

147180

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE'DE KAMU GÜVENLİĞİNİN ETKİNLİĞİ AÇISINDAN
ÖZEL SEKTÖRÜN YERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ALİCAN KAPTI

147180

ANABİLİM DALI: SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ
PROGRAMI : YÖNETİM BİLİMLERİ

TEZ DANIŞMANI: YRD.DOÇ. DR. HAMZA ATEŞ

KOCAELİ, 2004

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE'DE KAMU GÜVENLİĞİNİN ETKİNLİĞİ AÇISINDAN
ÖZEL SEKTÖRÜN YERİ

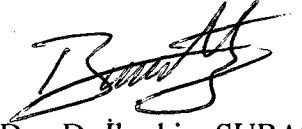
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tezi Hazırlayan: ALİCAN KAPTI

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Tarih ve No: 07.07.2004-2004/

Yard.Doç.Dr.Hamza ATEŞ

Yard.Doç.Dr.İbrahim SUBAŞI

Yard.Doç.Dr.Yılmaz BİNGÖL

KOCAELİ, 2004

SUNUŞ

Günümüz dünyasında meydana gelen teknolojik gelişmelerle beraber iletişim, medya, bilgisayar, internet, küresel finans, elektronik ve genetik bilimi alanlarındaki atılımlar dünyanın varoluşundan beri süre gelen güvenlik kavramına bu gelişmeler paralelinde yeni bir anlam kazandırmıştır. Özellikle kişi hak ve özgürlükleri alanındaki gelişmeler ve globalleşme süreçlerinin etkisi dolayısıyla güvenlik hizmetlerinde farklı alanlar tesis edilmesine ihtiyaç duyulmuş ve güvenlik hizmetlerinin etkinliği tartışılmıştır.

Etkili bir güvenlik hizmetinin amacı sadece güvenliği korumak ve asayişini sağlamak değildir. Devletin var oluşunun ve varlığını sürdürmesinin en temel şartlarından biri de devlet otoritesinin tesis edilmesidir. Devletin, toplumun ve fertlerin güvenliklerinin sağlanması ana amaçtır. Bu amaca ulaşıldığı takdirde her türlü ekonomik ve sosyal faaliyetler devam edecek, toplum dengeli ve huzurlu bir gelişme süreci içinde olacaktır. Bu süreç içinde toplumun çeşitli kesimlerindeki ekonomik faaliyetler devam edecek, kişiler sahip oldukları hakları serbestçe kullanabilecek, demokratik faaliyetler sürdürülebilecektir. İşte bir yandan bu ortamın sağlanması ve diğer yandan çıkabilecek engellerin önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınması geniş anlamda güvenlik hizmetlerinin amacını oluşturur. Özellikle son yıllarda ülkelerin güvenlik harcamalarına ayrılan bütçelerin kabarıklığı bu alanın önemi ve gelişiminin bir göstergesidir.

Kamuda bir çok alanda olduğu gibi güvenlik sektöründe de verimliliğin artırılması açısından güvenlik hizmetlerinde özel sektörün yerini alması kaçınılmazdır. Bu alanla ilgili bir çok ülkenin farklı uygulamaları mevcut olup her gün farklı bir gelişim sergilenmektedir.

Araştırmalarımda beni yönlendiren ve yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen değerli hocam Yrd. Doç.Dr. Hamza ATEŞ'e, bana daima destek olan iş arkadaşlarıma, benim için her türlü fedakarlığa katlanan, bana destek olan eşim Suzan Beyza KAPTI'ya ayrıca aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Sevgi ve saygılarımla..

İÇİNDEKİLER

I- GİRİŞ	1
----------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜVENLİK KAVRAMI VE KAMU GÜVENLİĞİ

I-GÜVENLİK KAVRAMI	3
A.GÜVENLİK HİZMETİNİN ÖNEMİ	5
B.GÜVENLİK HİZMETLERİNİN NİTELİKLERİ	6
II-GENEL OLARAK KAMU GÜVENLİĞİ	9
A.KAMU GÜVENLİĞİNİN SAĞLANMASI	9
1.İDARİ YAPILANMALAR	9
2.KANUNİ DÜZENLEMELER	10
3.TOPLUMSAL HAREKETLER	12
B.KAMU GÜVENLİĞİNİN KAPSAMI	13
1.KAMUSAL ALAN	14
2.ÖZEL ALAN	15

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE KAMU GÜVENLİĞİ YAPILANMASI

A.KAMU GÜVENLİĞİNDE KOLLUK AYIRIMI	17
1.ADLİ KOLLUK	19
2.İDARİ KOLLUK	19
B.KOLLUK UYGULAMALARI	21
1.KOLLUK DÜZENİ	21
a) Olağanüstü Hal	22
b) Sıkıyönetim	22
2.KOLLUK SINIRLAMASI	24
3.KOLLUK FAALİYETLERİNİN DENETİMİ	26
a)İdari Denetim	26
b)Yargısal Denetim	27
4.ADLİ VE İDARİ KOLLUK AYIRIMI	27
C.İDARİ KOLLUĞUN KAMU DÜZENİ AÇISINDAN ÖNEMİ	30
1.KAMU DÜZENİ TESİSİ	30
a)Kamu Güvenliği	30
b)Kamu Sağlığı	31
c)Kamu Dirliği ve Esenliği	31
2.İDARİ KOLLUĞUN ÖZELLİKLERİ	32
3.İDARİ KOLLUĞUN SINIFLANDIRILMASI	32
D.İDARİ KOLLUK YAPILANMASI	34
1.GENEL KOLLUK	34
a)Polis Teşkilatı	34

ii.Polisin Yetkileri	38
ii a)Parmakizi ve Fotoğraf Alma Yetkisi	38
ii b)Kapatma Yetkisi	39
ii c)Zapt Yetkisi.....	40
ii d)Arama Yetkisi	40
ii e)Yakalama Yetkisi	41
ii f)Zor Kullanma Yetkisi	42
ii g)Gözaltına Alma Yetkisi	43
ii h)Kimlik Sorma ve Tespit Etme Yetkisi	43
ii i)Silah Kullanma Yetkisi	44
ii k)Özel Kolluk Yetkisi	44
b)Jandarma Teşkilatı	47
c)Sahil Güvenlik Örgütü	47
d)Belediye Kolluğu	49
2.ÖZEL KOLLUK	50
a)Köy Korucuları	50
b)Çiftçi Mallarını Koruma Bekçileri.....	50
c)Kır Bekçileri	51
d)Orman Muhafaza Memurları	51
e)Gümrük Muhafaza Memurları	52
f)Liman Kolluğu	52
g)Hudut ve Sahiller Sağlık Zabıtası	52
h)Tekel Memurları	52
k)Özel Güvenlik Teşkilatları	53

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KAMU GÜVENLİĞİNİN SAĞLANMASINDA DIŞ UYGULAMA ÖRNEKLERİ

A. ABD	54
1.Federal Güvenlik Örgütü	54
2.Eyalet Güvenlik Örgütü.....	55
3.Mahalli Güvenlik Örgütü	55
a)Büyükşehir Polisi	55
b)İlçe Polis Şefliği	56
B. İNGİLTERE	57
C. ALMANYA	70
D. FRANSA.....	72
E. HOLLANDA.....	74
F. BELÇİKA.....	81
G. RUSYA.....	82
H. İTALYA.....	83

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KAMU HİZMETLERİNDE ÖZEL SEKTÖR YAPILANMASI

I.KAMU SEKTÖRÜNDE ÖZEL GÜVENLİK HİZMETLERİNİN NİTELİĞİ	89
A.KAMU GÜVENLİĞİNDE ÖZEL SEKTÖRÜN ROLÜ	89
B.ÖZEL SEKTÖRDE GÜVENLİK KAVRAMI	90
II.TÜRKİYEDE ÖZEL SEKTÖR GÜVENLİK YAPILANMASI	91
A.ÖZEL SEKTÖR GÜVENLİK HİZMETLERİNİN HUKUKİ YAPILANMASI	91
a)Kuruluş	91
b)Personel	94
c)Yönetim ve Hiyerarşik Düzen	96
B.KAMU SEKTÖRÜ -ÖZEL SEKTÖR İLİŞKİLERİ	97
C.ÖZEL SEKTÖR SORUNLARI...	102
a)Personel Yetersizliği	102
b)Ekipman Sorunu	103
c)Eğitim Sorunu	104
d)Aşırı Merkeziyetçilik	104
e)Uzmanlaşma Sorunu	105
f)Özerklik Sorunu	105
g)Halkla İlişkiler	105
h)Denetim ve Değerlendirme Sorunu	105
D.ÖZEL SEKTÖR UYGULAMALARINDA SORUNLAR	106
SONUÇ	109
KAYNAKÇA	115
EKLER	120
ÖZGEÇMİŞ	133

ÖZET

Son yıllarda, dünyadaki gelişim ve değişimlerim bir sonucu olarak kamu güvenliği çok önemli bir konuma sahip olmuştur. Buna paralel olarak ülkelerin kamu güvenliği hizmetlerindeki uygulamaların etkinliği tekrardan gözden geçirilme anlayışı hakim olmuştur. Her ülkenin güvenlik alanlarında farklı uygulamaları mevcuttur. Türkiye'deki kamu güvenliği yapılanması dünyadaki değişim ve gelişime orantılı olarak bir değişim ve gelişime ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle güvenlik yapılanması içerisindeki mevcut kanunların revize edilmesi gerekmektedir. Güvenlik hizmetlerinin bir kısmının özel sektöre devredilmesi ve bu konuda her türlü alt yapının oluşturulması ülkemiz açısından önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Birçok Avrupa ülkeleri ve A.B.D. örneklerini incelediğimizde kamu güvenliği hizmetlerinde uyumlu bir özel sektör kamu sektörü ayırımıyla karşılaşmaktayız. Dolayısıyla ülkemizdeki kamu güvenliğinin etkinliği açısından bu uyumlu ayırımın çok önemli bir ihtiyaç olduğunu görmekteyiz. Bu çerçevede birinci bölümde genel olarak güvenlik kavramı ve kamu güvenliğinin sağlanmasındaki yapılanmalar, ikinci bölümde Türkiye'de güvenlik hizmetlerindeki mevcut yapılanmaları ve uygulamaları, üçüncü bölümde dış ülkelerdeki güvenlik uygulamaları örnekleri, dördüncü bölümde kamu güvenliğinin sağlanmasında özel sektörün mevcut durumu ve yapılanmasına yer verilerek ülkedeki kamu güvenliği yapılanmasının tahlili yapılmıştır.

ABSTRACT

In recent years, it is obvious that as a result of developments and innovations of contemporary world, public security has taken very important place in social life. From the point of this view, for many countries, the concept of revising the efficiency of implementations in public security services dominated to recent studies. Every country has its own applications in security sector. Turkey's security sector also needs developments and innovations as proportional to other countries' developments and innovations in the same way. Especially, laws, which have already been existing in organizational body of security sector, is needed to be revised seriously. In addition some sections of security services must be turned over to private sector. And for providing this process, constituting every kind of organizational structures emerges a hard challenge to tackle in terms of countries conditions. In terms of implementation of public security services, when the security organization samples of many European countries and US ones are investigated, we face that there is a good harmonic distinction between public sector and private one. Therefore, when it is to provide efficiency of public security services, it is realised that this harmonic distinction between private sector and public one is very necessary for our country. In this respect, in the first section, generally, concept of security and organizational structures of public security is tackled. In second part, existing organizational security structures and implementation methods are revealed. In third part, security application samples of foreign countries are focused. Lastly, in fourth section, existing situation of private sector and its organizational structure takes place. In this way organizational structure of public security of our country is investigated.

KISALTMALAR

A.e.	: Aynı eser
A.g.e.	: Adı geçen eser
A.Y.	: Anayasa
CMUK	: Ceza Muhakemeleri Usulu Kanunu
DTCF	: Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi
ETK	: Emniyet Teşkilatı Kanunu
FAPSI	: Rusya Devlet İletişim ve Bilgi Servisi
FBI	: The Federal Bureau of Investigation
FSB	: Rusya Başkanlık Güvenlik Servisi
FSK	: Rusya Federal Güvenlik Servisi
İÜ	: İstanbul Üniversitesi
İÜSBF	: İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
K.H.K.	: Kanun Hükmünde Kararname
KGB	: Rusya Gizli Servisi
Md.	: Madde
MİT	: Milli İstihbarat Teşkilatı
NPA	: Hollanda Polis Akademisi
PDA	: Rusya Özel Dedektiflik Servisleri
PSS	: Rusya Özel Güvenlik Servisleri
PVSK	: Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanunu
RTÜK	: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
SVR	: Rusya Dış İstihbarat Servisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri

GİRİŞ

Toplumunu oluşturan bireylerin yaşam standartları yüzyıllardan beri tarih sürecindeki ekonomik ve sosyal gelişimler ölçüsünde değişmekte ve ihtiyaçlar o değişim ve gelişimin seyrinde kalmışlardır. Toplumun içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik durum itibarıyla her fert kendi huzur ve mutluluğunu sağlamak amacıyla hayatını yönlendirmekte ve gayretlerini sürdürme çabası içindedirler. Bireyler için asıl amaç kendi huzur ve mutluluklarıdır. İnsanın bu noktada doğal olarak bir takım ihtiyaçları söz konusu olmasıyla bu ihtiyaçların korunması adına toplum içerisinde bir takım sistemler ve düzenler kurulmuştur. İnsanın en temel ihtiyacı güvenlidir. Toplumda kurulan tüm sistem ve düzenlerin varlığı ve işlevselliği de güvenlik unsuruyla yakından ilgilidir.

İşte toplumdaki huzur ve güvenliği sağlamak amacıyla devletler kurdukları sistemlerde güvenlik birimi yapılanmasına gitmişler ve tarih boyu devletlerin varlığı ve devamı açısından en önemli bir parçası olmuşlardır. Genelde güvenlik, devletin temel esası olduğundan tek elden sadece kendi içindeki yapılanmasıyla bu hizmet yürütülmektedir. Ancak son yüzyılda meydana gelen değişim ve gelişimlerden sonra devlette özelleştirme kavramının ortaya çıkması ve gelişen ve değişen teknolojiyle ülkelerin güvenlik alanlarının genişlemesiyle güvenlik hizmetlerinde de özel sektör alanı açılmış, günden güne gelişim içerisinde olmuştur. Dolayısıyla güvenlik hizmetinin en etkin bir şekilde sunulması hususunda devletler kendi içerisinde değişik yapılanmalara gitmişlerdir.

Kamuda güvenlik hizmetinin etkinliği tüm kamu hizmetlerinin etkinliğini orantılı bir şekilde etkileyeceğini düşünerek, bir kamu yapılanmasında güvenlik hizmetinin etkin bir yapıya kavuşturulması tüm yapılanmanın verimliliği açısından büyük önem arz etmektedir. Güvenlik kelimesi ile genel olarak iki anlam iç içe geçmiş olarak birlikte anlatılmak istenir. Bu kavramlardan birincisi güvenlik ikincisi de asayıştır. Güvenlikle kastedilen; devlet otoritesinin tamamen tesis edilmesi, devletin kurumlarının ve diğer ekonomik ve sosyal kurumların engelsiz bir şekilde çalışması ve kişilerin özgürlüklerinin hak ve sınırları içerisinde ve sorumlulukların yerine getirilmesi kaydıyla yaşam, can, mal ve namus güvenliklerinin sağlanmasıdır.

Toplumda güvenliğin sürekli sağlanması ana amaçtır. Güvenliğin sağlanması sürecinde kurallara karşı çıkan, kendi haklarını aşan, sorumluluklarını yerine getirmeyen ve devletin, toplumun ve insanların güvenliklerine karşı çıkıcı eylemlerde bulunan kişilerin bu eylemlerinin önlenmesi ve önlenemeyen eylemlerden dolayı sanık ve suç delillerinin yargı organına teslim edilerek yasal çerçevede içerisinde cezalandırılmasının sağlanması asayişini ifade eder. Kısaca, güvenlik suç işlenmesinin önlenmesi, asayiş ise işlenen suçların sanık ve delilleri ile yargı önüne çıkarılarak cezalandırılmasıdır. Burada hemen belirtmek gerekir ki devlet açısından olduğu kadar güvenlik hizmeti gören kuruluşların hizmet ilkeleri açısından da güvenin tesisi yani suç işlenmesini önleyecek caydırıcı ortamın tesisi daima birinci plandadır. Güvenliği tesis etmeye yönelik olarak çalışan önleyici zabıta hizmetleri ile asayişini sağlamaya yönelik olarak çalışan izleyici zabıta hizmetleri veya bir başka deyişle adli zabıta ve mani zabıta birimleri aslında ayrı ayrı birimler olarak değil bir bütünü içinde birlikte ve birbirini tamamlayacak biçimde görev yaparlar.

Bu yapıya paralel olarak, değişen ve gelişen toplumumuzdaki güvenlik hizmetleri özel sektörün ılımlı yapılanmasını zorunlu kılmakta ve kamu güvenliğinin sağlanmasında önemli bir yere sahip olduğunu gözlemlemekteyiz.

Bu araştırmada yöntem olarak güvenlik sistemindeki mevcut verileri kaynak araştırması ve gözlem neticesinde ortaya konarak verilerin verimliliğinin değerlendirilmesi açısından uygulamalardaki sorunlar gözden geçirilmiştir. Ayrıca farklı sistemlerdeki veriler ortaya konarak mevcut sistemin revize edilmesi yönünde bulgulara yer verilmektedir. Veri ve bulguların objektif bir yapıya kavuşturulması açısından kaynak ve literatür araştırmalarına yerli ve yabancı eserlere yer verilmiştir.

Bu doğrultuda çalışmanın birinci bölümde genel olarak güvenlik kavramı ve kamu güvenliğinin sağlanmasındaki yapılanmalar, ikinci bölümde Türkiye’de güvenlik hizmetlerindeki mevcut yapılanmaları ve uygulamaları, üçüncü bölümde dış ülkelerdeki güvenlik uygulamaları örnekleri, dördüncü bölümde kamu güvenliğinin sağlanmasında özel sektörün mevcut durumu ve yapılanmasına yer verilerek ülkedeki kamu güvenliği yapılanmasının tahlili yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAMU HİZMETİ SUNUMUNDA GÜVENLİK KAVRAMLARI

I. GÜVENLİK KAVRAMI

“Güvenlik”, insanın toplum içerisinde yaşamını sürdürebilmesi için ihtiyaç duyduğu en temel duyguların başında gelmektedir. İnsanın bir takım fizyolojik ihtiyaçlarının yanında psikolojik ihtiyaçlarının da hayatını sağlıklı ve mutlu bir ortamda geçirmesini sağlamak için çok etkilidir. Güvenlik duygusu, insanın bireysel olarak temel ihtiyacı olduğu gibi aynı zamanda bir grubun, bir toplumun, bir ülkenin, bir milletin, belki de tüm insanlığın en temel ve vazgeçilmez bir ihtiyacıdır. Bir insanın ferdi olarak kendini güvenli hissetmesi, onun mutlu ve huzurlu olmasını sağlayacaktır. Bu güven ve huzur ilişkisi aynı şekilde insanların rol aldıkları her aşamada benzerlik gösterecek, toplumun ve milletin güvende olması onların mutlu ve huzurlu olmasını sağlayacaktır. Güvenlik ve güvenlik mesleği 11 Eylül olaylarıyla dünya genelinde daha büyük bir öneme sahip olmuştur.¹

Güvenlik insanların en temel ihtiyaçları arasında olması sebebiyle tarih sürecinde toplum ve devlet yönetiminde en önemli unsur olarak yerini almıştır. Bu süreçte zamanın ve durumların özelliklerine göre farklı sistemler geliştirilerek uygulanmıştır.

Güvenlik alanında kamu hizmeti, devlet veya diğer kamu tüzel kişileri tarafından veya bunların gözetim ve denetimleri altında özel girişimler eliyle genel, kolektif ihtiyaçlarını karşılamak, kamu yararını sağlamak için kamuya sunulmuş devamlı ve düzenli faaliyetlerdir.² Güvenlik kelimesiyle, genel olarak birbirinin tamamlayıcısı durumunda iki anlam ifade edilmektedir. Bu kavramlardan birincisi: güvenlik, ikincisi de asayıştır. Güvenlikte kastedilen; devlet otoritesinin tartışılmaz bir şekilde tesis edilmesi, devletin kurumlarının ve diğer ekonomik sosyal kurumların

¹ James J. Thatcher, **Terrorism and Safety, Occupational Hazards**, Cleveland, Nov. 2002

² Sıddık Sami Onar, **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, C.I, 3.Baskı, İstanbul, 1966, s.13

engelsiz bir şekilde çalışması, kişilerin özgürlüklerinin hak ve sınırları içerisinde, sorumlulukları yerine getirilmesi kaydıyla yaşama can, mal ve namus güvenliklerinin sağlanmasıdır. Toplumda güvenliğin sağlanması, toplumun huzuru ve düzeni açısından kaçınılmaz ana amaçlardan biridir. Buna rağmen bu kurallara karşı çıkan, kendi haklarını aşan, sorumluluklarını yerine getirmeyen , devletin, toplumun ve insanların güvenliklerine karşı çıkıcı eylemlerde bulunan kişilerin bu eylemlerinin önlenmesi ve önlenemeyen eylemlerden dolayı sanığın ve suç delillerin yargı organına teslim edilerek yasal çerçeve içerisinde cezalandırılmasını sağlanması ise asayiş ifade eder. Kısaca güvenlik, suç işlenmesinin önlenmesi; asayiş ise işlenen suçların sanık ve delilleriyle yargı önüne çıkarılarak cezalandırılmasıdır.

Tarih sürecinde ülkeler kurdukları sistemlerle güvenlik yapılanmasının sadece devlet eliyle değil, toplumun tüm unsurlarını değişik sistemlerle örgütlemek suretiyle gerçekleştirdiklerini gözlemlemekteyiz. Örneğin Osmanlı İmparatorluğu döneminde geceleri mahalleyi, çarşı ve pazar yerlerini bekleyen ve karşılığında dükkan sahiplerinden belirli bir ücret alan Gece Bekçileri (Asesler), esnaf loncalarının aldığı inzibati önlemler,³ yol güzergahlarında önemli noktaların, eşkıya soygununa müsait geçitlerin korunması görevini üstlenen Derbentçiler, tüccar ve kervanların emniyeti sağlamak amacıyla görevlendirilen Kervansalar,⁴ isyanlarda halkın kendisini savunmak için kurduğu bir örgüt olan İl Erleri⁵ özel güvenlik sistemi kapsamında düşünülebileceğimiz uygulamalardır. Burada hemen belirtmek gerekir ki devlet açısından olduğu kadar, güvenlik hizmeti gören kuruluşları hizmet ilkeleri açısından da güvenliğin tesisi yani suç işlenmesini önleyecek caydırıcı ortamın tesisi daima birinci plandadır. Çünkü toplumsal ve kişisel huzur güvenliğin tesisine bağlıdır; ancak ikinci planda olayla beraber asayişin sağlanması da aynı ölçüde önem taşır. Caydırıcı ortamdan ders almayan kişiler suç işledikleri zaman en kısa zamanda cezalandırıldıklarında, suç işleme niyetinde olan kişiler caydırılır. Dolayısıyla etkili bir asayiş hizmetinde suç işlenmesini önleyecek ortamın tesisine mümkün olacaktır. Güvenliği tesis etmeye yönelik olarak çalışan izleyici zabıta hizmetleri başka bir deyişle adli zabıta ve önleyici zabıta birimleri gerçekte ayrı birimler olarak değil, bir bütünün içinde birlikte ve birbirini tamamlayacak biçimde görev yaparlar.

³ Hikmet Tongur, *Türkiye’de Genel Kolluk Teşkil ve Görevlerinin Gelişimi*, Ankara. 1946. s.37,94

⁴ Cengiz Orhonlu, *Osmanlı İmparatorluğunda Derbent Teşkilatı*, İ.Ü. Edebiyat Fak. Yay.No:1209. İstanbul, 1967, s.9,59

⁵ Mustafa Akdağ, *Celali Fetreti*, D.T.C.F. Dergisi, XVI, Ankara, 1958, s.101

A. GÜVENLİK HİZMETİNİN ÖNEMİ

Devletin var oluşunun ve varlığını devam ettirebilmesinin en temel şartlarından biri devlet otoritesidir. Güvenlik hizmetleri, fertlerin güvenliğini sağlamak ve asayiş tesis etmenin yanında devlet otoritesinin oluşumunda vazgeçilmez bir unsurdur. Sağlam bir devlet otoritesiyle oluşan güvenli bir toplum yapısı, topluma ve fertlere her türlü ekonomik, sosyal imkan sağlayacak ve huzurlu bir yaşam ortamı oluşacaktır. Bu süreç içerisinde, toplumun çeşitli kesimlerindeki ekonomik faaliyetler devam edecek, fertler sahip oldukları hakları serbestçe kullanabilecek, demokratik faaliyetler pürüzsüz ve engelsiz bir şekilde sürdürebilecektir. İşte bir yandan bu ortamın sağlanması ve diğer yandan çıkabilecek engellerin önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınması geniş anlamda güvenlik hizmetlerinin amacını oluşturmaktadır.

Genel olarak bir devlet yapısını düşündüğümüzde güvenlik en temel yapı taşı olarak karşımıza çıkmaktadır. Oluşturacağınız her sistemin amacına ulaşması için güvenlik şarttır. Devlet yapısında kurumların işleyişleri bir çarkı anımsatmakta ve tüm sistemler birbirine ihtiyaç duymaktadırlar. Güvenlik ise, sistemlerin ihtiyaç duyduğu ortak bir olgudur, bir sistemdir. Verimlilik (productivity) ekonomide, üretilen mal veya hizmetin miktarı ile bu üretimde kullanılan girdi miktarı arasındaki ilişkidir.⁶ Aynı doğrultuda kamu hizmetlerindeki verimlilik hususu örgüt yapılanma ve işleyişiyle doğrudan ilişkilidir.

Güvenliğin toplum ve kamuoyu açısından ilk çağrışımı, toplumda huzur sükun ve istikrarın tesisidir. Bu gerçekleştiğinde hukukun ve kanunların gereğini yerine getirmek kaydıyla her türlü ekonomik, sosyal, kişisel ve siyasi davranış için yeterli hürriyetleri sağlayan bir ortam oluşacaktır. Bu ortam, toplumun sosyal gelişimi için en önemli ve en temel alt yapı unsurlarından birisidir. Özetle diyebiliriz ki, toplumun temel beklentisi, temel hak ve hürriyetlerin rahatça kullanıldığı, hukuka ve kanunlara uygun bir ortamın oluşturulduğu ölçüde gerçekleşir..

⁶ Recep Kök, *Endüstriyel Verimlilik ve Etkinlik*, Atatürk Üniversitesi Basımevi, Erzurum, 1991, s.38

B. GÜVENLİK HİZMETLERİNİN NİTELİKLERİ

Güvenlik hizmetleri, sürekliliği gerektiren bir periyoda sahiptir. Dolayısıyla yapılanma, sürekliliği kapsayacak bir konumda olmalı ve düzenlenmelidir. Güvenlik kavramı insanların toplu ve yerleşik hayatlarının ilerleyip gelişmesi ile birlikte sistemleşme sürecine girmiştir. İnsan yapısı gereği toplum halinde yaşamak zorundadır. Her insan topluluğunun yaşamını sürdürebilmesi için bir düzene, disipline ve güvene ihtiyacı vardır. İşte toplumdaki bu düzen ve güven güvenlik hizmetleri sayesinde sağlanır.⁷

İnsanın, huzurlu yaşayabilmesi için maddi varlığının yanında manevi varlığının da korunması gerekir. Yaşama hakkı ile temel hak ve özgürlüklere sahip olmak; ancak huzurlu ve güvenli bir ortamda mümkündür. Tarih boyunca toplumların sosyal, ahlaki, ekonomik ve hukuki yapılarında görülen değişikliklere paralel olarak suçların niteliğinde de değişiklikler olmuş ve bu durum güvenlik anlayışına da yansımıştır.

Güvenlik geniş kapsamlı bir deyimdir. Güvenlik, devletin korunmasından kazaların önlenmesine kadar geniş bir alanı kapsamaktadır.⁸ Kelime olarak güvenlik, tehlike bulunmaması hali, emin ve rahat olma durumu şeklinde ifade edilir.

"Güvenlik", kişilerin mallarının, ırz ve namuslarının her türlü saldırı, tehdit ve muhtemel kazalara karşı korunmasıdır.⁹ Güvenliğin çeşitli yönleri bulunmaktadır, bunlar, maddi veya hukuki olabildiği gibi, kişisel ve sosyal da olabilir.

Maddi güvenlik, toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, bireylerin yaşadığı çevrede herhangi bir zarar görmeden, rahatsız edilmeden korkusuzca yaşayabilmesi şeklinde tanımlanabilir. Güvenlik hizmetleri, kamu düzeninin sağlanması ve korunması bireylere zarar verebilecek tehlikeli durumların asgariye indirilmesi yada ortadan kaldırılması amacıyla yapılan etkinliklerin tümüdür. Hukuki güvenlik ise, kanun karşısında eşitlik sağlanması, eziyet ve işkence yapılmamasıdır. Kişisel güvenlik, başta yaşama hakkı olmak üzere, kişi dokunulmazlığına ve hürriyetine sahip olmak demektir. Sosyal güvenlik, refah devlet

⁷ Ali Yılmaz, **Genel Kolluk-Özel Kolluk İlişkileri**, Yüksek Lisans Tezi. T.O.D.A.İ.E., Ankara, 1988, s.7.

⁸ Şeref Gözübüyük, **Yönetim Hukuku**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1983, s. 165.

⁹ Yıldızhan Yayla, **İdare Hukuku**, Filiz Kitapevi, İstanbul, 1985, s. 55.

anlayışının bir gereği olarak ortaya çıkmış ve gelişmiştir. Sosyal güvenlik, devletin, kişilerin ve ailelerin yaşamlarını ve çalışma faaliyetlerini engelleyecek, ortadan kaldıracak veya ek yük getirecek muhtemel durumlara karşı garantiler yaratmak amacıyla aldığı kolektif önlemlerin tümüdür. Bizim inceleme konumuz maddi güvenlidir.

Kamu yönetimi, toplumun genel ve kolektif ihtiyaçlarını karşılayabilmek için birçok hizmeti yürütür. Bu hizmetlerin büyük bir kısmı kamu düzenini sağlamak amacıyla yerine getirilir. Kamu yönetimi bu hizmetleri yürütürken kamu gücünü kullanır, tek yanlı iradesine dayanarak almış olduğu kararlarla halka bazı külfetler yükleyebilir.¹⁰ Kamu hizmetleri içerisinde kamu yönetimine bu imkanı en fazla sağlayan güvenlik hizmetleridir. Toplumun güven ve huzurunu sağlamak için kamu yönetiminin yürüttüğü güvenlik hizmetlerine zabıta hizmetleri de denilmektedir. Kamu yönetiminin en eski ve yaygın görevi insanların toplum içindeki tutum ve davranışlarını gözetip denetleyerek kamu düzenini sağlamaktır. Başka bir deyişle, toplum hayatının barış, düzen ve güvenlik içerisinde devamı bu hizmetler sayesinde sağlanır. Bu amacın gerçekleştirilmesi için yerine göre hukuk kuralları içerisinde yönetilenlere karşı zor kullanılarak onların temel hak ve özgürlükleri sınırlanabilir. Güvenlik Hizmetleri klasik kamu hizmetleri içerisinde sayılmakla beraber, diğer kamu hizmetlerinden farklı bir özelliğe sahiptir. Bu faaliyetlerde yönetimin güç ve egemenliğinin bütün özelliklerini bulmak mümkün olduğu gibi faaliyetler tamamen yönetsel yöntemlerle sürdürülür. Halbuki diğer kamu hizmetlerinde bu özellikler daha sınırlıdır¹¹.Güvenlik hizmetleri kamu gücüne dayalı, koruyucu, karışmacı, bütünüyle özel kesime bırakılamaz olmaları gibi nitelikleriyle diğer kamu hizmetlerinden ayrılır.

Yönetim diğer bütün faaliyetlerini gerçekleştirirken kamu gücünün kendisine tanıdığı yürütme yetkisini kolluk aracılığı ile kullanmaktadır. Yönetimin getirdiği düzenleyici kurallara bireyler uymak zorundadır. Örneğin izinsiz açılan bar, gazino gibi yerlerle kumar oynatılan veya fuhuş yapılan yerleri polis kapatır. Devlet bunu yaparken de kamu gücünü kullanır. Ayrıca kamu gücünün kullanılması para cezası, bir izni geri alma, yasak getirme gibi uygulamalarla da gerçekleşebilir.

¹⁰ Şükrü Karatepe, **İdare Hukuku**, Üniversite Kitabevi, İzmir, 1993, s. 223.

¹¹ Tayfun Akgüner, İsmet Giritli **İdare Hukuku Ders Notları**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1985, s. 2.

Güvenlik hizmetleri koruyucu niteliktedir. Güvenlik hizmetleri; kişiyi, toplumu, devleti ve milli servetleri koruyucu niteliktedir. Bu nedenle diğer yönetsel hizmetlerden daha önemli ve acil niteliktedir. Güvenlik hizmetleri ile kamu düzeni sağlanmaya ve korunmaya çalışılır. Güvenliğin veya kolluk gücünün uğraş alanı olan kamu düzeni, genel olarak üç temel unsurdan oluşur. Bunlar güvenlik, esenlik ve sağlıktır. Güvenlik, bireylerin can ve mallarına karşı endişe duymalarının önlenmesi, saldırıya, zorlamaya, engellemeye, kazaya uğramamaları halidir. Esenlik, toplum gereklerini aşan maddi düzensizlik ve rahatsızlıkların bulunmayışıdır. Gürültü, duman, koku, toz gibi toplumu ve bireyleri etkileyen etkenlerin olağan sınırlar içinde kalması ve tutulmasıdır. Sağlık bireylerin bulaşıcı ve yaygın hastalıklardan korunması, toplumun sağlık koşulları içinde tutulmasıdır. Buna "genel sağlık" da denir.

Kamu düzenini ilgilendiren güvenlik, esenlik ve sağlık konuları maddi ve dış düzeni ilgilendiren konulardır. Dış düzeni tehlikeye sokan açığa vurulmuş ahlaki tutum ve davranışlar, sınırlı da olsa yönetsel kolluğun görevleri içine girmektedir. Yönetsel kolluk bireylerin düşünce ve inanç alanlarını düzenlemez, ancak bunların kamu düzenini bozacak şekilde dışa yansması ile ortaya çıkan durumu önler.

2559 Sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu madde 1'e göre, "Polis, asayiş, amme, şahıs, tasarruf emniyetini ve konut dokunulmazlığını korur. Halkın ırz, can ve malını muhafaza ve ammenin istirahatini temin eder." Bu tanım, güvenlik hizmetlerinin koruyucu niteliğini ortaya koymaktadır.

Güvenlik hizmetleri karışmacı niteliktedir. Kolluk faaliyetleri, topluma ve kişilere hukuk kuralları çerçevesinde en çok karışan ve bireysel davranışlara sınırlama getiren türdendir. Örneğin, yasal düzenlemelerle belirlenmiş hız limitini aşan veya izinsiz otel açan bir kimse hiçbir zarara yol açmamış olsa bile zabıta kurallarını ihlal etmekten dolayı cezai işleme maruz kalır.

Kolluk hizmetlerinin karışmacı olmasındaki ana amaç, özgürlük, kamu düzeni, hak ve kamu yararı dengelerini sağlıklı tutmaktır. Bunun gerçekleşmemesi, devletin amacından uzaklaştığını gösterir. Kısaca kolluk, düzeni ve güveni sağlamak amacıyla hukuk kuralları dışına çıkmadan karışmacı olabilir, fakat keyfi hareket edemez.

Güvenlik hizmetleri bütünüyle özel kesime devredilemez. Devlet kamu düzenini ve güvenliğini sağlamak ve korumak zorundadır. Bu nedenle kolluk hizmetleri, devletin asla ihmal edemeyeceği bir faaliyettir.¹² Yönetim, diğer bütün faaliyetlerini özel kesime bıraksa bile, kolluk hizmetlerini bütünü ile devredemez. Çünkü bazı güvenlik hizmetleri özel kesimce yapılacak türden değildir. Nitelikleri gereği, kamu gücüne sahip olarak yürütülürler. Özel kesimin kamu gücünü elinde bulundurması düşünülemez. Aksi halde toplumda kargaşa doğar, devletin temel yapısı yıkılmaya yüz tutar.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, kolluk veya güvenlik faaliyetlerinin yöneldiği alan, kamu düzeninin korunması, sağlanması ve devam ettirilmesidir. Bu faaliyetler mutlaka kamu yönetimi tarafından yerine getirilmelidir. Ancak bazı kamu hizmetleri vardır ki, dolaylı olarak kamu düzeninin korunmasına yöneliktir. Bu hizmetlerden tüm toplum değil, belirli bir kesim yararlanır ve bunlar yararlandıkları hizmetin karşılığını ödemezler. Bu nedenle bu tür hizmetlerin sosyal maliyeti topluma yüklenir. Bu çeşit güvenlik hizmetleri, devletin denetim ve gözetimi altında ücret karşılığı, özel kesimce isteyenlere sunulabilir. Özel kesimin ürettiği hizmetlerin türü, miktarı, düzeyi ve kalitesi devletçe her zaman denetlenebilir.

II. GENEL OLARAK KAMU GÜVENLİĞİ

A. KAMU GÜVENLİĞİNİN SAĞLANMASI

1. İDARİ YAPILANMALAR

Kamu güvenliğinin etkin bir konumda seyir etmesi açısından, güvenlik unsurunun idari yapılanması büyük önem arz etmektedir. Örgüt kurumlarının hemen hemen tümü etkinliği amaçlamaktadır. Etkinlik (efficiency), örgütün çıkarlarının ekonomik ve teknik araçlar yanında siyasal araçlarda kullanarak en yüksek düzeye çıkarılmasıdır.¹³

¹² Ömer Gürulkan, **Türkiye'de Kamu Düzeninin Korunması**, Osmanlı Matbaası, İstanbul 1983, s. 14.

¹³ Mustafa Tosun, **Örgütsel Etkinlik**, T.O.D.A.İ.E. Yayını, Ankara, 1981, s.1

Özellikle güvenlik mesleğinin hassas bir konuma sahip olması, idaredeki yapılanmanın hiyerarşik bir düzen içerisinde fakat işlevsel bir konumda düzenlenmesi esastır. Türkiye'deki yapılanma bir çok ülkelerle benzer bir yapıda olmasına rağmen gerek idari yapılanmayı oluşturan, kanuni güncellenmenin yapılmaması, gerekse güvenlik yapılanmasının bir bölümünün siyasi otoritenin etkisi altında kalması nedeniyle hizmetin işlevselliğine engel teşkil eden hususlar bulunmaktadır. Örnek olarak İçişleri Bakanı; "memleketin umumi emniyet ve asayiş işlerinden sorumludur". Bu sorumluluğun yerine getirilmesi sırasında polise bir mülki idare amiri gibi emir verecek, fakat benzer bir olay kırsal alanda olmuş ise aynı emri o yerdeki Jandarma görevlisine değil de Jandarma Genel Komutanı'na bildirecektir.

Görüldüğü gibi burada, İçişleri Bakanı'nın sorumluluğuna herhangi bir sınır getirilmemekte fakat yetkilerini kullanmasına sınırlama getirilmektedir. İçişleri Bakanı'nın yetkilerine getirilen ikinci sınırlama Jandarma Genel Komutanı'nın tayini konusundadır. Bakan kendisine bağlı olarak çalışacak komutanı seçmeden atamak durumundadır. Genel Kurmay Başkanı'nın teklifi, İçişleri Bakanı'nın inhası, Başbakan'ın imzalayacağı ve Cumhurbaşkanı'nın onaylayacağı müşterek kararname ile Jandarma Genel Komutanı'nın tayini tekemmül eder. Bakanın yetkilerine getirilen üçüncü sınırlama ise sicil konusunda olup; Bakana bağlı olarak çalışan Jandarma Genel Komutanı Bakana karşı sorumludur. (2803 sayılı kanun madde 4) Bakana karşı sorumlu tutulan Jandarma Genel Komutanı'nın sicil amiri Bakan değil Genel Kurmay Başkanı'dır.

2. KANUNİ DÜZENLEMELER

Teknolojik gelişmelerin ürünü olarak dünyadaki iletişim ve bir çok alandaki gelişmelerle, toplum yaşamını her yönüyle bir değişim ve gelişime zorlamıştır. Ülkemizde önemli ekonomik, sosyal ve siyasi gelişmelerle devam ederken, toplumumuzun güvenlik ihtiyacını karşılamak için kurulan sistemler yine bu değişim ve gelişimler ölçüsünde yenilenmeleri kaçınılmazdır. Örneğin; şu an ülkenin iç güvenliğini sağlayan Emniyet Teşkilatı 1930'lu yıllarda hazırlanan mevzuatla çalışmak zorunda olduğunu görüyoruz. Şöyle ki polisin çalışma sistemini düzenleyen 04.07.1934 tarihli Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu şimdiye kadar ana şeması ve

çerçevesi aynı kalmak şartıyla birçok kere değiştirilmiştir. Emniyet Genel Müdürlüğü'nün teşkilatlanmasını düzenleyen 04.06.1937 tarihli Emniyet Teşkilatı Kanunu ana hatlarına dokunulmadan on dört kere değişikliğe uğramış bulunmaktadır.

Jandarma Genel Komutanlığı'nın yapısını, görev ve sorumluluklarını tanımlayan ilk kanun 22.06.1930 tarih ve 1706 sayılı Jandarma Kanunu'dur. Bu kanun teşkilatlanma ve görevlerle ilgili ana özellikleri değişmeden 10.03.1983 tarihinde yeniden ve tümüyle "Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Kanunu" olarak düzenlenmiştir. Kanunun bugünkü şekli, içerik olarak 1930'daki kanundan farklı değildir.

1930'lu yıllarda kurulan sistem şudur; Şehirlerde Emniyet Genel Müdürlüğü ve kırsal alanda (köyde, kırdaki, sınırlarda, sahillerde ve sahil sularında) ise Jandarma Genel Komutanlığı görevli, yetkili ve sorumludur.

O tarihlerden bu günlere gelinceye kadar teşkilatların yetkileri ve görevleri güncel hale getirilmemiştir. 1982 yılında 2692 sayılı kanunla Sahil Güvenlik Komutanlığı kurulmuş ve 1988 yılında 3497 sayılı "Kara Sınırlarının Korunması ve Güvenliği Hakkındaki Kanun" kabul edilerek Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kara sınırlarının korunması ve güvenliğinin sağlanması kara kuvvetleri komutanlığına verilmiştir. Böylece kırsal alanda üç odaklı bir yönetim sistemi oluşmuştur. Kırsal alanda başarılı bir yönetim, bu üçlü arasında çok iyi bir koordinasyon ve yerine göre de çok iyi bir işbirliği ile mümkün olabilecektir. Kurumlar arası koordinasyon ve işbirliğine engel çok önemli iki konuya daha işaret etmek gerekir.

Birincisi; 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanununun 1.maddesine göre "memleketin umumi emniyet ve asayiş işlerinden dahiliye vekili mesuldür" denmektedir. Ancak kara sınırlarının korunması ve güvenliği görevini Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na verilmesi ile birlikte yetki İçişleri Bakanlığı'ndan alınmış ama sorumluluğu alınmamıştır.

İkincisi ise; 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu'nun 22. maddesine göre; "Bu kanunda yazılı vazife ve selahiyetlerin yapılması ve kullanılması için en büyük mülki amirlerin vereceği emirleri dahiliye vekili resen verebilir" denmekte, diğer yandan ise Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Yönetmeliği'nin 142.maddesine göre; "Jandarma Genel Komutanı, Jandarma Teşkilatı'nın en büyük amiri olup, silsile esasları içinde tüm birliklere kanun ve nizamalarda öngörülen

görevlere ilişkin emir komuta yetkisine sahiptir. Komutanlığın bütün iş ve işleminden sorumludur. İçişleri Bakanı Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu'nun ilgili maddesinde öngörülen en büyük mülki amirlerinin vereceği emirleri doğrudan verebilme yetkisini kullanabilirken bu esaslara bağlı olarak jandarmaya ilişkin emir ve isteklerini doğrudan doğruya Jandarma Genel Komutanı'na bildirir. "İçişleri Bakanı'nın mülki makamlarla olan ilişkileri konusundaki hükümler saklıdır" denmektedir.

İçişleri Bakanı, bu yetkiyi tek başına kullanamamaktadır. İçişleri Bakanı, askeri kuvvetlerden yararlanmak gerektiğini takdir ve teklif edebilir. Bunun yanında, askeri kuvvetlerin kullanılmasına yada kullanılmamasına Bakanlar Kurulu karar verir. Bakanlar Kurulu kararıyla ordu kuvvetlerine başvurmak ise ancak ulusal güvenlik eylemi bir kalkışma ve iç savaş gibi olağan üstü koşullarda mümkün olabilmektedir. Bu gibi durumlarda, Bakanlar Kurulu olağanüstü hâl yada sıkıyönetim ilanı yoluna gitmektedir. Sıkıyönetim ilan etmeksizin, ordu kuvvetinden yararlanma yolu, kullanılan bir yol durumuna sokulamamıştır. Zaten ordu birliklerinin Bakanlar Kurulu kararıyla kullanılması olayına şimdiye dek rastlanılmamıştır.¹⁴

3. TOPLUMSAL HAREKETLER

Güvenliğin toplum ve kamuoyu açısından ilk çağrışımı, toplumda huzur, sükun ve istikrar tesisidir. Kamu güvenliğinin tüm fonksiyonları toplumdaki huzur ve mutluluk seviyesini yükseltme yönünde faaliyet göstermektedir. Toplum bir potansiyel güç olarak düşünüldüğünde, kamu güvenliğinin sağlanması, toplumsal boyut çerçevesiyle bu gücün etkin kullanımıyla işlevsel bir alan kazanılması söz konusudur. Bu gerçekleştiğinde hukukun ve kanunların gereğini yerine getirmek kaydıyla her türlü ekonomik, sosyal, kişisel ve siyasi davranış için yeterli hürriyetleri sağlayan bir ortam oluşacaktır. Bu ortam toplumun sosyal gelişimi için temel ve en önemli alt yapı unsurlarından birisidir. Özetle diyebiliriz ki, toplumun temel beklentisi, temel hak ve hürriyetlerin rahatça kullanıldığı, hukuka ve kanunlara uygun bir ortamın oluşturulmasıdır.

¹⁴ Uğur Mumcu, **Polis ve Ordu Birliklerinin Kullanılması, Polis Mecmuası**, C:5, S:7. Ankara, 1970, s.23

Güvenliğin kişiler açısından ilk akla gelen çağrışımı, onların suça ve suçlulara karşı korunmasıdır. Bu konu yeterli ölçüde gerçekleştiği takdirde kişiler, bütün güçleri ve imkanları ile kişisel ve toplumsal faaliyetlerini sürdürecektir. Bu da kişilerin, toplumun ve ekonominin canlanması ve güçlenmesi demektir.

Burada bir nüans farkını da ifade etmekte yarar vardır. Kişiler, kendilerine karşı işleme ihtimali olan suçlar kadar, başka kişilere karşı işlenebilecek suçlardan da kişisel ve sosyal sonuçlar doğuracak şekilde etkilenirler. Bu nedenle kişiler sadece kendilerine karşı değil kime karşı olursa olsun suç işlenmesine izin verilmeyeceğini, işlenirse cezalandırılacağını bilmek ve görmek isterler. Bu açıdan diyebiliriz ki güvenliğin kişiler açısından çağrışımında en önemli nüans, suç işlenmesine ve suçluya karşı güvenlik güçlerinin ve devletin tam kararlılığının daima ortada olmasıdır. Bu özellik kişilerin güvenlik hizmetlerinden temel beklentisidir. Bu kuruluşların tarafsız, objektif, hızlı ve verimli çalışmaları da kişilerin bundan sonraki beklentilerini teşkil eder.

B. KAMU GÜVENLİĞİNİN KAPSAMI

Bir kamu hizmetinin kurulması, ya toplumda beliren ortak ve genel nitelikte olan ihtiyaçların tatminine ve kamu yararının sağlanmasına yönelik bir faaliyetin öngörülmesi ve bu faaliyeti yürütecek örgütün kurulması, yada bu faaliyeti yürütme görev ve yetkisinin daha önce kurulmuş olan bir örgüte verilmesi demektir.¹⁵ Toplum içinde güvenlik güçlerinin üç ana görevi vardır. Bu görevlerin birincisi; önleyici zabıta hizmetleri, ikincisi; izleyici zabıta hizmetleri, üçüncüsü de yol gösterici, yardım edici ve sorun çözücü hizmetlerdir. Genel güvenliği ve esenliği korumakla görevli olmaları bakımından “Çarşı ve Mahalle Bekçileri” ile bazı kolluk kuruluşlarını da genel kolluk içinde değerlendirmek gerekir.¹⁶

Gelişen toplum içerisinde hiç unutulmamalıdır ki bu üçüncü hizmet türü gittikçe önem kazanacak ve etkinleşecektir. O zaman güvenlik güçleri suç işlenmesini önleyen ve suç işleyenleri yargıya teslim eden katı ve kuralcı görünümünün dışında ona büyük bir sevgi, destek ve çekicilik kazandıran, onu

¹⁵ Cevat Okutan, *Kamu Hizmetlerinin Görülüş Usulü Olarak Yap-İşlet-Devret*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1996

¹⁶ İsmail Metin-Fetullah Eraslan; *Türkiye’de Polis ve Kişi Hakları*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1992, s.16

toplumla bütünleştiren ve onun başarısının büyük ölçüde alt yapısını oluşturan bu üçüncü özelliği ile sosyal bir faaliyetin başarılı bir temsilcisi olacaktır. Güvenlik güçleri, her türlü faaliyetlerinde karar ve işlemlerinde hukuka ve kanuna uygunluk şartının vazgeçilmez bir şekilde benimsemiş olmalıdır. Güvenlik güçleri, suç işlenmesini önleyerek caydırıcı güven ortamı tesis edecektir. Önleyeceği her faaliyetin kanunlarda suç olduğunun açıkça belirtilmesi gerekir; yani güvenlik güçleri kendi takdirlerine göre değil kanunda suç olduğu belirtilen suçların faillerinin yakalanması ve yargıya teslim edilmesi ilkesine göre hareket edeceklerdir. Bu, “kanunsuz suç ve ceza olmaz” anlamında ceza hukukunda geçerli kuralın ve dolayısıyla hukukun bir gereği olduğu kadar insan haklarını korumanın da bir gereğidir.

1. KAMUSAL ALAN

Güvenlik hizmetlerindeki yöntemleri başlıca dört başlık altında toplayabiliriz. Burada yöntemle açıklanmak istenen husus, güvenlik hizmeti gören kuruluşların olaylara yaklaşım tarzı ile ve ilgili olduğu kadar olayların özelliği ile de ilgilidir. Bu konuda birinci grubu önleyici güvenlik hizmetleri oluşturur. Daha önceki bölümlerde de temas edildiği üzere önleyici güvenlik hizmetlerinin temel özelliği, suç işlenmesini önleyecek caydırıcı ortamın tesis edilmesi ve sükunun devamının sağlanmasıdır. İzleyici güvenlik hizmetlerinin temel özelliği önleyici güvenlik hizmetlerine rağmen suç işlenmesi halinde, suçların sanıklarının delilleri ile birlikte yargıya teslim edilmesidir. Bu niteliği ile izleyici hizmetler, önleyici hizmetlerin tamamlayıcısı ve destekleyicisi durumundadır. Üçüncü grubu oluşturan hizmetler ise düzenleyici hizmetlerdir. Bu hizmetlerin temel özelliği topluma, vatandaşlara ve idareye belirli hizmetlerin düzenli olarak verilmesidir. Pasaport işlemleri, ruhsat işlemleri, plaka işlemleri, trafik hizmetleri, foto film hizmetleri, yabancıların kontrolü gibi örnekler verilebilir. Dördüncü grubu oluşturan hizmetler, yardım içerikli hizmetlerdir. Bu hizmetlerin temel özelliği çeşitli şekillerde yardıma ihtiyacı olan kişi veya kişilere gereken yardımın sağlanmasıdır.

Bu dört hizmet grubu içerisinde temel ağırlık önleyici ve izleyici zabıta hizmetlerine aittir. Bu iki hizmet konusu içerisinde de önleyici güvenlik hizmetleri daima birinci planda gerçekleştirilmesi amaçlanmış bir hizmettir. Bugünkü uygulama içerisinde üçüncü grubu oluşturan düzenleyici hizmetler, dördüncü grubu oluşturan

yardımcı hizmetlere göre daha geniş kapsamlıdır. Etkili olması ve halkla daha iyi yakınlaşması bütünleşmesi istenen bir güvenlik hizmeti gören kuruluşun üçüncü grup hizmetlerinin azaltılarak dördüncü grup hizmetlerinin iyi bir seçimle artırılmasında yarar vardır. Güvenlik hizmeti gören kuruluşlar, bu şekilde hem güvenliğin korunması ve asayişin sağlanması konusunda daha başarılı olurlar; hem de halkla ilişkilerini geliştirerek toplumdan daha büyük oranda kabul, destek ve yardım görürler. Bu da onların başarısı için çok önemli bir ortamı oluşturur.

2. ÖZEL ALAN

Güvenlik güçleri, görevini yaparken insan haklarına son derece saygılı olarak hareket edecektir. Bu konuda iki önemli noktaya değinmek gerekir. Birincisi; güvenlik güçleri hukuka ve kanunlara göre hareket etmek zorunda olduğuna göre onların insan haklarını etkili bir şekilde koruyabilmeleri için bu hakların hukuka uygun olarak kanunlar içerisinde kesin net ve açık bir şekilde tarif edilmesi gerekir. İkinci olarak hemen söylememiz gerekir ki korunması gereken insan haklarının varlığını devam ettirebilmek için kişilerin devlete, topluma, diğer insanlara ve güvenlik hizmeti gören kuruluşlara karşı değerlendirerek düşünmek gerekir. O zaman insan hakları, gerektiği gibi korunmuş olur. Haklarının korunmasını isteyen ve bekleyen toplum ve insanlar muhatap oldukları kurallara uymak, sorumluluklarının gereğinin yerine getirilmesini, haklarının korunması ile daima birlikte düşünmek ve değerlendirmek durumundadır.

Genel güvenlik hizmetleri ile ifade edilmek istenen hizmetler önleyici ve izleyici güvenlik hizmetleridir. Özel güvenlik hizmetleri ile de ifade edilmek istenen de devletin genel güvenlik hizmeti kapsamında ele alındığında bu hizmetlerin genel hizmet kriterleri ile yeteri kadar sağlanamayan konulardaki hizmet ihtiyacını özel güvenlik yöntemleri ile sağlanmasıdır. Bu konu 1981 tarih ve 2495 sayılı "Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliklerinin Sağlanması Hakkındaki Kanun"la düzenlenmiştir. Kanuna göre amaç, milli ekonomiye veya devletin savaş gücüne önemli ölçüde katkısı bulunan, kısmen ve tamamen yıkılmaları, hasara uğratılmaları veya geçici bir zaman için dahi olsa çalışmadan alıkonulmaları ülke ekonomisi veya toplum hayatı bakımından olumsuz neticeler doğuracak olan ve kamuya ve özel kişilere ait kurum ve kuruluşların sabotaj, yangın, hırsızlık, soygun,

yağma ve yıkma ve zorla işten alıkoyma, gibi tehdit, tehlike veya tecavüzlere karşı korunması ve güvenliklerinin sağlanmasıdır.

Askeri Teşkilata ve Emniyet Teşkilatına ait kurum ve kuruluşların korunmaları, özel mevzuata tabidir. Özel koruma kapsamı içinde korunacak ve güvenlikleri sağlanacak olan yerler, yukarıda belirtilen özellikleri taşıyan ticari, sınai ve zirai kurum ve kuruluşların ve bunlara ait fabrika, atölye, işyeri, baraj, enerji santrali, rafineri, enerji nakil hatları, akaryakıt nakil ve depolama yükleme tesisleri, kömür, petrol ve maden işletmeleri, radyo, televizyon, telsiz verici istasyonları, her nevi ulaştırma ve haberleşme yapı ve tesisleri ile eğitim ve öğretim yapıları, tarihi eserler, ören yerleri, sitler, açık ve kapalı müzeler ve turistik tesislerdir. Yukarıda belirtilen yerler kanunda kuruluş deyimi ile anlatılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE KAMU GÜVENLİĞİ YAPILANMASI

A. KAMU GÜVENLİĞİNDE KOLLUK AYIRIMI

İdarenin görevlerinin bütününe yakın bir bölümünü anayasanın temel ilkelerine dayandırılması suretiyle meydana gelen oluşumlar neticesinde işlevini yürütmektedir. Güvenlik bir ferdin olduğu gibi bir gurubun, bir topluluğun veya oluşumun vazgeçilmez bir ilkesidir.¹⁷ Dolayısıyla günümüzde devletleri ayakta tutan en temel taşlar arasında vazgeçilmez bir unsurdur.

Ülkedeki güvenlik kavramını çok geniş çerçevede değerlendirdiğimizde ülkenin sosyal, iktisadi, toplumsal ve ferdi olsun yaşamın her alanında güvenlikle ilgili olan her türlü yapılanmayı kolluk olarak nitelendirebiliriz. Kısacası kamusal yaşamda kamu düzeninin sağlanmasıyla ilgili olarak yürütülen faaliyetler bütünü olarak da nitelendirmek mümkündür.

En geniş çerçevede düşünüldüğünde ülke güvenliğinde öncelikle iç ve dış güvenlik ayırımı ortaya çıkmaktadır. Dış güvenlik ülkenin dış tehditlere karşı oluşturduğu ve kendi içerisinde tesis ettiği dışa karşı koruma esaslı bir yapılanmadır. Dış güvenlik kolluk yapılanması işlevsel olarak standart bir konuma sahiptir. İç güvenlik ise devletin içerisinde bulunan tüm öğeler ile ilgili olarak güvenlik yapılanmalarıdır. Bu yapılanma işlevsel olarak çok farklı alan ve özelliklere sahiptir. Devlet içerisinde tüm bu alanlara hitap edebilecek şekilde oluşturulup yapılandırılan sistem kolluktur. Bu kolluk yapılanmasına aynı zamanda zabıta ve polis de denir.¹⁸

Başka bir şekilde tanımlarsak idarenin kamu düzeninin bozulmasını önleme bozulduğunda da geri getirilmesine ilişkin etkinliklerini anlatmak için üstlendiği ve sürdürdüğü hizmet ile kullandığı örgüt ve personele de "polis" denilir.¹⁹

"Polis" böylece hem bir işlev, hem bir faaliyet hem de bunu yürüten örgüt ile personel aynı anda kapsayan kavramı anlatan bir terimdir. Bu sözcüğü günümüzde alışagelen şekli ile "Kolluk" olarak kullandığımızda ise yine aynı kavramları anlatmak istesek bile aslında "işlevi", "etkinlikleri", "örgütü" ve "personel" diye

¹⁷ Yıldızhan Yayla, **İdare Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1985 s.39

¹⁸ Şeref Gözübüyük, **Yönetim Hukuku**, 13.Basım, Ankara, Turhan Kitabevi Yay., 1999

¹⁹ İlhan ÖZAY, **Günlükte Yönetim**, İstanbul, Alfa Yay, 2002, s. 489

tanımlamalar yapmamız gerekir. Bu çerçevede kolluk bir kavram olarak incelendiğinde bir çok açıdan ele alınmalıdır . "Kamu gücü "nün kendini en somut bir biçimde gösterdiği yani idarenin neredeyse her eylem ve işlemiyle yararlananların hak ve özgürlükleri üzerinde etki yapmaya olanak sağlayan "kolluk" alanı özel bir anlam kazanmaktadır.²⁰

İdarenin tüm tutum ve davranışlarında olması gerektiği gibi kolluk alanında da ulaşılmak istenen amaç "kamu yararı"dır. Bu yüzden maddi düzenin bozulmasını önlemek bu yolla kamu yararına ulaşma ve onu gerçekleştirme anlamını taşır. Bu noktada en başta bireyler ve toplulukların can ve mal güvenliği ile sağlık ve dirlik esenlik yönünden olumsuz biçimde etkilenebilecekleri ve önce bu açıdan korunmalarının gerekli olduğu gözlemlenmiştir. Bunun yanında maddi düzeni olumsuz yönde etkileyecek durumların güvenlik, sağlık ve dirlik, esenlik yönünden ortaya çıkabilmesi mümkünse de bunlardan özellikle sonuncusu işine o kadar çok şey girmektedir ki; idari kolluk etkinlik görev ve yetkilerini "genel" ve "özel" olmak üzere ikiye ayırarak ele almanın daha doğru olacağını kabul etmiştir .

Bununla beraber genel ve özel olarak ayırımın yanında öncelikle kolluk deyince akla ilk başta Ceza Hukuku alanında da söz konusu olabilen durum, görev ve yetkiler geldiğinden hareket noktası "idari" ile "suç kolluğu" arasındaki farkı belirlemek olmalıdır²¹.

Genel olarak değerlendirdiğimizde idari kolluk kısaca kamu düzeninin korunmasına yönelik kolluk faaliyetleridir. Bu nedenle "önleyici kolluk "veya "suç öncesi kolluğu" olarakta isimlendirilmektedir. Buna karşılık adli kolluk ise suç işlenmesi halinde suçun ortaya çıkarılması suçluların ve suç delillerinin bulunarak adli makamlara teslim edilmesine yönelik faaliyettir. Bir başka deyişle "işlenmiş bir suçun takibine, delillerin elde edilmesine, failerin kovuşturulmasına. yakalanmasına yönelmiş çalışmalardır. Buna kısaca "suç kolluğu"da denilmektedir. Farklılık idari kolluğun önleyici, adli kolluğun cezalandırıcı olması değildir. Zira idari kolluk da bazen cezalandırma, yaptırım uygulama yetkisine sahiptir.²²

²⁰İlhan ÖZAY, *Anayasa:Özgürlükler ve İdari Kolluk Etkinlikleri*, Antalya, 2002.s.1

²¹ A.e.

²² Şeref Gözübüyük, Turgut Tan, *İdare Hukuku, Genel Esaslar*, Cilt 1, 2.Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2001, s. 599

1. ADLİ KOLLUK

Adli polis olarak da nitelendirebileceğimiz adli kolluk suçun işlenmesinden sonra doğrudan doğruya veya adli makamların emriyle olaya el koyan suçun kanıtlarını toplayan ve tespit eden, suçlu veya suçluları yakalayarak C.Savcılarını adına soruşturmayı yürüten sanıkları suç kanıtlarıyla birlikte adli makamlara teslim eden kısımdır.

Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun 9/C maddesinde adli polis "asgari tam teşekküllü bir polis merkezi bulunan yerlerde adli işlemlerle uğraşmak üzere Emniyet Genel Müdürlüğü'nce kadrodan ayrılan bir kısımdır" şeklinde belirtilmiştir. Tam teşekküllü bir kadrodan daha az kuvvetli olan polis kuruluşlarının tamamı veya bir kısmı adli polis olarak ayrılabilir.²³ Yine Emniyet Teşkilatının Adli-İdari polis ilişkilerini düzenleyen hükümlerine göre: adli polis toplu olarak veya mıntikalara ihtiyaç oranında dağıtılmış bir halde bulundurulur. Adli polis, adli soruşturma görevlileri haricindeki hizmetlerinde kendi amirlerinin emrindedir. (3201 E.T.K. md.10).

2559 Sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu'nun 2. maddesinde de, polisin adli görevi "işlenmiş bir suç hakkında Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile diğer kanunlarda yazılı görevleri yapmak" olduğu belirtilmiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere, suçun başlamasıyla birlikte adli polisin görevi de başlamış olmaktadır.

Delillerin ele geçirilmesinde sanıkların aranmasında, yakalanmasında Polis ve Jandarmanın nasıl hareket edeceği, görev yetki ve sorumluluklarının neler olduğu 1412 Sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile 3005 Sayılı Suçüstü Kanununda belirtilmiştir. Yine Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 154. maddesinde, adli olaylarda soruşturma yetkilerinin C.Savcılarınca polise devredilebileceği ve soruşturmayı bizzat polisin yapabileceği açıklanmıştır.²⁴

2. İDARİ KOLLUK

İdari kolluk faaliyetleriyle bireylerin ve toplulukların toplum içindeki tutum ve davranışlarını uğraş ve faaliyetlerini denetlemekte ve onların temel hak ve özgürlüklerini gerektiğinde sınırlayabilmektedir. Bir başka anlatımla, idare kamu düzenini bireylere ve topluluklarına yönelik bir takım emir, yasaklarla korumakta ve

²³ Yılmaz Yaşar, *Açıklamalı Polis Meslek Hukuku*, 13. Bastı, Ankara, 2001, s. 48

²⁴ A.e

sağlamaktadır. Bu nedenle, idari kolluk faaliyetlerini bireyler ve toplulukları ile idareyi temel hak ve özgürlükler konusunda karşı karşıya getiren bir idari faaliyet türüdür.²⁵

Temel hak ve özgürlüklerin sınırlama nedenlerinden biri de kamu düzeninin korunmasıdır. (A.Y. md.33). Örneğin toplantı ve gösteri yürüyüşleri hakkını basın özgürlüğünü, seyahat ve yerleşme özgürlüğünü, dernek kurma hakkını düzenleyen , bu hak ve özgürlükleri kamu düzeninin korunması ve sağlanması için sınırlayan pek çok kanun vardır ki, bu kanunlara kolluk kanunları denmektedir. İşte idare bu kolluk kanunlarının genel ve objektif biçimde koyduğu kuralları idari kararlarla belli ve somut durumlara ve kişilere uygulamak suretiyle kolluk faaliyetlerinde bulunmakta ve kamu düzenini koruyup sağlamaktadır . Bu çerçevede idari polisin (kolluğun) görevi sadece suçların önlenmesi değildir. Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu'nun 2/a maddesinde belirtildiği üzere; "Kanunlara, tüzüklere, yönetmeliklere, hükümet emirlerine ve kamu düzenine uygun olmayan hareketlerin işlenmesinden önce" önlenmesi söz konusudur. Polis önleme ve koruma görevini yürütmek amacıyla suçların meydana gelmesi muhtemel yerlerde karakollar kurulur, yaya ve motorlu devriyeler gezdirilir, noktalar kurulur.²⁶ Bu nedenledir ki; İdari polis görevlerini yerine getirirken;

a. Görev alanlarında bulunan umumi ve umuma açık yerleri kontrol eder, buralarda arama ve kimlik kontrolü yapar.

b. Sabıkalıları, hırsızlık ve yankesicilik yapanları, uyuşturucu madde imal eden ve satanları şüpheli kişileri gözaltında tutarak izler.

c. Bayramlarda törenlerde spor karşılaşmalarında, kapalı ve açık hava toplantılarında miting ve gösteri yürüyüşlerinde görev alarak düzen ve güvenliği sağlayacak önlemleri alır.

e. Sürücülerin ve yayaların trafik kurallarına uymasını temin eder, trafiği düzenler, yönetir ve denetler.

f. Kendisinden yardım isteyenlere, kimsesizlere, hastalara, acizlere yardımda bulunur.

²⁵ Metin Günday, **İdare Hukuku**, Üçüncü Baskı, Ankara, İmaj Yayıncılık, 1998, s.191

²⁶ Ali Şafak, Vahit Bıçak, **Güvenlik Kuvvetleri ve Polis Mevzuatı**, 4. Baskı, Ankara, 1999, s.415

g. Genel ahlaki koruyucu önlemler alır.

h. İdari polis adli polisin görevini gerektiren bir olayla karşılaştığında bir taraftan adli (polis) zabıta görevini yapmakla beraber diğer taraftan adli zabıtaya haber verir ve adli zabıta geldiğinde görevi ona devreder. Adli zabıta vazifesini gerek aslen gerek yardım suretiyle gören zabıta memurları hakkında bu görevlerinden doğan suçlardan dolayı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'na göre takibat yapılır.²⁷

B . KOLLUK UYGULAMALARI

1. KOLLUK DÜZENİ

Toplumsal yaşamın gerektirdiği düzenin sağlanması için, yönetimin bireylerin özgürlüklerine karışmasına, sorunlarını belirtmesine yönetsel (idari) kolluk denir. Bunu yapabilmek için yönetsel kolluk emir ve yasakları koyar. Yönetsel kolluğun emir ve yasakları yalnız yönetimin dışında kalanlara değil yönetimin içinde bulunan görevlilere de uygulanır.

İlerleyen bölümlerde daha detaylı inceleneceği gibi Emniyet Teşkilat Kanunu polisi idari, adli ve siyasi olmak üzere üç kısma ayırmıştır. Yönetsel kolluğun yanında bir de "adli kolluk" vardır. Yönetsel kolluk kamu düzenini sağlar. Adli kolluk ise, kamu düzenini bozanları kovuşturur ve yargı yerlerine verir.

Kolluk yetkileri olağan dönemlerde kamu düzenini ve kamu özgürlüklerini korumaya yeterlidir. Ancak "olağanüstü durumlarda", "sıkıyönetim", "savaş ve seferberlik ilanında" olağan dönemlere özgü önlemler yeterli olamaz. Olağanüstü dönemlerdeki önlemlerle kamu düzeni korunmaya kalkışılırsa kamu düzeninin daha çabuk bozulması ve tehlikeye düşmesi olasılığı ile karşı karşıya kalınır. Bu nedenlerle olağanüstü ve buhranlı dönemlerde kolluk yetkilerinin genişlemesi kaçınılmaz bir zorunluluk olarak ortaya çıkar. Bu dönemlerde, idarenin takdir yetkisi de genişler .²⁸

1982 anayasası ve onu izleyen yasal düzenlemelerle "Olağanüstü yönetim usulleri bir çok bakımdan yargı denetimi dışına çıkarılmış bulunmaktadır. Sıkıyönetim ise sadece kamu düzeninin kolluk alanına özgü yetkilerin genişlemesi değil yasamadan yargıya olduğu kadar yürütme alanında da tüm kamusal etkinlikler

²⁷ Yaşar, a.g.e., s.46

²⁸ İsmet Giritli, Pertev Bilgen, Tayfun Akgüner, **İdare Hukuku**, İstanbul, Der Yayınları, 2001, s.763

ve hizmetlere köklü değişiklikler getiren "alternatif bir kamu yönetimi biçimi" halini almıştır. Bu bakımdan ne olağanüstü halleri ne de savaş veya seferberlik dışındaki nedenlerle ilan edilmiş bulunan sıkıyönetimin idarenin kolluk alanındaki etkinliklerini anlatmaya yönelik olarak yeterince ele alınması mümkün değildir. Ancak olağanüstü hallere ve sıkıyönetime yönelik olarak kolluk yetkilerinin genişlemesi genel olarak aşağıdaki gibi incelenebilir.²⁹

a) Olağanüstü Hal

Olağanüstü hal anayasada belirtilen olağanüstü hal ilanına neden olan durumların ortaya çıkması ile temel hak ve özgürlükleri geçici bir süre için sınırlayan ve durduran kişilere para, mal ve çalışma yükümlülükleri getiren bir olağanüstü yönetim biçimidir.

Olağanüstü hal ilanında amaç, olağanüstü hal ilanını gerektiren nedenlerin ortadan kalkması ve bozulan kamu düzeninin daha etkili ve düzenli bir biçimde yeniden kurulmasıdır.

Olağanüstü hal ilanı ile kamu görevlilerine bazı üstün yetkiler verilebilir ve kamu görevlilerinin durumlarında değişiklikler yapılabilir. Bu sonuçlardan üç tanesi incelendiğinde şunlar görülür.

a. Anayasanın 121. maddesi uyarınca olağanüstü hal ilanı ile bazı temel hak ve özgürlükler sınırlanabilir ya da durdurulabilir. Bu sınırlama ve durdurmanın kesin olarak bir kanunla yapılması gerekir.

b. Olağanüstü hal ilanı yurttaşlara para, mal ve çalışma yükümlülüklerinin getirilmesi sonucunu da doğurur.

c. Olağanüstü hal ilan edilen bölgelerde valiler, yerel yönetim organlarınca alınan kararların kendi onaylarıyla yürürlüğe girmesini kararlaştırabilirler. Ayrıca Devlet Memurları Kanunu kapsamına giren personele doğrudan uyarı, kınama ve aylıktan kesme disiplin cezalarını doğrudan verebilirler.³⁰

b) Sıkıyönetim

Sıkıyönetim durumu olağanüstü hal ilanını gerektiren nedenlerden daha ağır durumların ortaya çıkmasıyla ilan edilen, olağanüstü bir yönetim biçimidir.

²⁹ Özay, a.g.e.,s.522

³⁰ Giritli, Bilgen, Akgüner, a.g.e.,s.767

Genel olarak kabul edilen sıkıyönetim tanımı temel hak ve özgürlüklerin geçici olarak sınırlanmasına, kullanılmasına, ertelenmesine ve durdurulmasına yol açan, mülki (idari) kolluk yerine askeri bir idare ve kolluk işlevini uygulamaya koyan, kimi sanıkların yargılama makamı olarak askeri mahkemelerin kurulması sonucunu doğuran olağanüstü bir yönetim biçimindedir.

Aynı zamanda sıkıyönetim ulusal güvenliğin korunması amacıyla uygulanan olağanüstü bir kolluk düzeni olarak da tanımlanabilir. Anayasa 122. maddesinde sıkıyönetim dışında belirtilen öbür durumlar "Seferberlik" ve "Savaş Hali"dir.

Sıkıyönetim ilanı işleminin amacı, sıkı yönetim ilanına neden olan kamu düzenini ağır derecede bozan nedenlerin ortadan kaldırılması, eğer seferberlik ilanı ile birlikte sıkıyönetim ilan edilmişse, savaş için hazırlıkların yapılması ve savaş durumunda da bu durumun gerektirdiği tüm önlemlerin alınmasıdır.

Sıkıyönetim sonucunda:

a. Anayasa 122.md.'e göre Cumhurbaşkanı başkanlığındaki Bakanlar Kurulu K.H.K. çıkararak kimi temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasını sınırlayıp durdurabilir.

b. Temel Hak ve Özgürlüklere (1402) sayılı Sıkıyönetim Kanunu 3.Md.'ye göre bazı sınırlamalar ve kısıtlamalar getirebilir.

c. Sıkıyönetim ve savaş durumlarında sivil makamları ilgilendiren kolluk etkinlikleri askeri makamlarca yerine getirilir. Kolluk güçleri tüm örgütü ile Sıkıyönetim Komutanı'nın emrine girer.

d. Kimi suçlardan sanık olanların yargılanması adliye mahkemelerinin yetki ve görev alanından çıkarak askeri mahkemelere geçer.³¹

Genel ve özel idari kolluklar sonuçta hep "Kamu Düzeni" nin farklı yönlerine ilişkin bulunmakta bu yüzden de konulan değişik olsa da çoğu kez doğrudan ya da dolaylı aynı amaca yönelik etkinlikler şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Örgüt ve personel olarak da bazen aynı bazen de yine farklı birim ve görevlilerin yetkili kabul edilmesiyle de sorun başka bir boyut kazanmaktadır. Dolayısıyla çoğu kez aynı coğrafi alanda aynı amaca yönelik aynı konularda düzenlemeler yapılmakta, kararlar alınmakta ve bunun doğal uzantısı olarak da

³¹ A.e.

kullanılan yetkiler birbirine bazen karşıt bazen de uyumsuzluk içinde görülebilmektedir.

İdare hukukunda bir taraftan genel kolluk yetkilerinin hem devlet idaresi hem de yerel yönetim görevlilerinde bulunması dolayısıyla çeşitli düzenlemeler arasında "tedahül" yani birbirinin içine girmesinin söz konusu olması ve bundan bazı hüküm uyumsuzluklarının doğması öte yandan genel ile özel idari kolluklardan bazılarının aynı konulara ilişkin bulunması konuları ayrı olanlarında çoğu kez yakın ve ilişkili görülmesi nedeniyle benzeri bir durum gerçekleştirebilmektedir. İşte bu nedenle muhtelif polis talimatnameleri arasındaki tedahüller ve hüküm ihtilafları ile kolluk yetkililerinin karışması ve denetimi kollukların iç içe olması ve doğurduğu sorun hep bir "yarışma" halini anlatır ve ana hatları mutlaka ilkeler halinde belirlenmesi gerekir.

Genel veya özel idari kolluğu kendi içlerindeki yarışmasının yanında esas önemli olan genel ile özel idari kolluklardan biri arasındaki yarışma konusunda da "yetki unsuru" yönünden yine yasa koyucunun iradesi ilk ve en geçerli ölçüttür. Özel kolluğun örgütsel yönden ve aynı kurallarla donatılmış olması ayrıca kendisine "münhasır" yetki tanınmış olması halinde bu tekel olarak ona bırakılmış bir alan şeklinde kabul edilir. Örnek olarak Fransa'daki sinema filmleri konusundaki dirlik, esenlik genel kolluğu ile Türkiye'de sansür adı verilen kurulun yaptığı özel kolluk denetimidir. (RTÜK) Bu son duruma ilişkin olarak sansürün müstehcen bulmadığı bir filmin belli bir yörede oturanları alaya alarak küçük düşürmesi dolayısıyla o bölgede karışıklıklara neden olan olabilme ihtimali karşısında sırf orası için yasaklanabilmesi örneği verilmektedir.³²

2. KOLLUK SINIRLAMASI

Kamu düzeninin korunması ve düzenli bir toplum halinde yaşamayı sağlamak amacına yönelik kolluk faaliyetlerinin yürütülmesi sırasında özgürlüklerle kolluk müdahaleleri arasında denge kurmak hukuk devletinin en nazik konularındandır . Zira kamu düzeninin sağlanması ve korunması amacıyla alınan tedbirler bu amaçla doğru orantılıdır. Kolluğun keyfi hareketinin önlenmesi amacı ile hukuk devleti bazı sınırlamalar getirmiştir.

³² Özay, a.g.e..s.520

1.Anayasal ve Yasal Sınır: Anayasa bazı hak ve özgürlüklerini düzenlerken kolluğa hiçbir müdahale yetkisi tanımamıştır. Bu konuda mesela haberleşme hürriyeti konusunda mahkeme kararı gerekmektedir.

2.Amaç: Kolluk tedbirlerinin asıl amacı kamu düzeninin korunmasıdır. Bunun dışında herhangi bir amaç güden kolluk tedbirleri hukuka aykırıdır. Örneğin yurt içindeki et fiyatlarının artırması için yurt dışından hayvan girişini engelleyen kolluk tedbirleri kamu düzenini korumak amacına yönelik sayılamaz .

3.Sebepe ve Saik: Kolluk tedbirleri ancak kamu düzenini bozan ve bozacak nitelikte olan gerçek bir tehlikenin varlığı halinde kanuna uygun olur. Böyle bir tehlike yokken müdahale gereksiz hürriyet kısıtlamasıdır. Hiçbir hükümet gelenek haline gelmiş bazı dini törenleri cenaze törenlerini aksi kanıtlanmadıkça kamu düzenine aykırılığı iddiasıyla engelleyemez şeklinde verilen Fransız Danıştay Kararı kanunlara güzel bir örnektir.

4.Ölçülük: Kolluk tedbirleri ve kolluğun kullandığı vasıtalar önlenmek istenen tehlikenin ağırlığı ile orantılı olmalıdır. Kamu düzenini korunması daha hafif tedbirle mümkünken daha ağır tedbirler alınmaktadır. Örneğin, kolluğun silah kullanmasının genel şartlarından biri belki de en önemlisi yada zor kullanmanın en esaslı nedeni saldırı veya tecavüzü başka suretle geçirtilmesini mümkün olmamasıdır.³³

5.Yer Koşulu: Kolluk yetkisi umuma açık yerlerde geniş konutlarda ise daha sınırlıdır. Kolluk güçleri umuma açık yerlerde her zaman denetleme yapabilecekleri halde konutlara hangi hallerde girebilecekleri kanunla düzenlenmiştir. Bu haller kanunla yardım istenmesi yangın, su baskını, boğulma gibi büyük tehlikeler yada ağır cezayı gerektiren bir suçun işlenmesine mani olmak amacı ile kolluk kuvvetlerinin konutlara herhangi bir karara bağlı olmaksızın girebilmesidir. (PVSK md 20) Ancak burada da gerekli şartların oluşması çok önemlidir. Aksi halde mesken masuniyetini ihlal suçu oluşacaktır.³⁴

³³ Bülent Yavaşoğlu. **Kamu Düzeninin Sağlanmasında Polisin Yetki Sorumluluğu**, İ.Ü.S.B.F. İstanbul, 1987.s.56

³⁴ A.e.,s.57

6.Zaman Koşulu: Avrupa hukukunda olağan ve olağanüstü dönem olmak üzere iki aşama söz konusudur. Ancak Türkiye'de buna ek olarak sıkıyönetim dönemi de söz konusudur. Böylece olağan dönemlere göre diğer dönemlerde mesela sıkıyönetim komutanının gece dışarı çıkılmasını yasaklaması normal bir kolluk tedbiri iken olağan dönemlerde bu hukuka aykırı bir tedbir halini alabilmektedir.

7.Zor Kullanma: Kolluk gerektiğinde zor kullanma yetkisine sahiptir fakat bu alacağı en son tedbir olmalıdır. Ancak günümüzde kamu düzenini bozan serseri tutum ve davranışlar organize bir şekil olarak kolluğa karşı mukavemet, gerek psikolojik gerekse fiziksel olarak dozajı artarak yüksek nitelik kazanmıştır. Kolluğun bunlara karşı kullanacağı caydırıcı , bastırıcı yöntemler ve bu yöntemleri meşru kılan yasalarla desteklenmedikçe kamu düzeninin sağlanması ve korunması mümkün değildir. Ayrıca yasalar zor kullanmanın şeklini de açık bir şekilde düzenlemedikleri durumlarda bu konu ilgili olarak ortaya atılan amacı aşma iddiaları ortaya çıkmaktadır. İşte bu durumun giderilmesi için de zor kullanmanın şekil ve şartları yasalarda açık bir şekilde belirtilmeye başlanmıştır.³⁵ Mesela varolan bu boşluk 1985 yılında kanunun konuyu düzenleyen topluluk ve bireylerin kolluk güçlerine saldırıya veya taarruza yeltenmesi durumunda ortaya konulacak her türlü maddi güç ve her çeşit silah kullanma yetkisi zor kullanmanın kapsamı içine alınmıştır. Ancak başta da belirtildiği gibi zor kullanma karşı koymakla dengeli olmalıdır. Ve en hafif yöntemle sonuca gidilmeye çalışılmalıdır. Ek md.6 kapsamına girmeyen durumlarda PVSK md.17'de belirtildiği gibi görevin gereği olarak zor kullanılacaktır.

3. KOLLUK FAALİYETLERİNİN DENETİMİ

Kolluk işlem ve eylemleri hakkında tüm idari, icrai işlemlerde ve eylemlerde görüldüğü gibi "idari" ve "yargısal " denetim yapılabilir.

a) İdari Denetim

Bir genel kolluk uygulaması söz konusu ise bu uygulamayı yapan genel kolluk makamının hiyerarşik üstüne başvurarak hukuka aykırı olan yada yerinde olmayan idari işlemin kaldırılması geri alınması yada değiştirilmesi istenebilir.

³⁵ A.e.

Hiyerarşi gücü sonuçta genel bir idari yetkinin kullanılması olduğu için her kolluk işlemine yada eylemine karşı çıkarları zedelenen kişiler idari bir başvuru yapabilirler. Kolluk işlemi yapan makamın hiyerarşik üstü yoksa çıkarları zedelenen kişiler işlemi yapmış olan makamdaki yukarıda belirtilen doğrultuda işlemlerde bulunabilirler.

Özel kolluk makamlarının yaptığı işlemlere karşı ancak kanunun izin verdiği yada zorunlu kaldığı durumlarda idari vesayet makamlarına idari bir başvuru yapılabilir.

b) Yargısal Denetim

Uyuşmazlığın konusuna göre kolluk işlemleri ve eylemleri hakkında idare yada adliye mahkemeleri yargısal denetim yapabilirler.

a. Kolluk işlemlerinin hukuka uygunluğunu idari işlemin öğelerindeki sakatlık yada sakatlıklar nedeniyle iptal davası yoluyla idare mahkemeleri denetler.

b. Ayrıca kolluk işlemleri ve eylemleri hakkında, kişinin hakları da zedelenmişse İdare Mahkemesi tarafından ve tam yargı davası yoluyla yargısal denetim yapılabilir. Kolluk işlemleri ve eylemleri nedeniyle idarenin tazminata mahkum olabilmesi için ağır bir hizmet kusuru işlemesi gereklidir. Ancak kimi durumlarda örneğin kolluk memurlarının silah kullanması durumunda idari yargı mercileri idarenin ağır hizmet kusurunu hakları çiğnenen kişilerin doğmuş zararlarının idare tarafından tazmin edilmesine karar vermektedirler.

c. Kolluk işlemlerinin ve eylemlerinin kanuna dayanmaması durumunda ortada "fiili yol" (idarenin hak ve fiili haksız eylemi) vardır ve uyuşmazlık adliye yargıcının yargısal denetim alanına girer.³⁶

4. ADLİ VE İDARİ KOLLUK AYIRIMI

Suç kolluğu çoğu kitaplarda "adli" nitelimi ile anıldığı için aradaki farkı anlatabilmek için "idari" ise "önleyici" diğeri ise bastırıcı yada cezalandırıcı olduğu söylenmekle yetinilir. Gerçekten de idari kolluk etkinliklerinin asıl amacı önlemek olmakla birlikte bireylerin aykırı davranışları görüldüğünde bunları bastırmak ve

³⁶ Giritli, Birgen, Akgüner, a.g.e.,s.762

yine bu gibi durumlardan bazılarında ceza yani yaptırım uygulamak da idare için mümkün olabildiğinden aradaki farkı daha başka noktalarda aramak zorunludur.³⁷

İdari Kolluk ve Adli Kolluk ayırımı amaca göre yapılan bir ayırımdır. Adli Kolluk suç ve suçluların izlenmesi gibi suçun işlenmesinden sonra, adli kovuşturma amacıyla yürütülen bir faaliyet iken idari kolluk kural olarak cezalandırıcı suçluları izleyici delilleri toplayıcı değil, önleyici ve durdurucudur. İdari Kolluğun en belirgin özelliği önleyici nitelikte olmasıdır. Görüldüğü gibi Adli Kolluk ile İdari Kolluk arasında bazı farklar mevcut olup bu farkları şu şekilde sıralamak mümkündür.³⁸ Birincisi genel düzenlemelerin idare tarafından da yapılabilmesindedir. Nitekim Anayasa ve Türk Ceza Kanunu sistemimize göre "suç" ve "cezanın" mutlaka kanun adını taşıyan bir yasama işleminde öngörülmüş bulunması zorunludur. Buna karşılık idare kolluk alanına ilişkin olarak tüzük, yönetmelik, genel emir, tembih şeklinde bir takım kural işlemler yada genel düzenlemeler yapabilir.³⁹

İkinci olarak bir suç işlendiği zaman ortaya çıkar, faaliyete geçer. Bu kolluk suçluları cezalandırılmasını sağlama amacı güder. Buna karşılık idari kolluk kamu düzeni ile yakından ilgili olduğu için işlenmiş suçlardan aynı ve bunlardan bağımsız olarak kamu düzenini koruma amacına yöneliktir. İdari kolluğun amacı toplumda suç işlenmesini ve kamu düzeninin bozulmasını önlemektir.⁴⁰

Yine çok önemli diğer bir fark suç (adli) kolluğunda görevlilerin aykırı davranışta bulunan bir kimseyi arayıp bulduklarında yada suçüstü yakaladıklarında kendisini mutlaka adli makamlara teslim etme zorunluluğunda olmamalarıdır. Çünkü suç oluşturan davranışların cezası ancak yargı yerlerinin kararı ile olabilir. Halbuki, idare kolluk alanında etkinlik gösterdiğinde aykırı durumların gerçekleşmesi halinde buna sebep olanlara idari nitelikli yaptırımlar uygulayabilme yeteneği ile donatılmıştır.⁴¹

Umumi Hıfzısıhha Kanunu 266'ncı maddesinde kolluk alanında "Zabıta Yönetmelikleri" çıkarmayı belediyeler için zorunlu kılmakta, 283'ncü maddesinde sıhhi zabıta talimatnamesi yasaklarına uymayanları ve aykırı hareket edenleri ve

³⁷ Özay, a.g.e.,s.493

³⁸ Zehreddin Aslan, **İdarenin İktisadi Kolluk Faaliyeti ve Rekabet Kurulu Üzerine Bir Çalışma**, Doçentlik Tezi, İstanbul, İ.Ü.Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1996, s.6

³⁹ Özay, a.g.e., s.493

⁴⁰ Aslan, a.g.e., s.7

⁴¹ A.g.e.

mecburiyete riayet etmeyenleri belediye cezalarına ilişkin bir kanun uyarınca cezalandırılacaklarını öngörmektedir.⁴²

Umumi Hıfzısıhha yada Türk Ceza Kanunu'na aykırı bir davranışı belirleyen "suç kolluğu" görevlileri zanlıyı ancak cezalandırılmak üzere yargı mercilerine teslim edebilirler. Buna karşılık Zabıta Yönetmeliği hükümlerine aykırı davranılması halinde idarenin kendisi yani belediye encümeni idari nitelikte olmak koşuluyla, kanun ve diğer kural işlemlerini öngördüğü tüm "yaptırımları" kararlaştırıp uygulayabilir.⁴³ "İdare ile suç kolluğunun organik yönden birbirinden ayırma olanağı bulunmamaktadır. Çünkü ülkemizde her ikisi de aynı görevliler eliyle yürütülen etkinliklerdir. Üstelik örneğin kent içinde trafiğin düzenli akışını sağlamak için idari kolluk işlevi üstlenmiş bulunan bir polis, bir kaza anında duruma karışıp zanlıyı yargı mercilerine göndermek için harekete geçtiğinde artık suç kolluğu görevlisi olarak davranmaktadır."⁴⁴

Eskiden toplum polisi olan çevik kuvvet stadyum, sergi sarayı, kalabalık cenaze olayları veya değişik toplantı ve gösterilerin yapılacağı yerlerde kamu düzeninin bozulmasını önleyici "idari kolluk" işlevi nedeniyle bulunur. Buna karşılık aynı yer ve durumlarda bir suç işlenmesi halinde de aynı görevliler bu sefer "suç kolluğu" personeli nitelikleriyle zanlıları yargıya göndermek için duruma müdahale ederler.⁴⁵

Ancak ülkemizde idare ve suç kolluğu arasındaki ayırım sadece işlevsel yönden olabilmektedir. Çünkü Emniyet Teşkilatı Kanunu'nda tam teşekküllü olmayan polis merkezleri ile polis teşkilatı bulunmayan yerlerde adli kolluk görevini idari kolluk (Polis veya Jandarma) yerine getirmektedir.⁴⁶ Çünkü her iki kolluğunda ayrı örgütlenmeleri yoktur. Bu durum 3201 sayılı kanunun 9/C maddesinde belirtilmiş, hatta aynı kanunun 12'nci maddesine göre idari kolluk Cumhuriyet Savcısının talebi üzerine adli zabıtaya yardım etmekle yükümlü kılınmıştır. Bazı durumlarda idari ve adli kolluk iç içe geçmiştir. Örneğin yollarda trafiği düzenleyen bir idari kolluk görevlisinin o esnada işlenen bir trafik suçunun tutanağını düzenlerken adli kolluk görevini yerine getirmesi mümkündür.

⁴² Özay, a.g.e., s.493

⁴³ A.e.

⁴⁴ A.e., s.494

⁴⁵ A.e.

⁴⁶ Günday, a.g.e., s.194

Sonuç olarak ülkemizde idari kolluğu adli kolluktan teşkilat ve görevlileri yönünden ayırt etmek mümkün değildir. Bu iki kolluk sadece görevlerinin niteliği ve amaçları yönünden ayırt edilebilmektedir.

C. İDARİ KOLLUĞUN KAMU DÜZENİ AÇISINDAN ÖNEMİ

1. KAMU DÜZENİNİN TESİSİ

İdari Kolluğun konusu ve amacı kamu düzenini sağlamak, korumak ve bozulduğunda geri getirmektir. Söz konusu kamu düzeni toplumdaki kişilerin tutum ve davranışlarını izleyen ve denetleyen kolluk gücü tarafından sağlanır.

Demek oluyor ki idari kolluk kamu düzeninin sağlanması, korunması ve geri getirilmesi amacıyla bireylerin toplum içindeki tutum ve davranışlarının düzenlenmesi, gözetilip izlenmesi ve aykırı eylem ve durumların önlenmesi, engellenmesi ve kaldırılmasıdır.⁴⁷ Fakat kolluk idarenin hak ve özgürlüklere en fazla karışabildiği bir alan olması nedeniyle bu konudaki görev-yetki, önlemleri, ölçü ile usuller ve yaptırımların sadece kamu düzenini ilgilendirdiği ölçüde idare hukuku ilkeleri ve özellikle yasama organı tarafından konulan kurallar çerçevesinde yürütülen bir etkinlik olması zorunludur.⁴⁸

Sonuç olarak kolluk faaliyetlerinin amacını oluşturan ve ona hakim olan ilke “kamu düzeni” kavramıdır. Kolluk faaliyet ve yetkilerini, ancak bu kavram içinde meşruluk kazanabilecektir. Doktrinde kamu düzeninin üç temel unsuru olduğu ifade edilmektedir.⁴⁹

a) Kamu Güvenliği : Güvenlik geniş kapsamlı bir deyim olduğundan devletin korunmasından kazaların önlemesine kadar geniş bir alana yayılmıştır. Bireylerin can ve mallarına karşı endişe duymalarının saldırıya uğramalarının önlenmesi kamu düzeni kavramının güvenlik ögesi ile ilgilidir.⁵⁰

Silah bulundurma ve taşımanın özel bir izne bağlı olmasından tutun da trafik önlemleriyle yıkılma tehlikesi taşıyan yani eski terimi ile "maili inhidam" bina ve nesnelere uygulanan kurallarla idarece yapılan işlem ve eylemler hep bu "güvenlik"

⁴⁷ Aslan, a.g.e.,s.3

⁴⁸ A.e.

⁴⁹ A.g.e.,s.5

⁵⁰ Gözübüyük, a.g.e., s.257

sağlama amacına yönelik tutum ve davranışlardır. Güvenlik emniyet veya asayiş genel idari kolluğun hem en kolay anlaşılabilir hem de en az tartışmalı amacıdır denebilir.⁵¹

b) Kamu Sağlığı: Sıhhat olarak da anılan ve zaten bu alanda uygulanan temel yaşamın "Umumi Hıfzısıhha Kanunu"nun adının da gösterdiği gibi "genel sağlığın korunması" demek olan sağlık, idari kolluğun ikinci amacı sayılır.⁵²

Hastalıkların iyileştirilmesi ve böylece bireylerin hastalıklardan korunulması ve arındırılması bir kamu hizmeti olan sağlık kamu hizmetinin konusu ve amacıdır. Kolluk faaliyetinin amacı olan kamu düzeni kavramının bir ögesi olarak, sağlık ise toplumun bir bütün olarak bulaşıcı ve yaygın hastalıklardan uzak tutulması, bu gibi hastalık tehlikesinin olmaması anlamına gelir. Diğer bir ifadeyle kamu düzeninin ögesi olarak sağlık genel sağlıktır. Örneğin suların her türlü yiyecek ve içecek maddelerinin denetimi salgın hastalıkların önlenmesi için öngörülen önlemler genel sağlığın korunması amacına yöneliktir. Genel sağlığın korunmasına yönelik önlemler insanlar ve hayvanlar üzerinde uyguladığı gibi taşınır veya taşınmaz mallar üzerinde de uygulanabilir.⁵³

c) Kamu Dirliği ve Esenliği: Dirlik ve esenlik bazen de kamu huzuru olarak adlandırılan bu unsur toplum halinde yaşayışın alışagelmış düzensizliklerini aşan rahatsızlıkların düzen bozukluklarının önlenmesi yada giderilmesi anlamını ifade eder. Dirlik ve esenlik her yerde ve günün her saatinde gürültü, duman, kötü koku rahatsız edici ışık ve benzeri dış etkenlerle rahat ve huzurdan yoksun kalmamayı anlatmak için kullanılır.

Dirlik ve esenlik amacına bağlı olarak hemen vurgulanması gereken nokta terimle "amme intizamı" olarak anlatılan "Kamu Düzeni" için burada sadece "maddi"sinin idarenin kolluk etkinlikleri alanındaki görev ve yetkilerinin kapsamı içinde düşünülmesi gerektiğidir. Dolayısıyla manevi ve ahlaki intizamın polis fonksiyonu ve yetkilerinin tamamen dışında kaldığını kabul etmek zorunludur. Ancak nelerin esenliği ihlal ettiği, toplumun düzeyine, olayın meydana geldiği yer ve zamana göre belirlenebilir. Örneğin bir turizm mevsiminde kıyı şehirlerinden birinin çalgılı eğlence yerleri gece yarısına kadar toplumun huzurunu

⁵¹ Özay, a.g.e., s.496

⁵² A.g.e., s.497

⁵³ Günday, a.g.e., s.194

bozmayabilirken, aynı davranış başka bir zaman veya başka bir yerde rahatsız edici sayılabilir.⁵⁴

Kamu düzenini ilgilendiren ilk üç konu maddi ve dış düzeni ilgilendiren konulardır. Dış düzeni tehlikeye sokan açığa vurulmuş ahlaki tutum ve davranışlar sınırlı da olsa, idari kolluğun görevleri içine girmektedir. İdari kolluk bireylerin düşünce ve inanç alanlarını düzenlemez; ancak bunların kamu düzenini bozacak biçimde dışa yansımaları ile ortaya çıkan durumları önler.⁵⁵

Sonuç olarak kolluk faaliyetlerinin varlık sebebinin kamu düzeni oluşturmakta, bu düzen toplumun can ve mal güvenliğinin sağlanması hastalıklardan salgılardan huzuru ve dirliği bozacak ihlallerden uzak yaşamayı ifade etmektedir.⁵⁶

2. İDARİ KOLLUĞUN ÖZELLİKLERİ

İdari kolluğun özelliklerinden bazıları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- a.İdari kolluk önleyici ve koruyucu niteliktedir.
- b.İdari kolluk önlemleri yasal dayanak ister. Yasalar açıkça yetkilendirmedikçe, özgürlükleri kısıtlayıcı kolluk önlemleri alınmaz.
- c.İdari kolluk işlemleri hak doğurucu değildir. İdari kolluğa verilen izinler her zaman geri alınabilir.
- d.İdari kolluk kamu düzenini sağlamak için, silah kullanmaya kadar giden çeşitli zorlama yollarından yararlanır.
- e.İdari kolluk etkinliklerinden doğan zararlardan yönetim sorumludur.
- f.İdari kolluk etkinliklerinin yargısal denetimi, kural olarak idari yargı yerlerince yapılır.⁵⁷

3.İDARİ KOLLUĞUN SINIFLANDIRILMASI

İdari kolluk biri "genel" diğeri "özel" olmak üzere iki kümede toplanır. Emniyet Teşkilatı Kanunu 3. Maddesine göre, genel kolluk polis ve jandarmadan meydana gelir. Tüm ülke düzeyinde kamu düzenini sağlar ve aynı zamanda adli

⁵⁴ Aslan, a.g.e., s.6

⁵⁵ Gözübüyük, Tan, a.g.e., s.597

⁵⁶ Aslan, a.g.e., s.6

⁵⁷ Gözübüyük, a.g.e., s.249

kolluk görevini de yapar. Polis şehir ve kasabaların jandarma ise kırsal yörelerin genel kolluk güçleridir.

Özel kolluk, genel kolluk haricinde kalan ve mevcut kanunlarına göre teşekkül edip muayyen vazifeleri gören zabıta kuvvetleridir.⁵⁸ Özel kolluk türleri hizmet alanlarına göre değiştiği gibi genel olarak avcılık, ormanları koruma, gümrük, köy kolluğu ve özel güvenlik teşkilatları olarak sınıflandırılması mümkündür. Bunlara hizmet kolluğu da denir. Özel idari kolluğu hizmeti yürüten kuruluşları yerine getirir.⁵⁹ Özel idari kolluk tanımı genellikle iki anlamda kullanılmakta ve bu kamusal etkinliklerin hemen hemen her alanına yayılmış bir biçimde olduğundan da çoğulla anlatmak gerekmektedir.

Birinci anlamı ile "özel idari kolluk" genelin amaçlarından bir yada birkaçına yönelik olmakla beraber farklı bir hukuksal düzene bağlı tutulmuştur. Örneğin "maili inhidam" denilen yıkılmaya yüz tutmuş tehlikeli, rahatsız ve sağlık koşullarına uymayan yapılar konusundaki "imar kolluğu" bir yandan "güvenlik" öte yandan da "sağlık" ve "dirlik-esenlik" gibi genel kolluğun temel amaçları ile doğrudan ilgili bulunsa bile, imar kanunu ile özel bir düzenlemeye bağlanmış ve yerel yönetimlerin görev ve yetki alanı içinde kabul edilmiş bulunduğundan genel değil de "özel" idari kolluklardan biridir.⁶⁰

Bununla beraber asil "özel idari kolluk" kavramının ikinci anlamına uygun olarak karşımıza çıkanlardır. Buna göre amaç genel idari kolluğun yöneldiği güvenlik, sağlık, dirlik-esenlik dışında ve tamamen farklı bir alan ve konuda korunmak ve sağlanmak istenen bir düzendir. Örneğin özel idari kolluğun en çağdaş örneği kabul edebileceğimiz doğal ve kültürel mal varlıklarını korunmasının ne güvenlik, ne sağlık ve ne de dirlik-esenlikle herhangi bir ilgisi bulunmamakta "sit" alanları ve tarihsel yapılara ilişkin "kolluk" salt "estetik" amaca yönelik bir işlev, görev ve yetki olarak karşımıza çıkmaktadır .

Özel idari kolluklardan bazılarında hele ayrı bir örgüt ve personel şeklinde karşımıza çıkıyor ise "hizmet zabıtası" yada "kolluğu" da denilir. Daha öncede değinilen ve şimdi adı çevik kuvvet olan "toplum" ve "trafik polisi" ise özel hizmet kollukları olmayıp genel idari kolluğun bazı alanlarında uzmanlaşmış birimler

⁵⁸ Yaşar, a.g.e., s.22

⁵⁹ Gözübüyük, a.g.e., s.247

⁶⁰ Özay, a.g.e., s.502

şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Ancak İstanbul Boğazi'nda yada hava limanlarındaki trafik hem genel kolluktan farklı örgüt ve personel tarafından yürütülmesi hem de başlı başına bulunması nedeniyle gerçek birer "özel idari kolluk" tur.⁶¹ Örneğin vergi döviz ve eski eser kaçakçılığı konularında görev yapmak üzere oluşturulan idari ve adli kolluk yetkilerine sahip mali poliste genel idari kolluk içinde uzmanlaşmış bir daldır.⁶²

Bunun yanında genel kolluğun yetersiz kaldığı ve bulunmadığı yerlerde de yardımcı olarak birtakım kolluklar genel kolluk kuvvetlerinin görevini yerine getirirler. Bu çerçevede kolluğu genel ve özel şeklinde iken Emniyet Teşkilat Kanunu'nun kabul ettiği özel kanunlarla kurulmuş olma ve belli görevleri yapmadır. Bu çerçevede devlet ve yetkili diğer kamu tüzel kişilerince, özel yasalar çerçevesinde kurulup teşkilatlandırılan kendi hizmet alanlarında güvenliği sağlamak amacını taşıyan kendi kanunlarına göre silah kullanma ve taşıma yetkisine sahip olan kolluk özel kolluk iken bunun dışında kalanlara ise genel kolluk denilmektedir. Bu ölçü çerçevesinde değerlendirildiğinde genel kolluk yalnızca polis ve jandarmadan meydana gelmez. Genel güvenliği koruma bakımından 772 Sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu'nda (Md.2) "en büyük mülkiye amirinin emrinde genel zabıtaya yardımcı silahlı bir kuruluş" olarak tanımlanan "Çarşı ve Mahalle Bekçileri" bu kapsamda düşünülebilmektedir.

D. İDARİ KOLLUK YAPILANMASI

1. GENEL KOLLUK

a) Polis Teşkilatı

Polis kamu düzenini ve güvenliğini koruyan yasaların eşit ve adil uygulanmasını sağlayan kanun ve nizamların kendisine verdiği görevleri yerine getiren emniyet hizmetleri sınıfından silahlı bir kuvvettir. Bir başka ifadeyle silahlı icra ve inzibat kuvveti olan polis toplumda dirlik ve düzeni, kamunun ve kişilerin temel haklarını kullanma güvencesini, konut dokunulmazlığını, halkın ırz, can ve malını korur, toplumun huzur ve güven içerisinde yaşamasını sağlar. Yardım isteyenlere, yardıma ihtiyacı olan çocuk, sakat ve düşkünlere yardım eder, yasa ve diğer mevzuatın verdiği görevleri yapar. (ETK md. 4 ve PVSK md. 1).

⁶¹ A.g.e., s.503

⁶² Gözübüyük, Tan, a.g.e., s.604

Yine 3201 sayılı ETK'nun 1. Maddesine göre İçişleri Bakanı Emniyet Genel Müdürlüğü vasıtasıyla güvenlik işlerini yürütür derken polis teşkilatının resmi adının Emniyet Genel Müdürlüğü olduğu belirtilmiştir.

Emniyet Genel Müdürlüğü hizmet gereği İçişleri Bakanlığı'na bağlıdır. Yeni 1983 yılında çıkartılan 176 sayılı İçişleri Bakanlığı⁶³ Teşkilat ve Görevleri hakkındaki Kanun Hükmündeki Kararnameye göre, Emniyet Genel Müdürlüğü'nün Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı ile birlikte İçişleri Bakanlığı'na "Bağlı Kuruluşlar" arasında olduğu anlaşılmaktadır. Ancak yetki konusunda 1985 yılında yapılan değişiklik siyasi mülahazalar sebebiyle ihtiyaca ve hukuk devleti esaslarına uygun olarak yapılan yeni bir düzenleme olmaktan çok Anayasa Mahkemesinin iptaline konu olan ve birkaç maddenin birleşmesinden doğan belirsizliklerin hüküm altına alındığı bir düzenleme olmuştur.

Bu çerçevede taşrada yapılan Emniyet Genel Müdürlüğü illerde İl Emniyet Müdürü ve İlçelerde İlçe Emniyet Müdürü veya Amirleri ve İçişleri Bakanı'nın uygun göreceği yerleşim alanlarında kuracağı polis birimleri başında bulunanlar "Şube Başkanı" durumunda olmakla tüm teşkilatıyla birlikte mülki amirin emri altına girmektedir.

Emniyet Genel Müdürlüğü" nün , 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu" nun 11. Maddesiyle, yerel olaylar hakkında bilgi almak, teknik konular, haberleşme, muhasebe, levazım ve personel işlerine ait işlemleri yürütmek üzere İl Emniyet Müdürlükleri, İlçe Emniyet Müdürlükleri veya amirlikleriyle ve diğer kuruluşlarıyla doğrudan yazışma yapılabileceği hükmü getirilmiştir. Diğer yazışmaların ise valilik aracılığıyla yapılacağı (5442 sayılı kanun md. 91 B) belirtilmiştir.

Kamu düzen ve güvenliğinin sağlanmasıyla görevlendirilen il ve ilçe belediye hudutları dahilinde hizmet veren Polis Teşkilatı, 3201 Sayılı ETK'nun 16. Maddesi 12.01.1989 tarihli ve 3518 sayılı kanunla değiştirilerek merkez, taşra ve yurtdışı yapılanmasına kavuşan Emniyet Genel Müdürlüğü merkez yapılanması şu şekilde oluşmaktadır;

Merkez Teşkilatı;

1 Genel Müdür

⁶³ Tuncay YILMAZ, *Emniyet Teşkilatı Kanunu ile Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanunu*, 2. Baskı, s.7. Ankara

5 Genel Müdür Yardımcısı

1 Teftiş Kurulu Başkanlığı

27 Daire Başkanlığı

1 Birinci Hukuk Müşavirliği

2 Hukuk Müşavirliği

157 Şube Müdürlüğü

1 Sivil Savunma Uzmanlığı

Ve bunun yanında taşrada görev yapmakta olan fakat Genel Müdürlüğe bağlı 25 Polis Meslek Yüksek Okulu 3 Polis Moral Eğitim Merkezi Müdürlüğü, 1 Polis Hastanesi Başhekimliği, 1 Polis Bakım ve Yardım Sandığıdır.

Taşra teşkilatlanması illerde İl Emniyet Müdürlükleri, ilçelerde İlçe Emniyet Müdürlükleri veya Amirlikleri ile güvenlik hizmetlerine ilişkin diğer birimlerden oluşacağı İçişleri Bakanlığı'nın uygun göreceği yerleşim alanlarında Polis Teşkilat Birimi'ni kurabileceği 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu'yla hükme bağlanmıştır.

2004 yılı itibariyle (81) İl Emniyet Müdürlüğü ; (2040) Şube Müdürlüğü, (341) İlçe Emniyet Müdürlüğü, (413) İlçe Emniyet Amirliği, (863) Polis Merkezi Amirliği ve (348) Polis Karakol Amirliği olarak yapılanmıştır. Ayrıca merkez teşkilatında daire başkanlıkları bünyesinde (157) adet Şube Müdürlüğü yapılanmıştır.

Buna göre 81 İl Emniyet Müdürlüğü hizmet alanları, iş hacmi, zabita olaylarının çeşidi ve yoğunluğu ve asayiş durumu, ilin nüfusu, sosyal ve ekonomik durumu ile etnik yapısı dikkate alınarak özel statülü A tipi, B tipi ve C tipi illeri olmak üzere gruplandırılmışlardır.⁶⁴

Taşra teşkilatından İl Emniyet Müdürlüğü, Emniyet Genel Müdürlüğü'nün merkez örgütündeki birimlerin il ölçeğindeki küçük bir örneğini meydana getirir. İl Emniyet Müdürlüğü'nün başında 1. Sınıf Emniyet Müdürü bulunmaktadır. İl Emniyet Müdürleri, il merkezlerinin genel güvenlik ve esenliğini sağlamakla görevli ve valiye karşı sorumlulukları vardır.

⁶⁴ Yaşar, a.g.e., s.104

Jandarma tarafından güvenlik hizmetleri yürütülen ilçeler dışında kalan tüm ilçeler mülki idareye paralel biçimde Emniyet Amirliği olarak teşkilatlandırılmışlardır. 413 ilçede Emniyet Amirliği bulunmaktadır. Kendi aralarında Merkez Tipi, A Tipi, B Tipi olarak kurulmuşlardır.

İlçelerdeki Emniyet Amirlikleri hizmetlerin daha verimli ve etkin yürütülmesi amacıyla ilçenin nüfusu, zabıta olaylarının çeşitliliği, ekonomik ve sosyal yapılanma, emniyet ve asayiş durumu gibi etkenler dikkate alınmak suretiyle Emniyet Müdürlüğü'ne dönüştürülmüştür. Bunlarda kendi aralarında Merkez Tipi İlçe Emniyet Müdürlüğü ve İlçe Emniyet Müdürlüğü şeklinde kurulmuştur. Şu an itibariyle 341 adet ilçe Emniyet Müdürlüğü ülke genelinde hizmet vermektedir.

3201 Sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun 7. maddesi 12.01.1989 tarih ve 3518 sayılı kanunun 4. maddesiyle yürürlükten kaldırılmadan önce, Emniyet Amirliği bulunmayan ilçelerde ve polis teşkilatı bulunmayan bucak, istasyon ve iskelelerde emniyet komiserlikleri bulunmaktaydı.Yapılan değişiklikle emniyet komiserliklerine yer verilmemiş, sadece hudut kapılarında 15, bucaklarda 15, toplam 30 Emniyet Komiserliği faaliyetinin devamına izin verilmiştir.

Polis genel güvenlik ve kamu düzenini sağlamakla görevli olduğu yerlerde, bölgenin büyüklüğüne, sosyal ve ekonomik durumuna, nüfus yapısına, halkın ruhsal durum ve eğilimine göre bir veya birden fazla karakol kurulabilir ve bu karakollar merkezlere bağlanabilirler.⁶⁵ Karakollar kendi sorumluluk alanı içinde emniyet ve asayiş hizmetlerinin etkili bir biçimde yerine getirilmesinde aktif ana hizmet birimidir. Karakollar, sınırları önceden belli olan sorumluluk alanları içinde Emniyet Müdürlüğü yada Amirliği'ne bağlı olarak hizmet verirler.⁶⁶

Yurtdışı Teşkilatı; Emniyet Genel Müdürlüğü ihtiyaçlar dahilinde yurtdışında ihtiyaç duyduğu teşkilatları kurabilir ve kendisine ayrılan kadro ölçüsünde yurtdışına Müşavir ve Ateşeler gönderebilir.

⁶⁵ A.e., s.199

⁶⁶ A.e.s.114

ii.Polisin Yetkileri

iiia) Parmak İzi ve Fotoğraf Alma Yetkisi

Polise 2559 sayılı PVSK'nın 5. Maddesi ile kimlerin parmak izi ve fotoğraflarının alınacağı, 17. Maddesi ise, bu işleme karşı çıkacaklara polisin uygulayacağı zor kullanma yetkisini açıklamıştır.

Parmak izi, parmakların birleştiği ilk boğumdan başlayarak parmak ucuna (tırnak dibine) kadar uzanan (iç kısımda bulunan incecik iplik şeklinde görülen ve papila adı verilen kabarcıklar) kısmının iç taraftaki şekillerin dokunduğumuz zemin üzerinde bıraktığı şekiller, çizgilerdir. Fotoğraf ise canlı ve cansız tüm varlıkların mevcut görüntülerini ışık ve kimyasal maddelerin yardımıyla kağıt üzerine tespit edilmesidir.⁶⁷

Bu çerçevede PVSK'nın 5. Maddesine göre “polis ve jandarma tarafından cumhuriyet savcılığına tahkikat evrakıyla birlikte veya doğrudan doğruya gönderilip, mezkur makamlarca yapılan tahkikat neticesinde TCK'ya göre ağır hapis cezası istilzam eden suçlarla, mezkur kanunda sayılı ammenin itimadı ve mal aleyhine işlenmiş suçların ve her nevi kaçakçılığın maznun ve mahkumların, serserilerin parmak izini alır” denilerek polise parmak izi alma yetkisi verilmiştir.

Parmak izi ve fotoğrafı alınması gereken kişiler, bunların alınmasına karşı çıkarlarsa, PVSK'nın 7/A maddesine göre ; hakkında TCK'nın 526. maddesiyle cezalandırılmak üzere adliyeye verilmekle beraber direnmesi halinde zabıta zor kullanabilir. Bu direnme fiilen olursa TCK'nın 260. maddesine göre pasif direnişten hakkında işlem yapılabilir. Parmak izinin nasıl alınacağı ve saklanacağı konularını içeren Emniyet Teşkilatı Parmak İzi Teknik Hizmetler Yönetmeliği bulunmaktadır.

iiib)Kapatma Yetkisi

Polise 2559 sayılı PVSK'nın 7., 8. ve Ek- 8. maddeleri ile ileride suç işlemesini veya herhangi bir tehlikeyi önlemek amacıyla kapatma yetkisi verilmiştir.

Kapatma; mesken, hususi ve umumi işyerlerinin belirli bir süre veya işletilmeden alıkonulmasıdır. Başka bir ifadeyle umuma açık yerlerle faaliyetleri neticesinde umuma açık yer haline dönüşen tüzel kişiliği haiz kurum ve kuruluşların

⁶⁷ A.e., s.176

lokal ve benzeri yerlerinin yasal olmayan faaliyetlerinden dolayı belirli bir süre veya devamlı olarak işletilmeden alıkonulması veya icraatlarının durdurulmasıdır.

 Kapatma yetkisi sadece mülki amire verilmiş bir yetki değildir. Çünkü diğer kamu kurum ve kuruluşların da kendi mevzuatları çerçevesinde bu yetkiye sahiptirler. Belediyeler, kendi hizmet ve sorumluluk alanlarındaki umuma açık veya umuma mahsus yerleri denetler ve yaptıkları denetleme sonucunda da kendi mevzuatlarına aykırılık görürlerse kapatma işlemini uygulayabilirler. Bu durum sağlık kuruluşunun kendi mevzuatı sonucu da olabilir. Hatta TCK ve CMUK' un uygulanması ile ilgili davalarda ve soruşturmalarda yetkili adli merciin kararı ile de olabilir.⁶⁸

Ancak polis açısından 2559 PVSK'nun 7.8. ve Ek-8 maddelerinden kaynaklanan umuma açık yerlerle ilgili kapatma yetkilisidir. Bu çerçevede polis PVSK'nın 7. maddesi gereğince umuma açık istirahat ve eğlence yerlerinin açılmasını, polisin araştırması üzerine mülki amirin vereceği izne bağlamış ve izin almadan açılan bu gibi yerlerin polis tarafından kapatılacağı hükmünü getirmiştir. Yine PVSK'nın 8. maddesi gereğince umuma açık mahallerin gerekli izin alınarak açıldıktan sonra uymaları gereken hususlar ve yasaklar mevzuatla belirtilmiştir. Kamu güvenliği ve esenliği bakımından umuma açık müesseseler bunlara uymak zorundadırlar. Bundan dolayı uymayanlar hakkında yasal işlem yapılması doğaldır. PVSK'nun 8.maddesinde hangi hallerde ne gibi yerlerin polis tarafından kapatılabileceği açıklanmıştır.⁶⁹

Bununla beraber kapatma yetkisinde “..dernek, sendika, loca ve kulüplere kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile benzeri kurum ve kuruluşlara ait ve yalnız üyelerinin yararlanması için açılan lokallerden iş yönetmeliğe aykırı faaliyet göstererek umuma açık yer durumuna geldiği tespit edilenlerin" polisçe kapatılması yetkisidir. (md.8/E) Baskı grupları üzerinde polis müdahale ve denetimine geniş bir zemin hazırlayan bu hüküm getirilen yetkilerin sakıncalarını hafifletecek bir mekanizmanın işlemlerini caydırıcı bir özellik taşımaktadır.⁷⁰

⁶⁸ A.e., s.235

⁶⁹ A.e., s.204

⁷⁰ Fazlı SAĞLAM, PVSK'da Yapılan Değişiklikler Üzerine Düşünceler, Mülkiyeliler Birliği Dergisi, Ağustos 1985, Sayı:79, s.12

ii)Zapt Yetkisi (El Koyma)

Zapt Ceza Mahkemesinde son kararın isabetle verilebilmesi yada bu kararın uygulanabilmesi amacıyla eşya üzerinde sahibinin veya zilyedinin sahip olduğu tasarruf yetkisinin, rızası olmamasına rağmen kaldırılmasıdır. Yani bir zorlama tedbiridir.

El koyma bütün koruma önlemleri gibi geçicidir. El konulan eşya yargılama sonunda ya sahibine veya zilyedine geri verilir, yada müsadere edilir. Temel görevi önleyici ve koruyucu hizmetleri yerine getirmek olan polis, sadece suç olan veya suçta kullanılan nesnelere değil, suçta kullanılması olası eşyalara da el koyması hizmetinin gereğidir. Burada esas olan, el koyma için eşyanın suç teşkil etmesi veya suçta kullanılmış olması değil, suçta kullanılması ihtimalinin varlığıdır. Örneğin, taş sopa gibi şeyler bulundurmamak suç değildir. Ancak bunun bir miting alanına götürülmesi polis tarafından değerlendirilir. Polis, günün şartlarını, şahsın niteliğini, bu tür malzemenin miting alanında veya spor karşılaşmasında kullanılmasının muhtemel olduğunu değerlendirerek bunlara, kamu güvenliğini tehlikeye düşüreceği gerekçesiyle el koyulabilir.⁷¹

ii)Arama Yetkisi

Bir suç işlemek veya buna katılmak şüphesi altında bulunan kişilerin üstlerinin eşyalarıyla araçlarının aranması, suç, iz ve kanıtlarının elde edilmesini sağlamak amacıyla şahısların üzerinde, iş yerlerinde ve eklentilerinde, eşyalarında ve araçlarında yapılan işlemdir. Polis suç işlenmeden önce önleme araması ve idari kontroller yapabilir.⁷²

Devletin kolluk güçlerine verilen arama iki çeşittir. Aramaya genel emniyet ve asayişin korunması amacıyla "önleme araması" yada suçun işlenmesinden sonra, suç ve suçlunun ortaya çıkarılması için yapılan "adli görevce aramadır."

CMUK 94' de bir suç işlemek veya bir suçun işlenmesine katılmak yada yataklık etmek şüphesi altında bulunan kimsenin evi ile ona ait başka yerlerde arama yapılabileceği gibi üzeri ve eşyası da aranabilir. Bu arama şüpheli kişilerin yakalanması amacıyla yapılabileceği gibi, suç delillerinin elde edilmesi için de

⁷¹ Yaşar, a.g.e., s.216

⁷² Belgin TURAN, **Polisin Arama Yetkisi**, Türk İdare Dergisi, Aralık-1997, Sayı:417, s.182

yapılabilir. Kanun burada açık bir hüküm koyarak aramayı haklı kılabilecek her türlü şüphe üzerine aramanın yapılabileceği hükmü getirilmiştir. CMUK 95' de ise suç şüphesi altında olmayanların da gerek üzerinde, gerekse evi ile diğer mahallerinde arama yapılabileceğini öngörmüş, fakat bunu daha sıkı şartlara bağlamıştır. Burada ancak sanığın yakalanması veya suç izlerinin kaybolmaması veya belirli şeylere el konulması amacıyla arama yapılabileceği belirtilmiştir.

Böyle bir aramanın yapılabilmesi, aranan kişinin veya kovalanan izlerin ya da el konulacak eşyanın, aranması öngörülen yerlerin de olduğu konusunda kanaat uyandıracak olguların bulunmasına bağlanmıştır. Burada yasa koyucu şüpheli kişilerin aranmasından daha katı davranmak suretiyle arama yapılacak kişinin haklarını da korumayı hedef almıştır. Keyfi aramalar yapılarak, aramanın amacından saptırılmasını önlemek istenmiş ve kişilerin gereksiz yere yapılan arama ile rencide olmaması amaçlanmıştır.⁷³

ii) Yakalama Yetkisi

Yakalama, sanığın bir yargıç kararı olmadan özgürlüğünün kısıtlanması sonucunu doğuran en ağır koruma önlemidir. Yakalama, bir ceza olmayıp, bir koruma tedbidir. Yakalama, hakim kararı olmaksızın bir kimsenin hürriyetinin kaldırılmasıdır.⁷⁴

Yakalama, kişinin geçici bir süre için nezaret altına alınarak özgürlüğünün kısıtlanması olup, ya bir tehlikenin önlenmesi için veya suç işlendikten sonra sanığın yakalanması için yapılabilir burada ilk yakalama önleme, ikinci yakalama ise, adli yakalamadır.

Yani polis, kamu emniyeti ve düzeninin korunması bakımından gerekli olan hallerde; bir suç işlenmiş olmasa bile kişi özgürlüklerini kısıtlayabilir ve bu tür yakalamaya idari yakalama denir. Ancak yakalama, suç işlenmesinden sonra yapılıyorsa adli yakalama olarak tanımlanır.

Özgürlük kısıtlanması, kesinlikle gerekli olmadıkça asla kullanılmayacak, istisnai bir önlem olarak düşünülmelidir. Polis operasyonlarının tamamı için geçerli olduğu gibi, bu önlem de her zaman yasal çerçeve içinde kullanılmalıdır. Bu

⁷³ Yaşar, a.g.e., s.226

⁷⁴ Abdullah GÜNDOĞDU, **Polisin Zor Kullanma ve Silah Kullanma Yetkisi**, İstanbul, 1987, s.54

maddeler yakalama özgürlük kısıtlamasında, kişilerin bireysel ihtiyaçlarının tamamının dikkate alınması zorunluluğunun önemini vurgular.⁷⁵

Yakalama geçici nitelikli bir eylem olduğundan yakalanan kişi gecikmeden hakim önüne çıkarılır. Hakim tutuklama kararı verirse, yakalama tedbiri sona erer ve tutuklama tedbiri başlar. Yargıç tutuklama kararı vermez ise yakalanan kimse serbest bırakılır, yani yakalama önlemi sona erer.

Yakalanan kimse mukavemet ederse, şartların zorunlu kıldığı sınırı aşmamak üzere zor kullanılır. Örneğin eline kelepçe vurulabilir. Yakalanan kişinin saldırıda bulunmasını ve kaçmasını önlemek için kişinin sağlığına zarar vermeyecek her türlü önlem alınabilir. Ancak yakalayanın yakaladığı kişiye eziyet etmeğe, hakaret etmeğe, dövmeye, yaralamaya ve her türlü kötü işlemde bulunmaya hakkı yoktur.⁷⁶

iif) Zor Kullanma Yetkisi

PVSK' un 6. maddesinde zor kullanma, direnme ve saldırganın mahiyetine ve derecesine göre sanığı etkisiz hale getirecek şekilde kademeli olarak artan nispette bedeni kuvvet, maddi güç ve yasal şartlar gerçekleştiğinde her çeşit silah kullanma yetkisidir.

Polis kamu düzenini sağlamak ve korumak amacıyla aldığı önleme uymayanlara karşı gerektiğinde yargı kararlarının uygulanması sırasında da zor kullanabilir. Polis aldığı önlemleri uygularken, az yada çok hemen hemen her durumda mutlaka bir karşı koyma veya direnişle karşılaşır. Bu karşı koyuşlara polis zor kullanarak tepki gösterir. Bunu uyarma, kelepçe takma, barikat kurma, zorla getirme gibi yollarla gerçekleştirebilir.

Bu çerçevede genel ve özel kolluk mensupları istedikleri her durum ve diledikleri şekilde zor kullanamazlar. Aksi takdirde adli ve idari suç işlemiş olurlar.

Kanun koyucu, hem kamu hizmetlerinin yürütülebilmesi ve hem de kişi haklarının çiğnenmemesi için zor kullanma konusunda, bazı sınırlayıcı kurallar koymuştur. Bu yolla keyfi davranışların önüne geçilmek istenmiştir.⁷⁷

⁷⁵ İbrahim CERRAH, Bedri ERYILMAZ, Avrupa Polis Etiği Yönetmeliği, Ankara, 2001, s.88

⁷⁶ Yaşar, a.g.e., s.242

⁷⁷ A.e.,s.293

iiğ) Gözaltına Alma Yetkisi

Yakalanan kişinin içinde bulunduğu hukuki duruma “Gözaltına Alma” veya “Nezàret Altında Bulundurma” denir. Gözaltına alma daima yakalama ile olur. Yani gözaltına alma yakalamadan ayrı bir önlem olmayıp, onun devamıdır. Yakalama ile başlayan gözaltına almanın kanunsuzluğu gibi bir konu yoktur. Gözaltına alma süresi, yakalananın, hakim önüne çıkarılma süresidir. Bu süre imkan varsa, yasalarda öngörülen süreden kısa tutulmamalıdır.

Sonuç olarak zabıta yakalanan kişinin kaçması veya saldırıda bulunmasını önlemek amacıyla, kişinin sağlığına zarar vermeyecek şekilde kelepçe takmak gibi her türlü tedbiri alabilir. (PVSK md.13) Salıverilinceye veya tutuklanıncaya kadar zabitanın bu amaçla ayırdığı “Nezarethane” denilen yerde muhafaza edilirler.⁷⁸

Ancak zabitanın bir kimseyi süreleri geçirmek veya haklı olmayan gecikmelere meydan vermek suretiyle gözaltında tutması “Hürriyeti Tahdit” suçunu oluşturur. (TCK madde 181)

iih) Kimlik Sorma ve Kimlik Tespit Etme Yetkisi

Kimlik; Kişiliğe taalluk eden unsurların durum ve şartların tümünü gösteren yani şahısları ayıran niteliklerdir.

2559 Sayılı PVSK'nın md.17'ye göre “Polis suç işlenmesini önlemek veya işlenmiş suçların faillerini ele geçirmek için kişilerden kendisinin polis olduğunu belirleyen belgeleri gösterdikten sonra kimliğini sorabilir. Bu işlem karşısında herkes nüfus hüviyet cüzdanı, pasaport veya resmi bir belge göstererek kimliğini belirtmek zorundadır.”⁷⁹

Polisi, “kimlik sorması” ile “kimlik tespit etmesi” ayrı ayrı şeylerdir. Çünkü kimlik tespit etme işleminde o kişinin polis kayıtlarına alınması işlemi vardır. Kimlik sormada ise kişinin kayıtlarına alınması söz konusu değildir.

Kimliğini bir belge ile veya polisçe tanınmış kişilerin tanıklığı ile ispat edemeyenler ve gösterdikleri belgelerin doğru olduğundan şüphe edilen kişiler, aranan kişilerden olup olmadıkları anlaşılıncaya kadar veya gerçek kimlikleri ortaya çıkıncaya kadar 24 saati geçmemek üzere polisçe gözaltına alınabilirler. Bu kişilerin kimliklerini ispatlama hususunda gerekli kolaylık gösterilir.

⁷⁸ A.e..s.301

⁷⁹ Ömer Adil ATASOY, **Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırlandırılmasında Yeni Bir Kavram: Ölçülülük İlkesi ve Yasa Uygulayıcılar Açısından Uyma Zorunluluğu**, s.12

Bazı durumlarda ise kolluk suçu önlemek amacıyla şüphelendiği kişileri tekrar aramak ihtiyacını hissedecektir. İşte bu gibi durumlarda ise şahsı tanımaya ihtiyaç duyulduğu için kimlik tespiti cihazına gidilecek ve parmak izi, fotoğraf alma gibi tedbirlere başvurulacaktır. Ancak bu durumda gereksiz tedbirlere başvurulmamalı, gerçekten suç şüphesi uyandıran kişiler için bu tedbirlere başvurulmalıdır.⁸⁰

ii) Silah Kullanma Yetkisi

Kamu düzen ve güvenliğinin sağlanmasından sorumlu olan polis, devletin silahlı icra ve inzibat kuvveti olması nedeniyle “Silah kullanmak” gibi önemli bir yetkiye sahip bulunmaktadır. Kamu otoritesinin işleyişini ve üstünlüğünü sağlamakla görevli memurlar gereğinde zor kullanabilir, son çare olarak silah kullanabilirler.⁸¹

Polisin, genel kolluk olarak silah kullanma yetkisinin bulunması, görevinin niteliği icabı olarak, zor kullanma yetkisinin en ağır derecesi ve tabii bir sonucudur. Aksi takdirde, belli nitelikteki görevleri yapma gücü olmayacaktır.

3201 Sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu’nun 4.maddesine göre “Polis silahlı icra ve inzibat kuvvetidir” şeklinde tanımlama yapılarak polise silah taşıma yetkisi verilmiştir. Bu yetki ile beraber polis; “PVSK, TCK, Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun, Asayişe Müessir Bazı Fiillerin Önlenmesi Hakkındaki Kanun, TSK İç Hizmet Kanunu, Sıkıyönetim Kanunu, Terörle Mücadele Kanunu”na dayanarak silah kullanma yetkisine sahiptir.

Ancak polis silahını her zaman, rasgele ve istediği zaman kullanamayacaktır. Yasalar hangi hallerde silah kullanılacağını sayarak yetkinin sınırlarını belirtmiştir. Silah en son çare olarak ve düzeni bozan kişiyi kaçamaz veya saldıramaz hale getirmek amacıyla kullanılmalıdır. Polis kendisine verilen görevleri yerine getirirken diğer zorlama tedbirleri yetersiz kalmış ve silah kullanılma zorunluluğu ortaya çıkmış ise, o takdirde en son çare olarak silaha başvuracaktır. Ancak bu görevi yerine getirirken kanunların ve tüzüklerin özellikle PVSK md.16’nın verdiği yetki çerçevesinde bu yetkiyi kullanmak zorundadır.

Genel olarak 2559 Sayılı PVSK’nın 16. Maddesi değerlendirildiğinde aşağıdaki hallerde polis silah kullanabilecektir.

⁸⁰ Yaşar, a.g.e..s.307

⁸¹ Gündoğdu, a.g.e..s.22

- 1- Nefsini Müdafaa etmek için,
- 2- Başkalarını ırz ve canına vuku bulan ve başka suretle men-i (önlenmesi) mümkün olmayan bir taarruzu savmak için,
- 3- Ağır cezayı müstelzim (gerektiren) bir suçtan maznun (sanık) olarak yakalanıp nezaret altında bulunan veya herhangi bir suçtan mahkum ve mevkuf (yükümlü) olup da tutulması veya nakil ve sevki polise emir ve tevdi olunan (verilen) şahısların kaçmaları veya bu maksatla polise taarruzlar (saldırmaları) halinde yapılacak ihtarlara itaat edilmemiş (uyulmamış) ve kaçmaya ve taarruza mani olmak için başka bir çare bulunmamış ise,
- 4- Muhafazasına memur olduğu mevki (korunması ile görevlendirdiği yerlerden) veya elindeki silaha yahut kendisine verilmiş veya teslim edilmiş olan karakol ile şahıslara karşı vuku bulacak taarruz (saldırı) başka bir suretle def'e imkan olmamışsa,
- 5- Ağır cezayı gerektiren meşhut cürüm (suçüstü) halinde bulunan suçlarda suçlunun saklı olduğu yerin arandığı sırada, o yerden şüpheli bir şahıs çıkararak kaçtığı ve dur emrine kulak asmadığı görülerek başka türlü ele geçirilmesi mümkün olmazsa,
- 6- Ağır hapsi gerektiren bir suçtan sanık veya hükümlü olup da zabıtaca aranmakta olan bir şahıs, yakalanmasına teşebbüs edildiği sırada kaçar ve dur emrine uymadığı görülerek başka türlü yakalanması mümkün olmazsa,
- 7- Vazife esnasında polise tecavüze veya karşı koymaya elverişli aletlerin ve silahların teslimi emredildiği halde emrin derhal yerine getirilmeyerek karşı gelinmesi veya teslim edilmiş silah veya aletlerin zorla tekrar geri alınmasına çalışılmışsa,
- 8- Polisin görev yapmasına yalnız veya toplu olarak fiili mukavemette bulunmuş veya taarruzla mümanaat edilmişse,
- 9- Devlet nüfuz (otorite) ve icraatına silahlı olarak karşı gelinmişse,
Polis silah kullanabilir.

Ancak polis silah kullanırken bu şartlar oluşsa bile yinede aşağıdaki birtakım esaslara göre hareket etmesinde ve uymasında gereklilik vardır.⁸²

- 1- Silah kullanma öldürme amaçlı olmamalıdır. Yani tek ve son çare olmalıdır.
(PVSK md.17) Nitekim Alman Hukuku'na göre de, zor kullanmanın diğer

⁸² R. Cengiz Derdiman, **Polis Yönetimi ve Hukuku**, 1997, s.213

şekillerin uygulanmasından başarı elde edilmemiş veya kullanılacak zor derecesinin saldırıyı veya direnmeyi etkisiz hale getirmede yeterli olmayacağına açıkça anlaşılmış olması belirtilmektedir.

- 2- Kalabalık yerlerde imkan nispetinde (mümkün olduğunca) silah kullanmaktan kaçınmak gereklidir. (PVSK md.17) Ancak zorunluluk halinde bu halde bile silah kullanmayı açıkça yasaklayan mevzuat hükmüne rastlanmamaktadır.
- 3- Silah kullanma, doğrudan doğruya silah kullanma olarak anlaşılabilir. Ancak, silahı kullanmadan evvel direnmeyi giderecek bir çözüm ise, silahı çekme ve göstermede zor bir silah kullanma türü kabul edilmelidir.
- 4- Çocuklara karşı (mümkün olduğunca) silah kullanılmamalıdır. Ayrıca kişilere karşı bomba gibi ağır silahlarda kullanılmamalıdır. Yalnız bundan vahim olaylar ve teröristlerle çatışma gibi durumlar ayrı tutulmalıdır. Bu durumda bir çarpışma hali ağır silah kullanmayı zorunlu kılıyorsa, bu tür silahlar kullanılmalıdır.
- 5- Silah kullanma zor kullanmanın bir aşaması olduğundan, 2559 sayılı kanunun ek 6 son maddesi gereğince, silah topluluğa müdahale eden polis kuvvetlerinin amirinin emri ile kullanılmalı, emir somut olmalıdır. Elbette ki bunun dışındaki hallerle gecikmesinde sakınca bulunduğu için emir alınamayacak durumlarda (yasal savunma gibi) yetki, doğrudan kullanan tarafından takdir edilerek kullanılabilir.
- 6- Özellikle ateşli silah kullanmadan evvel ikaz ve ihtarların yapılması gereklidir. Silah kullanma için bu yolların tükendiği ve başka çare kalmadığı, ama kanuni görevinde yerine getirilmesine dair zorunluluğun açıkça ortaya çıkması gerekmektedir. Kanunlarda ihtar ve ikaza yer verilmekte özellikle hükümlerde ise (örneğin 1918 sayılı kanuna göre silah kullanmada olduğu gibi) havaya ateş etmek gibi ikaz ve ihtar yöntemlerine de yer verilmektedir. Hangi halde silah kullanmak gerekirse gereksin, öncelikle sözlü ikaz ve sonra ise havaya ateş etme suretiyle ihtar yapılmalıdır. İhtar yapılmayacak halde, denilebilir ki meşru müdafaa (yasal savunma) hakkı doğmuştur.

ii) Özel Kolluk Yetkisi

Genel güvenlik ve kamu düzeninin sağlanmasının bir parçası olarak polise özel kolluk yetkileri de tanımıştır.

PVSK'nun 24.maddesinde “Özel Zabıta Teşkilatı olan işlerde bu teşkilata mensup memur bulunmadığı yerlerde, polis, bunlara ait inzibati işlemleri yapmaya yetkilidir” denilmek suretiyle polise, o işle görevli özel kolluk bulunmuyorsa, onun görevini de yapma yetkisi verilmiştir.

Ancak burada özellik arz eden husus, kanunda o işle ilgili özel zabıta bulunmadığı yerlerde bu yetkide bahsedilmektedir. Ancak bu yetki ile kastedilen, o işle görevli zabıta görevlisinin hiç olmaması hali midir, yoksa görevlinin olması ancak, o sırada olay yerinde herhangi bir nedenle bulunmaması durumu mu belirtilmektedir, açıkça belirtilmemiştir. Bu noktada ülkenin genel olarak güvenlik ve asayişinin sağlanmasından sorumlu olan polis her iki halde de olaya müdahale edecektir. Örneğin ormandan kaçak ağaç kesen birini polis müdahale ederek yakalayacak ve o yerde orman zabıtası var ise, olayı ona devredecek, yok ise orman zabıtası gibi görevi yerine getirerek sanığı adliyeye verecektir.⁸³

İki genel idari kolluk arasında yetki karışımı olduğunda mahalli idarenin, merkezi makamlar tarafından konmuş bulunan sınırlamaları gevşetmeyeceği ama daha da daraltabileceği kural olarak kabul edilir. Buna karşılık özel idari kolluk ile mahalli ve genel idari kolluk yetkileri bir noktada karşı karşıya geldiğinde, konuyu düzenleyen mevzuatın imkan verdiği ölçüde her iki yetkinin, ayrı ayrı kullanılması mümkündür. Bu ihtimalde de genel kurala uyulur, mahalli makamlar, merkezi makamların kararlarını daraltabilirler. Ama, özel bir kanunun ve ona dayanan düzenleyici idari işlemlerin yalnızca özel kolluk makamına yetki tanınması halinde, mahalli genel idari kolluk makamlarının işe karışmaları gerekir.⁸⁴

b) Jandarma Teşkilatı

Jandarma, emniyet ve asayiş ile kamu düzeninin korunmasını sağlayan ve diğer kanun ve nizamların verdiği görevleri yerine getiren silahlı, askeri bir güvenlik ve kolluk kuvvetidir. (2803 S.K.Md.3)

⁸³ Yaşar, a.g.e..s.341

⁸⁴ Serhat Tezsever, *Polisin Yetkileri*, İstanbul, 1991, s.23

Jandarma Genel Komutanlığı, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bir parçası olup, silahlı kuvvetler ile ilgili görevleri, eğitim ve öğrenim bakımından Genelkurmay Başkanlığı'na, emniyet ve asayiş işleriyle diğer görev ve hizmetlerin ifası yönünden İçişleri Bakanlığı'na bağlıdır. Ancak Jandarma Genel Komutanı İçişleri Bakanı'na karşı sorumludur. (2803 S.J.T.G.K.Md.4)

Polis tarafından görevi ifa edilen yerler yani il ve ilçe belediye hudutları ve Polis Teşkilatı bulunmayan yerlerde görev yapan Jandarma görev ve yetkileri polise benzer bir kanunla düzenlenmiştir. Ancak belediye hudutları içinde kalan gayri meskun olan ve polis karakollarına uzak olan yerler de Jandarma bölgesine verilebilir.

Jandarma sorumluluk alanı dışında olmakla birlikte;

- 1- Polis Teşkilatı kurulmamış olması nedeniyle,
- 2- Özel Kolluk kuruluşlarının sorumluluk alanına giren yerlerde, jandarmayı ilgilendiren ihlal yada suç işlenmesi nedeniyle,
- 3- Özel Kolluk kuruluşlarının sorumluluk alanına giren konularda, bu kuruluş ve kuvvetlerin yokluğundan ötürü meydana gelen ihlal yada suçlar nedeniyle jandarmanın görevlendirilmesi yada kendiliğinden olaya el koyması mümkündür.

Bu durumda jandarmanın görev yaptığı yer, jandarmanın görev alanı sayılır.

Jandarmanın genel olarak görevleri 2803 sayılı Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Kanunu'nun 7.maddesinde dört ana başlık altında incelenmektedir. Bu çerçevede mülki, adli, askeri ve bunların dışındaki diğer görevleri ifa etmektedir.⁸⁵

Jandarma teşkilatının merkez kuruluşu "Jandarma Genel Komutanlığı" taşra kuruluşları Jandarma Bölge Komutanlıkları, İl Jandarma Komutanlıkları, İlçe Jandarma Komutanlıkları ve Jandarma Karakol Komutanlıklarıdır.

Jandarma İç Güvenlik Birimleri olarak Jandarma 10 ilde ortalama 8 ilden sorumlu 10 adet Jandarma Bölge Komutanlığı, 81 ilde İl Jandarma ve her ilde 12-15 ilçe ve her ilçede ortalama 6-7 karakoldan oluşan toplam 2553 İlçe Jandarma Komutanlığından meydana gelmektedir.

Kritik tesisler ile hava alanlarının korunması için kurulmuş 4 bölük, 22 karakol ile ceza evlerinin korunmasının sorumlu 1 tabur, 18 bölük ve 114 Karakol Komutanlıkları ve 31 ilde kuruluşlandırılmış 108 adet Jandarma Komando Bölüğü,

⁸⁵ Yaşar. A.g.e..s.24-25

18 Jandarma Komutanlığı Taburu ile hizmet vermektedir. Genelde kırsal alana baktığı için yüzölçümü olarak polise göre daha geniş bir alanda görev yapmaktadır.⁸⁶

c) Sahil Güvenlik Örgütü

Bütün sahillerimiz ve kara sularımız ve iç sularımızda deniz yoluyla yapılan kaçakçılığın önlenmesi, izlenmesi ve suçlar hakkında gerekli işlemlerin yapılması amacıyla 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı görev yapmaktadır. Bu komutanlık Türk Silahlı Kuvvetleri kadro ve kuruluşu içerisinde olup barışta görev ve hizmet yönünden İçişleri Bakanlığı'na bağlıdır. (2692 S.K.md.1-2)

Sahil Güvenlik Komutanlığı görevlileri ilgili kanunlara göre silah kullanma ve diğer kolluk kuvvetlerine verilmiş olan yetkilere sahiptirler. Görev alanları ise Genel Kurmay Başkanlığı'nın görüşü alınarak İçişleri Bakanlığı'nca belirlenmekle beraber görevleri adli ve idari şekilde nitelendirilmiştir.

d) Belediye Kolluğu

1580 sayılı Belediye Kanununun 104. maddesi belediye kolluğunun görevlerinin neler olduğunu belirtmiştir. Bu maddeye göre “Belediye Zabıtası” belediye sınırları içerisinde belediyenin intizamının, sıhhat ve huzurunun temin ve korunmasından sorumlu olup, bu sıfatla belediye esasının nizam ve yasaklarının ve bunlara dayanılarak verilen emirlerin yerine getirilmesi ve cezaların toplanması, belediye ile ilgili suçluların takip ve araştırılmasından sorumludur.

Bu çerçevede başı boş hayvanları toplamak, dilenmeyi önlemek, izinsiz yapılan inşaatlara mani olmak, yangın çıkmasını önleyici tedbirler almak gibi tedbirler belediye kolluğunun görevleri arasında yer almaktadır. Belediye kolluğunun görevi sırasında karşı gelen ve zorluk çıkartanlar polis ve jandarmaya karşı koyanlar gibi ceza görürler.

Belediye Kolluğunun genel idari kolluk yanında özel olarak da tanımlanabilmektedir. Aslında genel idari konusu açısından bakıldığında kamu düzeni kavramının güvenlik dışındaki unsurlarını içeren belediye kolluğunun genel idari kolluk sayılması daha geçerlidir. Kaldı ki, PVSK md.3, “Belediye Zabıtası işleri hükümetçe lüzum görülen yerlerde polise gördürülür” hükmünü içermektedir. Benzer düzenleme ETK' nda da (md.8) yer almaktadır.⁸⁷

⁸⁶ A.e., s.102

⁸⁷ Gözübüyük. Tan,a.g.e., s.604

2.ÖZEL KOLLUK

Genel Zabıta dışında kalan ve özel kanunların koyduğu esaslar dahilinde kurulup, belirli görevleri yapan zabıta kuruluşlarıdır. Devlet ve yetkili diğer Kamu Tüzel Kişiliklerince, özel yasalar çerçevesinde kurulup teşkilatlandırılan, kendi hizmet alanlarında güvenliği sağlamak amacını taşıyan, kendi kanunlarına göre silah kullanma ve taşıma yetkisine sahip olan zabıtaya “Özel Kolluk” (kolluk) denir.

Bunlara Gümrük Muhafaza Memurları, Orman Muhafaza Memurları, Kır Bekçileri, Çiftçi Mallarını Koruma Bekçileri ve Özel Güvenlik Teşkilatlarını örnek olarak verebiliriz.

a) Köy Korucuları

Köy korucuları köyde mahalli idarenin temsilcisi olan muhtarın emrinde görev yaparlar. 442 sayılı Köy Kanunu'nun hükümlerine göre görev yaparlar ve köy sınırlar içinde herkesin canını, malını ve namusunu korumakla yükümlüdürler.

Her köyde en az bir korucu bulunur. Nüfusu 1000'den fazla olan köylerde her 500 kişi için bir korucu daha tutulur. Korucular, köy ihtiyar meclisi tarafından kurulur ve köy muhtarının vereceği haber üzerine kaymakamın, merkez ilçede ise valinin emriyle işe başlarlar. Korucular silahlı olup, silah kullanma yetkisine sahiptirler. Kendilerine karşı gelenler jandarmaya karşı gelmiş gibi ceza yerler.

Olağanüstü hal ilanını gerektiren sebepler ile şiddet hareketlerinin ortaya çıkması ve buna dair belirtilerin köy civarında belirmesi halinde valinin teklifi ve İçişleri Bakanının onayı ile yeterince “Geçici Köy Korucusu” görevlendirilebilmektedir. (3175 sayılı kanunla değişik 3612 sayılı kanun).

b) Çiftçi Mallarını Koruma Bekçileri

4085 sayılı Çiftçi Mallarını Koruma Kanunu ile verilen görevleri yapan bekçiler silahlıdır.

Çiftçi Mallarını Koruma Bekçileri, çiftçi mallarını korumak ve bu mallara zarar halinde devamına mani olacak tedbirleri almakla beraber meydana gelen zararın tespitine yarayarak kanıtları toplayıp, durumu koruma ve ihtiyar heyetine bildirmek ve imkan bulunan hallerde de durumu bir tutanakla belirtmekle yükümlüdürler.

Koruma bekçilerinin görevleri dışında çalıştırılmaları yasaktır. Ancak; genel güvenlik esenliği, su baskını, deprem ve yangın gibi tabii afetlerin zorunlu kıldığı olağanüstü durumlarda yerin en büyük mülki amirine veya muhtarın izniyle kendi bölgelerini veya görevleri dışında geçici olarak çalıştırılabilirler.

c) Kır Bekçileri

Kır bekçileri köy ve kasabaların dışında genel güvenliği sağlamak, binaları ve ekili yerleri korumakla görevli olmakla beraber bu görevlerini Jandarma Komutanlığının emrinde jandarma eri derecesinde önleyici kolluk olarak yerine getirirler. Bu çerçevede 1918 sayılı yasaya dayanarak kaçakçılığı men ve takibi ile görevlidirler.

Köylerde köy korucuları, çiftçi mallarını koruma alanlarında koruma bekçileri, belediye sınırları içindeki araziler için Belediye Kanununun 15. Maddesinin 21. Bendine göre belediyelerin tutacakları arazi bekçileri görev yapmaktadır. Bunun sonucunda kır bekçilerinin uygulama alanları nüfusu 150den aşağı yerlere kaydırılmıştır. Kır Bekçileri, ihtiyar kurulları tarafından seçilir ve yapılacak soruşturma üzerine atamaları illerde valiler, ilçelerde kaymakamlar tarafından onaylanır.⁸⁸

d) Orman Muhafaza Memurları

Orman alanlarının korunması, orman yangınlarını gözetlemek ve en yakın zamanda ilgililere haber vermek, av tezkeresi olmayanların da orman idaresinden izin almadan ormanlarda, orman göl ve derelerinde avlanmalarını yasaklamaya, avlarını ve araçlarını zaptetmek, kaçak veya usulsüz ağaç kesiminin engellenmesini ve yapanların yakalanması 6831 sayılı orman kanunu çerçevesinde görev ve yetkileri arasındadır. Yine bu kanuna göre silah taşıma ve kanundaki şartlar oluştuğunda silah kullanma yetkisine sahiptirler. Orman Bölge Baş Müdürlük veya Bölge Şefliklerine bağlı olarak çalışırlar. Kendi görev alanlarında yetkili olan bu görevliler bölgeleri dışında karşılaştıkları suçlarda ilk önlemleri alıp, durumu bölge sorumlularına bildirirler. Orman muhafaza memurunun bulunmadığı yerlerde genel kolluk, orman suçu ile karşılaşır ise olaya el koyar. Şayet o yerde orman muhafaza memuru var ise

⁸⁸ Yaşar, a.g.e., s.37

olayı onlara devrederler. Yoksa gerekli işlemi yaparak suçlara adli makamlara teslim ederler. CMUK 97'ye göre gecikmesinde sakınca olan hallerde arama yapabilirler.

e) Gümrük Muhafaza Memurları

Liman alanları ile gümrük bölgelerinde kaçakçılığı engellemek, gemi ve uçaklarda arama yapmakla görevlidirler.

Gümrük muhafaza memurları, Maliye Bakanlığı'na bağlı Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğüne bağlı olarak çalışırlar. Yasalarda belirtilen durumlarda silah kullanma ve arama yetkileri vardır.

f) Liman Kolluğu

618 sayılı Limanlar Kanunu'na göre ve ona dayanarak çıkartılan Limanlar Tüzüğüne göre kurulmuş bir kolluk teşkilatı olmakla beraber fiilen bu görevi genel kolluk yürütmektedir, ayrıca Gümrük Muhafaza Teşkilatı da limanlarda görev almaktadır. Liman kolluğu limanlarda emniyet ve asayişi sağlamak, limanları daraltıcı girişimleri ve işlere tecavüzü önlemek, düzensiz yapılan dalgıçlık faaliyetlerine mani olmak batan gemilerin çıkarılmasını sağlamak amacıyla kurulmuştur.

g) Hudut ve Sahiller Sağlık Zabıtası

1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu hükümlerine göre kurulan ve görev yapan kolluktur. Uluslararası ulaştırma ve ticaret nedeniyle gelebilecek salgın hastalıklara karşı sınır ve kıyıları korumakla görevlidir. Ülkemizde hudut ve sahilleri sağlık kolluğu olarak kolluk niteliklerine haiz ayrı bir kolluk bulunmamaktadır. Söz konusu görevleri Hudutlar ve Sahiller Genel Müdürlüğü, hudutlarımızda ve limanlarımızda ise sağlık denetleme merkezleri yerine getirmekte, kolluk görevlerini ise genel kolluk yapmaktadır.

h) Tekel Memurları

Tekel maddeleri (çay, kahve, tütün, alkol, tuz, vs.) kaçakçılığını engellemek, izlemek ve incelemekle görevlidirler. (1918 Sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun md.3) Merkezde doğrudan bağlı oldukları bir birim bulunmamakla beraber Tekel ve Gümrük Bakanlığı'nın taşra örgütünü oluşturan Tekel Baş

Müdürlükleri bünyesinde görev yaparlar. Yakalama ve zor kullanma yetkileri olmakla beraber silah kullanma yetkileri yoktur.⁸⁹

k) Özel Güvenlik Teşkilatları

Bazı kurum ve kuruluşların korunması ve güvenliklerinin sağlanması hakkındaki 2495 sayılı kanunun 1.md. sine göre “Milli ekonomiye veya devletin savaş gücüne önemli ölçüde katkısı bulunan, kısmen veya tamamen yıkılmaları, hasara uğratılmaları veya geçici bir zaman için dahi olsa çalışmadan alıkonulmaları, ülke güvenliği, ülke ekonomisi veya toplum hayatı bakımından olumsuz neticeler yaratacak, kamuya veya özel kişilere ait kurum ve kuruluşların sabotaj, yangın, hırsızlık, soygun, yağma, yıkma burada bulunanları zorla işten alıkoyma, sağlıklarını ve vücut bütünlüklerinin tehdit ve tehlikelere karşı korunması ve güvenliklerinin sağlanması, yurtdışına giriş çıkış yapılan yerlerde giriş ve çıkışa yarayan belgelerin kontrolü ile giriş çıkış işlemlerinin yapılması, aranan ve giriş çıkışları yasaklananların resmi güvenlik görevlilerine teslimlerinin sağlanmasıdır.”

İlerleyen bölümlerde değinileceği gibi özel güvenlik teşkilatları yurt içinde belirli bölgelerde güvenliğin sağlanması için genel kolluk adına görev yapan özel kolluk statüsündeki güvenlik güçleridir bu personelin kendisine ait yapılanması, görev ve yetkileri, özlük hakları bulunmaktadır. Görev alanları içerisinde birçok açıdan genel kolluk yetkilerine sahip olmakla birlikte hukuki yapılanmaları tam oluşturulamadığı için bir takım konularda sıkıntılar içerisinde de ayrı bir önemleri vardır ve genel kollukla en çok ortak ve bağlantılı çalışmalar yürüten özel kolluk çeşididir.

⁸⁹ Ali Yılmaz, **Güvenlik Hizmetlerinin Etkinliği Açısından Özel Güvenlik Sistemi**, İzmir,1994.s.106

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KAMU GÜVENLİĞİNİN SAĞLANMASINDA DIŞ UYGULAMA ÖRNEKLERİ

A. A.B.D.

Anglo-Sakson geleneğinde suçun azaltılması görevi yönetimin temel sorumlulukları arasındadır ve güvenlik hizmetleri yerel nitelikli bir fonksiyon olarak görülmüştür. Bu geleneğe uygun olarak ABD'de kasabaların kurulması ile birlikte güvenlik konusunda en aktif sorumluluk yerel yönetimlere verilmiştir.

Yerel yönetimlerin çoğu, düzeni korumayı ve güvenlik hizmetini polis dairesi aracılığıyla üzerlerine almışlardır. Bazı istisnalar dışında polis hizmeti özel idarelerce yürütülmemiştir.⁹⁰

Yerel düzeyde polis fonksiyonu ifa eden yönetimlerin sayıca çoğalması, kentlerin süratle büyümesi ile birlikte meydana gelmiştir. Büyüklüğü, diğer yerel yönetimlere karşı yeri ve mali kaynakları ne olursa olsun her üniteye kendi görev çevresi içerisinde temel güvenlik görevlerini yürütme yetkisi verilmiştir. Bu çerçevede verimliliği arttırmak açısından değişik sistemler getirilmiştir. Örneğin ABD'de yapılan araştırmalar daha fazla ücret için çalışan özel güvenlik güçlerinin başarı oranlarının düştüğünü göstermektedir. Bundan dolayı haftalık çalışma saatlerinde belirli bir sınırlama getirilmelidir.⁹¹

1) Federal Güvenlik Örgütü

Tüm ülke çapında görev yapan FBI (The Federal Bureau of Investigation), ABD'de en çok adı geçen ve tanınan kanun uygulayıcı bir polis örgütüdür. Bu örgüt, Amerika'yı ilgilendiren tüm meselelerde yetki sahibi olup, casusluk, sabotaj, vatana ihanet, vatandaşlık haklarının ihlali, federal yetkililere yönelik

⁹⁰ David C. Darry, **Metropolde Polis**, Çeviri, Emniyet Genel Müdürlüğü Yayını, No:7, Ankara, s.72.

⁹¹ David Plant, **Proposed European Charter for The Private Security Industry**, London, 1990, s.2

cinayet ve saldırılar, haberleşme hakkının ihlali, federal banka soygunları, adam kayırma, çalınmış araba ve mülklerin eyaletler arası nakli, narkotik trafiğinin denetimi, gümrük suçlarının takibi gibi birçok görevleri, oluşturduğu çeşitli alt birimler vasıtasıyla yerine getirir. Özel güvenlik şirketlerinin yanı sıra polis hizmetleri, Savunma Bakanlığı ve diğer resmi kuruluşlarca sürekli tam gün çalıştırılan profesyonel araştırmacılarda bulunmaktadır.⁹²

Kısaca FBI Merkezi hükümete (Adalet Bakanlığı'na) bağlı olarak C. Başsavcısının emrinde sadece federal olaylara bakan bir polis örgütüdür. Bütçesi Federal Hükümet tarafından ödenir. Hiçbir şekilde eyalet hükümeti ve yerel yönetim ile idari, mali ve görev yönünden bağlantıları yoktur.

2) Eyalet Güvenlik Örgütü

Eyalet polisi (State Police), doğrudan eyalet toprak sınırları içerisinde seçimle işbaşına gelen eyalet valisine bağlıdır, onun emirleri doğrultusunda atamaları yapılır. Bunların bütçesi eyalet hükümeti tarafından ödenir. Federal hükümetin çıkardığı yasaların yanısıra, kendi eyalet meclisinin çıkarmış olduğu yasaların uygulanmasından da sorumludur. Hiçbir şekilde eyalet hükümeti ve yerel yönetim ile idari, mali ve görev yönünden bağlantıları yoktur. Sadece suçun incelenmesi konularında bir yardım talebi alırlar ise, mahalli polise yardım ederler. Eyalet polisi öncelikle tüm eyalet çapında "otoyol" trafiğinden sorumludur. Bunların haricinde mahalli polisin yerine, suç incelemesi ve kovuşturması yapma yetkisi yoktur.⁹³

3) Mahalli Güvenlik Örgütü

Mahalli Güvenlik Örgütü, Büyükşehir polisi ve ilçe polis şefliği olmak üzere ikiye ayrılır.

a) Büyükşehir Polisi: Büyükşehir polisi (Metropolitan Police) devletin yetkili güvenlik güçlerinin çoğunluğunu oluşturur. Büyükşehir polis şubesinin

⁹² Peter H. Jones, *The Real Professional Investigator, Red Book*, England, 1992, s.88

⁹³ Emniyet Genel Müdürlüğü, *İç Hizmet Bülteni*, Yıl: 19, s.179, Ankara, 1993, s.34.

büyüklüğü veya küçüklüğü ne olursa olsun. hemen hemen her şube aynı işlev ve görevleri yapıp, aynı sosyal hizmetleri sağlamakla yükümlüdür.

Büyükşehir polisinin başlıca görevleri: kendi bölgelerinde yasaları çiğneyenleri yakalamak, komşu veya aile kavgalarında arabuluculuk yapmak, çevreyi gözetlemek, trafik kurallarına uyulmasını ve çalınan eşyaların bulunmasını sağlamaktır. Daha büyük polis şubeleri; kötü alışkanlıkları kontrol bölümleri, dedektif büroları, gençlik ekipleri, tedbir devriye kuvvetleri gibi uzmanlaşmış servislere sahiptir.

Şehir polisi emniyet müdürüne bağlı olarak çalışır. Ancak emniyet müdürü belediye başkanı tarafından atandığından dolayısıyla şehir polisi yerel yönetimlere bağlı olarak hizmet vermektedir.

Bunların bütçesi il idaresi tarafından ödenir. Hiçbir şekilde eyalet hükümeti ve federal hükümet ile idari, mali ve görev yönünden bir bağlantıları yoktur.

Şehirlerde görev ve yetki bölgeleri, esas olarak şehir polisinin sorumluluğundadır. Ancak, federal ve eyalet kuruluşları bir suçun incelenmesini kendi kuruluş kanunları öngörüyor ise, bunu şehir polisi yetkisinde yaparlar. Bu birlikte yapılan çalışmaya da "görev işbirliği" denilmektedir. Örneğin; bir şehirde uyuşturucu maddelerle ilgili yapılacak olan tüm polisiye çalışmalarda kontroller şehir polisi veya şerif tarafından; bilgilendirilmesi halinde narkotik polis dairesi tarafından gerçekleştirilir. Bu konuda "Narkotik Görev Kuvveti" oluşturulup, buna şehir polisi, kasaba şerifi, eyalet polisi, narkotik polis dairesi gibi kuruluşlardan görevliler atanır. Böylece etkin bir çalışma yapılması sağlanır.

b) İlçe Polis Şefliği: Kasaba polis örgütünün en kıdemli güvenlik memuru genelde seçimle işbaşına gelen siyasi görevli pozisyonundaki İlçe polis şefidir (County Sheriff). İlçe polis görevlilerinin ücretleri yerel vergilerden ödenmektedir.

Kasaba şerifi kurumu, Türkiye'deki Jandarmanın temel görevlerinden olan kırsal kesimin güvenliğinden sorumludur. Suçların önlenmesi, suçlunun yakalanması, adalete teslimi gibi görevleri yerine getirmekle beraber,

mahkemeye celp, jüri üyelerinin tespiti ve devamının sağlanması gibi görevleri de yerine getirirler. Kasaba şerifleri tarihi gelişimi nedeniyle eyaletten eyalete farklılık gösteren görevler yapmaktadırlar. Örneğin: North Carolina'da şerif kurumu kırsal güvenlikten birinci derecede sorumlu olmasına rağmen, Pennsylvania eyaletinde şerif kurumunun hiçbir şekilde güvenlik konularında görev ve yetkileri bulunmamaktadır. Sadece mali ve vergi cezalarının takibi gibi konularda görevleri yoğunlaşmaktadır. San Francisco'da ise kasaba şerifleri yalnızca ceza davaları ve hukuki davalarla ilgilenmekte ve yasaların işleyişi onların dışında kalmaktadır. Bununla birlikte çoğunluk tam hizmet programlarına sahip olup, hukuk, ceza ve yasaların uygulanmasına ait işlemleri yürütmektedirler.⁹⁴

Ayrıca ABD'de "adli polis" adı altında ayrı bir güvenlik kuvveti bulunmaktadır. Bunun nedeni ABD'deki polisin tarihsel gelişimi içerisinde görülmektedir. ABD önce koloniler halinde yerleşmeye başlamış, ardından merkezi bir otoritenin baskıcı veya idari sistemini kabul etmemiştir. Özellikle suç işleyenlerin aynı kolonide cezalandırılması, suçlunun aynı yerde ıslah edilmesi benimsenmiştir.

B. İNGİLTERE

İngiliz polisinin en önemli özelliği, örgüt ve yönetim yapısında ortaya çıkmaktadır. Bir Avrupa ülkesi olmasına rağmen, İngiltere'de milli ve merkezi bir polis gücü yoktur.⁹⁵

İngiltere Krallığı genel anlamda farklılıklara sahip dört bölgeden oluşan birleşik bir monarşidir. Krallığın bütünü anlatılmak üzere "İngiltere" deyimini kullanılmaktadır. Bu bölgeler İngiltere, Galler, İskoçya ve Kuzey İrlanda'dır. İrlanda ve İskoçya'nın tarihi nedenlere dayalı olarak genel anlamda İngiltere ve Galler'den farklı özellikleri vardır. Ancak bu bölgeler İngiltere'nin sadece 1/8'lik nüfusuna sahip olduklarından, bu bölgelerin sistemleri genel yönetimin özelliklerini

⁹⁴ Joseph J. Senna, Larry J. Siegel, **Introduction to Criminal Justice**, West Publishing Company, Minnesota, 1984, s.151

⁹⁵ Remzi FINDIKLI, İngiliz Polis Teşkilatı, Özkan Matbaası, 1. Baskı, Ankara, 1993 s.82.

etkileyemez. Bu nedenle İngiltere olarak incelenecek sistem, bugün İngiltere ve Galler (Wales)'de uygulanan sistemdir.⁹⁶

Aslında İngiltere'de Krallık yalnız bir simgeden ibaret olup yönetim sorumluluğu ve yetkisi tamamen hükümete aittir. Kraliyetin yetkisi olmadığı gibi, sorumluluğu da yoktur. Krallığı oluşturan bölgeler, iç yönetimlerinde tamamen serbesttir. Sözelimi devletin her bölgesinde aynı hukukun her zaman aynı şekilde uygulanabildiği söylenemez. Kaldı ki, krallığa dahil ülkelerin polis sistemleri de değişiktir. Her ülkenin ayrı bir polis gücü ve rütbe sistemi vardır. Dolayısıyla polis sistemini anlayabilmek için ülkenin genel yönetiminin özelliklerinin bilinmesi gerekir.⁹⁷

İngiltere'nin, üniter bir devlet olmasına rağmen, parlamentonun sorumluluğu dışında kalan bir takım yönetim alanları vardır. Bir başka deyişle Krallık, parlamentodan ayrı ama onunla çalışan eski bir yerel (mahalli) yönetim sistemine sahiptir. Krallıkla yönetilen bu ülkede merkezi veya milli hükümet genel olarak savunma, dışişleri, hukuk, ekonomi ve sosyal kanunların ayrıca kamu düzeninin sağlanmasından sorumludur. Su, kanalizasyon, okul, polis, park ve dinlenme yerlerinin düzenlenmesi ile ilgili işler ise yerel düzeyde seçimle gelen yerel yönetimler tarafından yerine getirilmektedir. Ancak, ülkede iç güvenliğin ve kamu düzeninin sağlanması ve polisin yönetimi, merkezi hükümetle yerel yönetimler arasında ortak bir sorumluluk konusudur.⁹⁸

İngiltere'de yönetim sistemi genel olarak yerel yönetim ağırlıklıdır. Ulusal güvenlik ve dış politika gibi temel alanlar dışında seçilmiş yerel yönetimlerin yönetimde ağırlığı büyüktür.⁹⁹ İngiltere'de yerel yönetimlerin en önemli özelliği, meclis veya consil (council) kararlarını durdurabilecek hiç bir makam ve organın bulunmamasıdır. Türkiye'de olduğu gibi yerel yönetimleri denetleyecek veya onların kararlarını yürürlükten kaldırabilecek vali, kaymakam, içişleri bakanı ve idare mahkemeleri gibi kurumlar yoktur. Hatta devletin genel güvenlik ve kamu düzeniyle çok yakından ilgili polis kuruluşlarının bile, Londra dışında yerel yönetimlerce atandıkları ve ücretlerinin bir bölümünü yerel yönetimlerin bütçesinden aldıkları bir gerçektir. Merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerindeki vesayet denetimi oldukça

⁹⁶ Ömer Gürulkan, **İngiltere'de Polis Yöneticilerinin Yetiştirilmesi**, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991, s. 41.

⁹⁷ Fındıklı, 1993, a.g.e., s. 2

⁹⁸ A.e., s. 2.

⁹⁹ Gürulkan, a.g.e., s. 42.

dolaylıdır. İçişleri Bakanı (Home Secretary)'nın Metropolitan Polis dışındaki polis örgütleriyle doğrudan bir yönetsel bağı söz konusu olmamakla birlikte, bakanın, parlamentonun polis konusundaki muhatabı olması nedeniyle rapor isteme yetkisi yanında, etkinliğin artırılmasını isteme, mali ve personel konularında dolaylı ekiye sahiptir. Polis faaliyetleri bu yerel otoriteye bağlıdır. Bu nedenle İngiltere'de genel anlamda merkezi bir polis örgütü yoktur.¹⁰⁰ Polis bu ülkede il düzeyinde örgütlenmiştir. Valilik kurumu olmadığı için belediyelere bağlıdır. Dolayısıyla örgütün bütünü bir kişi veya örgüte bağlı değildir. Polis her şeyden önce kralın polisidir. Türkiye'deki karşılığı ile devletin polisidir. İçişleri Bakanı'nın Londra Metropolitan Polisi (Scotland Yard) dışındaki polis kurumları üzerinde doğrudan bir etkisi yoktur. Polis yerel yönetimler ve İçişleri Bakanlığınca ortaklaşa yönetilmektedir.¹⁰¹

1964'te yapılan bir değişiklikle çok dağınık olan yerel polis örgütleri birleştirilerek bugün kırk üçle sınırlandırılmıştır. Bununla birlikte ülke çapında ağır suçlarla ilgilenen merkezi üniteler ve Londra Metropolitan Polisinin teknik anlamdaki üstünlükleriyle ülke çapında diğerlerine oranla etkinlikleri tartışılmazdır.¹⁰² Türkiye'de İngiliz Polisi denilince "Scotland Yard" anlaşılmaktadır. Oysa, Scotland Yard İngiltere'deki bütün polis kuruluşlarını veya İngiliz genel polis örgütünü belirtmez. Bu kuruluş, ülkenin kırk üç polis gücünden en büyüğü olan Londra'daki Metropolitan Polisi'nin Genel Karargah Merkezi'nin adıdır.¹⁰³

Demokratik bir ülkede polis, ülkenin sosyal, siyasal ve yönetim yapısı ile yakından ilgilidir. Çünkü polis, yürütmenin bir parçası ve genel yönetim yapısının bir yansıtıcısıdır. Hatta ülkeler polisin tutumuna göre "sert" ve "yumuşak" diye ikiye ayrılmakta ve İngiltere'de "yumuşak" ülkeler grubuna girmektedir.

İngiltere'de toplam polis sayısı yüz seksen yedi bin dolayındadır. İngiliz Polis Örgütü'nde, piramit örgüt yapılanması çok iyi oluşturulmuştur. İngiltere'de Emniyet Müdürü (Chief Constable), örgütün başıdır. Emniyet Müdürü operasyonel anlamda bağımsız karar alma yetkisine sahiptir, ancak görevde etkin olamama gerekçesiyle görevden uzaklaştırılabilir. Emniyet Müdürünün görev süresi normal koşullarda yedi yıldır.

¹⁰⁰ A.e., s. 41.

¹⁰¹ A.e., s. 3.

¹⁰² Laurence Lustgarten, **The Governance Of Police**, Sweet and Maxwell, , London ,1989, s. 70.

¹⁰³ Fındıklı, a.g.e., s. 2.

İngilizler kendi polis sistemlerini kendileri geliştirmiş, herhangi bir ülkenin Polis Örgütü'nü model olarak almamıştır. Bunun için İngiliz polis sistemi, milli bir sistemdir. Ama ülkede merkezi bir polis gücü yoktur. Bunun yerine yerel polis gücü vardır. İngilizler öteden beri ülkede milli ve merkezi bir polis örgütü kurulmasına ve polisin tek bir merkeze veya kişiye bağlanmasına, kişisel özgürlükleri zedeleyebileceği gerekçesi ile karşı çıkmışlardır. İngiltere'de halen kırk üç ayrı polis gücü bulunmakta ve bunlar yerel komiteler, merkezi hükümet ve polis otoriteleri tarafından ortak yönetilmektedir. Bu yüzden İngiltere'de polisin yönetilmesi üçlü sistem olarak adlandırılmaktadır.¹⁰⁴

İngiltere'de polisin hak, yetki ve görevleri birbirini tamamlayan üç kaynak tarafından belirlenmektedir. Bunlar: kanunlar, mahkeme kararları ve düzenleyici yönetsel talimat, genelge, emir ve diğer yazılı bildirimlerdir. Bununla birlikte ileri bir eğitim ve kültüre sahip olan İngiliz Polisi, köklü tarihinin ve geleneğinin ışığında, olayların özellik ve durumuna göre kendi yetkilerini her zaman bağımsız bir şekilde belirleme ve genişletme fırsatına sahiptir. Hiç bir kişi yada kuruluş, polisin olaya karıştığı andaki düzenleyici işlemlerine ve çalışmalarına karışamaz.¹⁰⁵

Kitlesel hareketler, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde düzeni sağlamak için başka ülkelerin silahlı, coplu polis kuvvetlerine karşılık, İngiltere'de silahsız, copsuz ve az sayıdaki polis görevlisi otoriteyi sağlayabilmektedir. Polis görevlilerinin her türlü emirlerine karşı halkın tartışmasız uyması, İngiliz Polisinin büyük saygınlığının ve yılların pekiştirdiği kesin otoritesinin bir sonucudur. Polisin görevini yerine getirmesi sırasında emirlerine karşı koymak, engellemek veya engellemeye kalkışmak suç sayılmaktadır.¹⁰⁶

İngiliz Polisi'nin görev ve yetkileri 1962 yılında polisle ilgili Kraliyet Komisyonunca şöyle belirlenmiştir:¹⁰⁷

1. Güvenliği ve Düzeni Sağlama
2. Suçu Önleme ve Suçluları Kovuşturma
3. Kefalet ile Salıverme
4. Konuta Girme, Arama ve El Koyma

¹⁰⁴ A.e., s. 85.

¹⁰⁵ A.e., s. 75.

¹⁰⁶ A.e., s. 75.

¹⁰⁷ N.Kemal Yalçınkaya, **İngiliz Hukuku**, Ankara, 1981, s. 190-198.

5. Kimlik Tespiti ve Kontrolü
6. Sorgulama
7. Ateşli Silahların Denetimi
8. Asgari Güç Kullanma
9. Suçlama (İddianame Hazırlama)
10. Adli Tıp İşlemleri
11. Trafik ve Yol Güvenliğini Sağlama

İngiltere’de polisin görevleri yalnız yukarıda sayılan maddelerden oluşmaz. Polis, her şeyden önce bir kamu hizmeti yapmaktadır. Kamu hizmeti ise, yalnız kişilere değil, bir bütün olarak topluma hizmeti içermektedir.

İngiliz Polisinin en belirgin özelliği, örgüt ve yönetim yapısında yer almaktadır. İngiliz halkı öteden beri merkezi bir polis sistemi kurulması görüşüne şiddetle karşı çıkmış, polisin belli bir kişi veya kuruma bağlı olmasını, kişisel özgürlükleri açısından sakıncalı görmüştür.

İngiltere’de polis güçleri hiç bir zaman merkezi hükümet tarafından denetim altına alınamamıştır. Dolayısıyla ülkede tiranlık veya polis devleti söz konusu değildir. Merkezi Polisin yönetim ve denetimi, hükümetle yerel yönetimler arasında dengeli bir şekilde bölünmüştür.¹⁰⁸

Merkezi bir polis sisteminin bulunmadığı İngiltere’de polis, ülkenin siyasi ve yönetim yapısının bir gereği olarak yerel örgütlenme yoluna gitmiştir. İngiltere, yönetim bakımından halen 43 ayrı eyalete bölünmüş ve her eyalette her biri Emniyet Müdürü tarafından yönetilen veya Metropolitan ve Londra’da olduğu gibi Kıdemli Emniyet Müdürü tarafından yönetilen 43 Emniyet Müdürlüğü vardır. Kuzey İrlanda’daki Polis Örgütü, Kraliyet Ulster Polis Müdürlüğü’dür.

Bu polis örgütleri, merkezi hükümetten bağımsız olarak çalışmakla birlikte, merkezi hükümetin yerel polis örgütleri üzerinde daha sonra belirtilecek olan büyük bir ağırlığı vardır.¹⁰⁹ Bu müdürlüklerin her biri kendi yetki bölgelerindeki asayiş ve güvenlikten sorumludur ve aralarında işbirliği olmasına rağmen her biri özerkliğe sahiptir.

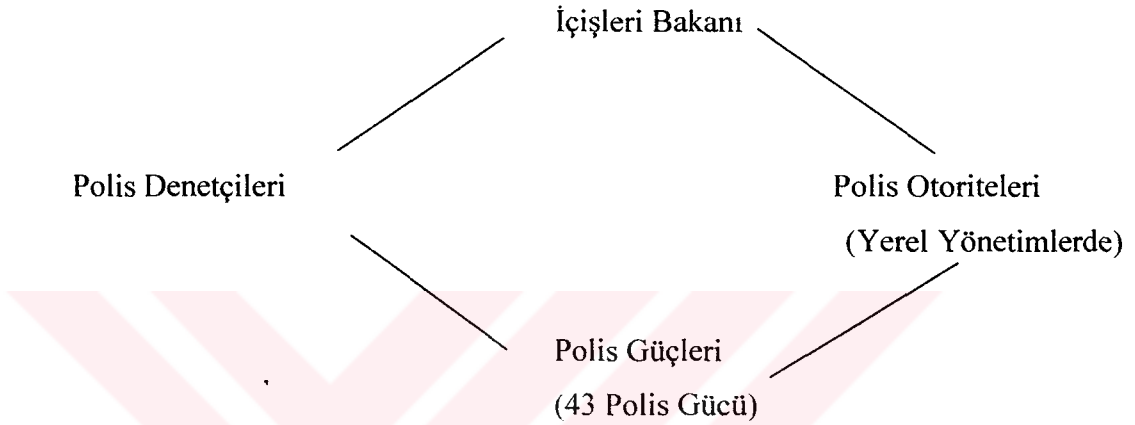
Her Polis Örgütü, bir Polis Müdürü tarafından yönetilir. İngiltere’de ve eyaletlerde Yerel Konsey Komiteleri ve Sulh Hakimleri vardır. İskoçya’da Bölge ve

¹⁰⁸ Ben Whitaker, *The Police Eyre and Spottiswoode*, London, 1964, s. 88.

¹⁰⁹ Fındıklı, a.g.e., s. 84.

Ada Konseyleri mevcuttur. Metropolitan Polis Örgütü yetkilisi İçişleri Bakanındır ve hizmeti, Bakanlıktaki diğer yetkililer aracılığıyla yürütmektedir. Kuzey İrlanda'da ise Polis yetkilileri, Devlet Bakanlığı tarafından atanır.¹¹⁰

Belli bir merkeze bağlı olmayan İngiliz polisi, merkezi hükümet, yerel yönetimler ve polis otoriteleri tarafından ortaklaşa yönetilmektedir. Bu yönetim tarzına “üçlü sistem” denilmektedir. Buna göre polisin yönetim yapısı Şekil 1’de verilmiştir.

ŞEKİL 1 : İngiltere Emniyet Örgütünün Yönetim Sistemi

İçişleri Bakanı: İngiltere’de güvenlikten İçişleri Bakanı sorumludur. Polisin örgütsel sıra dizininin (hiyerarşisinin) başında sivil bir kişi olan İçişleri Bakanı vardır. İçişleri Bakanı, hem parlamento hem de hükümetin bir üyesi olması dolayısıyla, ülkenin iç güvenliğinin sağlanmasından ve polisten, parlamentoya karşı sorumludur. Ülkedeki polis güçlerini İçişleri Bakanı temsil etmektedir. İçişleri Bakanı ülkedeki polis güçleri üzerinde yönetim ve denetim hakkına sahiptir. Ancak, bakanın bu yetkisi sınırsız değildir. İçişleri Bakanı her ne kadar parlamentoya karşı en üst sorumlu ise de operasyonel olarak polisin yöneticisi değildir. İçişleri Bakanının polise operasyonel konularda emir verme veya yönetme hakkı yoktur. Bakanın polis üzerindeki etkisi daha çok yönetseldir. Dolayısıyla

¹¹⁰ Emniyet Genel Müdürlüğü, **Avrupa ülkelerinin Polis ve Adli Sistemleri**, Milletlerarası Kriminal Polis Örgütü Interpol Dairesi Başkanlığı Yayını, Ankara, 1992, a.g.e, s. 65.

siyasi ve örgütlü suçlarla mücadelede polis üzerindeki siyasi baskı yok denecek kadar azdır. İçişleri Bakanının polis üzerindeki görev ve yetkileri şunlardır:¹¹¹

1. Bir polis örgütünün üst makamlarına yapılacak Emniyet Müdürü ve Yardımcılarının atamalarında görüş belirtmek,
2. Emniyet Müdürü ve yardımcılarını görevden almak,
3. Emniyet Müdürünün atamasını onaylamak,
4. Emniyet Müdüründen, sorumlu olduğu polis gücünün çeşitli yönlerini içeren rapor sunmasını istemek,
5. Polis gücü ile ilgili bir konuda, özel veya genel bir soruşturma yürütmek üzere bir kişiyi atamak,
6. Polis örgüt ve yönetimi ile ilgili düzenlemeleri yapmak. Bu düzenlemeler: rütbe, görevin nitelikleri, terfiler, görevden uzaklaştırmalar, çalışma saatleri, maaş ve sicillerle ilgilidir.
7. Her, Polis gücüne verilecek binaların sayısını ve kullanılacak donanımların türlerini belirlemek,
8. Polis aday servisini düzenlemek ve yönetmek,
9. Polis şikayet kurumlarının çalışmasına yardım etmek,
10. Disiplin cezasına çarptırılan bir polis kuruluşunun üyelerini mahkemeye göndermek.

Bu maddelerden de anlaşılacağı üzere İçişleri Bakanı İngiltere'deki polis güçleri üzerinde yönetsel bir güç ve denetime sahip olmakla birlikte operasyonel polis çalışmaları konusunda herhangi bir müdahale ve emir verme yetkisi bulunmamaktadır.

İçişleri Bakanı Londra'da bulunan Metropolitan Polisi üzerinde farklı bir yetkiye sahiptir. Metropolitan Polisi doğrudan İçişleri Bakanına bağlıdır.¹¹²

İl (Eyalet) Emniyet Müdürleri: İngiliz polis yönetiminde ikinci önemli birim, Emniyet Müdürüdür. Ülkede bulunan kırk üç polis gücünün her birinin başında bir "Chief Costable" (İl Emniyet Müdürü) vardır. Bunlar, İçişleri Bakanı'nın onayı alınarak yerel polis otoriteleri ve sulh hakimi tarafından

¹¹¹ Fındıklı, a.g.e., s. 87.

¹¹² A.e., s. 86.

atanmaktadır. İl Emniyet Müdürüne yönetim işlerinde il emniyet müdür yardımcıları yardım etmektedir. İl Emniyet Müdürü, polisin operasyonel çalışmalarını bizzat yürütmektedir. İl Emniyet Müdürlerinin görev ve yetkileri kanunla belirlenmiştir. Gerek ilgili polis kanunu gerek mahkemeler, Emniyet Müdürü'nün bağımsız bir yürütücü olmasına ağırlık vermişlerdir.

Şekil 1'de de görüldüğü üzere, İngiltere'de merkezi polis örgütü bulunmadığı için, ülke genelinde belli bir polis rütbe sistemi veya Emniyet Genel Müdürü gibi üst makam da yoktur. Nitekim ülkenin en büyük polis kuruluş olan Londra'daki Metropolitan Polisinde en üst rütbe "Commissioner", diğer polis kuruluşlarında ise, "Chief Constable" (Emniyet Müdürüdür). İl (Eyalet) Emniyet Müdürleri kendi bölgelerinde polisin çalışmalarındaki bağımsızlık anlayışına dayanarak yasal sınırlar içinde büyük insan gücü ve geniş mali kaynakları kullanma yetkisine sahiptir. Ülkedeki kırk üç İl Emniyet Müdürünü ayrı birer elit güç olmaktan çok, birleşik bir elit güç olarak görmek daha yerinde olur.¹¹³

Önemli, yetkileri olan İl Emniyet Müdürleri bu yetkileri kullanmanın gerektirdiği yeterli bilgi ve sosyal altyapıya sahiptirler. Bununla beraber yapılan araştırmalar, İl Emniyet Müdürlerinin yetiştikleri toplumsal sınıfların genelde polis memurlarından farklı olmadığını göstermiştir. Emniyet Müdürlerinin % 68.4'ünün babasının serbest meslek sahibi, % 31.6'sının da memur veya işçi olduğunu ortaya koymuştur.¹¹⁴

Emniyet Müdürleri, kendi sınıflarının normlarından daha iyi bir eğitim yapmaya çalışmışlardır. Buna göre emniyet müdürlerinin % 79.0'ü gramer okullarına (Lise) gitmişlerdir. Polisliğe girişte eğitim koşulu aranmamasına rağmen şu andaki emniyet müdürlerinin % 26.0'sı görevleri sırasında bir yüksek öğrenim diploması almış, geri kalanları ise, polis akademisine denk eğitim programı bitirmiş veya açık üniversite (open university) diploması almışlardır. Yine bazı emniyet müdürlerinin kriminoloji, hukuk, yönetim veya işletme diploması vardır. Halen Emniyet Müdür Yardımcılarının % 40.0'ı polislik kariyeri dışında ikinci bir yüksek okul bitirmiştir.¹¹⁵

¹¹³ Robert Reiner, *The Politics of The Police*, Sussex, Wheatsheaf Books, 1985 s. 199.

¹¹⁴ A.e, s. 201.

¹¹⁵ Fındıklı, a.g.e, s.88-89.

İngiliz polisinde Emniyet Müdürü olabilmenin temel yolu eğitim, akademik kariyer, uzmanlık, yetenek ve kişisel beceriden geçmektedir. Bütün polis yöneticileri ve çalışanları bunun bilincindedir. Bu durum, İngiliz polisinde eğitim ve bilime verilen önemin açık bir göstergesidir.¹¹⁶

Krallık hiçbir bakana veya hiç bir makam İl Emniyet Müdürünün işlerine karışamaz, emir veremez, denetleyemez ve soruşturma açamaz. İl Emniyet Müdürleri yalnız kanunlara karşı sorumludur. İngiliz polisi çalışmalarında, Belediye Başkanı da dahil, hiç bir makama karşı sorumlu değildir. Emniyet Müdürleri polis operasyonları yönünden bir denetime tutulabilirse de bunun da bir sınırı vardır. Çünkü her şeyden önce Emniyet Müdürü polis hizmetinin doğru ve etkin yönetilmesinden dolayı sorumludur. Görevlerinde etkili olamayan Emniyet Müdürleri İçişleri Bakanı tarafından görevlerinden alınabilir.¹¹⁷

Londra'da bulunan Metropolitan Polisinin yöneticisi, yukarıda değinildiği gibi "Comissioner" (Komiser) olarak adlandırılır. Bu Metropolitan Polis Komiseri, doğrudan doğruya İçişleri Bakanı tarafından atanır. Zaten İçişleri Bakanı'nın yalnız Metropolitan Polisi üzerinde doğrudan denetim yetkisi vardır. Ancak, İçişleri Bakanı Metropolitan Polisinin operasyonel çalışmaları üzerinde denetim yetkisine sahip değildir. Bir başka anlamda Metropolitan Komiser çalışmalarında belli bir özerkliğe sahiptir.¹¹⁸

İngiliz Polisinin yönetsel özelliklerinden birisi de, yaklaşık yüz yıldan beri polis otoritelerinin, polis yönetiminde oynadıkları roldür. Ülkede halen mevcut 43 polis gücünde 43 polis otoritesi (Police Authorities) vardır. Polis otoritesi bir çeşit polis komitesidir. Polis otoritesinin üçte ikisi belediye meclisi üyelerinden üçte biri de yöredeki sulh hakimlerinden; başka bir deyişle, polis otoritelerinin üçte ikisi seçimle gelmekte, üçte biri de mahkeme tarafından atanan hakimlerden oluşmaktadır. Polis otoritelerinin önemli bir özelliği, tamamen sivil kişilerden meydana gelmesidir. Yani polis, belediyeye bağlıdır.

1964 yılında çıkarılan Polis Kanununa (Police Act) göre Polis Otoritesinin görevleri şöyle özetlenmiştir:¹¹⁹

a. Bulunduğu bölgede etkili ve yeterli bir polis hizmetini sürdürmek,

¹¹⁶ Reiner, a.g.e., s. 207.

¹¹⁷ Fındıklı, a.g.e., s. 90.

¹¹⁸ A.e., s. 90.

¹¹⁹ Fındıklı, a.g.e., s. 91.

- b. Polis kuruluşunda her rütbedeki gerekli iş görenlerin sayılarını belirlemek ve il emniyet müdür adayını önermek,
- c. Polis hizmet binalarını, donanımlarını ve araçlarını sağlamak ve bakımlarını sürdürmek,
- d. Emniyet Müdürleri ve yardımcılarını atamak ve gerektiğinde etkinliğini sağlamak için istifalarını istemek,
- e. Polis hizmetleri için gerekli ulaşım araçlarını, cihazlarını, üniforma ve diğer malzemelerini sağlamak.

Ancak, yukarıda sayılan maddelerin hepsi, İçişleri Bakanı'nın onayına bağlıdır.

Londra Polisinin ayrı ve değişik bir polis otoritesi vardır. Bu otorite, Londra Kenti'nin Genel Meclisi'dir. Londra Metropolitan Polisinin polis otoritesi, İçişleri Bakanı'dır. İçişleri Bakanı Metropolitan Polis üzerinde tam yetkilidir ve bu yetkisini, yerel yöneticilere ve hakimlere danışmaksızın tek başına kullanmaktadır. Metropolitan Polisi ile İçişleri Bakanı arasındaki bu ilişki, bu polis örgütünü kuran 1829 tarihli "Polis Kuruluşu Kanunu"nun izlerini taşır.

Polis otoritelerinin kurulması ve kullanılması iki amaca hizmet etmektedir. Birincisi, her polis gücü üzerinde yerel özerkliği belli ölçüde sürdürme olanağı elde etmektir. İkincisi, polisin örgüt ve yönetimine halkın katılımını sağlamaktır.

İngiliz polis yönetiminin öğelerinden biri de polis denetim kuruludur. İngiliz polisinin etkin ve verimli çalışıp çalışmadığını denetleyen "Polis Denetleme Kurulu" vardır.

Bu Kurul, polis başmüfettişi ve yardımcıları tarafından yönetilmektedir. Denetleme Kurulu, başkent Londra'daki İçişleri Bakanlığında çalışır ve iletişim, yönetim, enformasyon sistemleri, araştırma, trafik, suç, eğitim ve toplum sorunları gibi Denetleme Kurulu'nun çalışmalarının belli yönlerinden sorumludur.¹²⁰

Denetleme Kurulu, İçişleri Bakanı'na ve çeşitli polis güçlerine iki tür hizmet sağlar:

- a. Polis kuruluşlarının etkinliğini değerlendirmeye yarar
- b. Değişik polis güçlerinin araştırma birimleri arasında bir bağ olarak hizmet eder. Denetleme Kurulu, polis kuruluşları arasında yeni düşünce ve görüşlerin paylaşımını özendirir ve bunların benimsenmesini kolaylaştırır.

¹²⁰ A.e., s. 93.

Polis Denetleme Kurulu'nun yaptığı en önemli iş, polis hizmetinin değişik yönleri ile ilgili olarak İçişleri Bakanı'na yıllık raporlar sunmaktır. Bu rapor, polis kuruluşlarının güçlendirilmesini, iş gören sağlanmasını, eğitim ve terfileri, suç ve ceza istatistiklerini, bilimsel ve teknik gelişmeleri, halkla ilişkileri, halktan gelen şikayetler ve disiplin cezaları ile polise yapılan yardımları içerir.¹²¹

İngiltere'de polislik mesleğine giriş oldukça uzun, karmaşık ve zor bir süreçtir. Personel politikasının genel bir özelliği olarak, polis alımında çok dikkatli ve titiz davranılmaktadır. Değerlendirme jürileri, polisliğe başvuranlarda diğer kamu kuruluşlarından farklı olarak daha başka nitelikler aramaktadırlar. Ayrıca, çoğu ülkede polislik için temel olan yalnız fiziksel yönden güçlü olmak, İngiliz polisi için artık yeterli değildir. İngiltere'de polislik, fiziksel bakımdan olduğu gibi, bilimsel ve nitelik yönünden de güçlü olmayı gerektirmektedir. Bu iki niteliği bir arada taşımayan kimsenin polis olabilmesi söz konusu değildir. Oysa, diğer kamu görevlerine girişte, yalnız bilimsel nitelik yeterli sayılmakta ve fiziki uygunluk aranmamaktadır.¹²²

Son yıllara kadar hem bilimsel, hem fiziksel yönden yetenekli kimseleri polis hizmetine çekmek oldukça zor olmuştur. Polisin çalışma koşullarının zor ve ücretlerinin düşük olması nedeniyle, nitelikli- ve yetenekli kimseler polisliği bir meslek olarak seçmiyorlardı. Bu ise mesleğin niteliksiz ve yeteneksiz kimselerle yürütülmesi demektir. Oysa, nitelikli bir polis hizmeti, nitelikli işgörenle yapılabilirdi. Bu nedenle, İngiltere'de bir taraftan da nitelikli kimseleri çekebilmek için polis aylıkları, diğer kesimlere göre önemli ölçüde arttırılmıştır. Hatta şu anda, kamu kesiminde en yüksek ücret alanların polisler olduğu söylenebilir. Bu durum hemen etkisini göstermiş ve polisliğe başvuranların sayısında büyük artış olmuştur. Şimdi artık polis yöneticileri çok sayıdaki nitelikli kimseler arasında bir seçim yapmaya başlamıştır. Hatta yığılmaları önlemek için polisliğe giriş koşulları ağırlaştırılmıştır.¹²³

İngiltere'de polisliğe girmek için gerekli nitelikleri taşıyanlar, ülkedeki kırk üç polis kuruluşundan herhangi birine başvurabilir. Sözgelimi, Londra'da oturan bir kimse Kuzey İrlanda'daki polis örgütüne başvurabilir. Kişinin nerede oturduğu önemli değildir. Merkezi bir polis gücü olmadığından polisliğe başvuru için kesin

¹²¹ A.e., s. 93-94.

¹²² Jean Joss, *Careers in The Police Force*, London, 1990, s. 29.

¹²³ Fındıklı, a.g.e., s. 95.

merkezi bir program da yoktur. Her polis kuruluğu, kendi bölgesinde elamanını kendisi seçip almaktadır.¹²⁴

En son yapılan düzenlemeler ile polisliğe başvuru için gerekli olan koşullar şunlardır:¹²⁵

a. Yaş: Polisliğe başvuru için en düşük yaş 18.5'tir. Ancak, bir üst yaş sınırı yoktur. 1991 yılında polisliğe girişte üst yaş sınırı kaldırılmıştır. Üst yaş sınırının kaldırılmasındaki amaç, olgun, nitelikli, yetenekli ve deneyimli kişilerin polislik hizmetine girebilmelerine fırsat sağlamaktır.

b. Yurttaşlık: Bir İngiliz yurttaşı olarak doğmak, İngiliz yurttaşlığına geçmek, bir İrlanda Cumhuriyeti yurttaşı veya İngiltere'de devamlı oturma izni olan bir Commonwealth yurttaşı olmaktır.¹²⁶

c. Boy: Polisliğe girişte boy koşulu yoktur. 1990 yılında eski yükseklik sınırları iptal edilmiş ve artık hiç bir polislik kuruluşunda boy koşulu aranmamaktadır. Oysa öteden beri İngiliz polislerinin uzun boylu oluşları dikkati çekerdi. İngiltere'de boyu kısa olanlar yönetim hizmetlerinde görevlendirilmektedir.

d. Eğitim: Polisliğe giriş için herhangi bir eğitim koşulu aranmamaktadır. İlkokul mezunları ile üniversite mezunları polisliğe giriş için aynı sınavda yarışır. Bununla birlikte, polisliğe başvuru için adayların en azından genel bir eğitim derecesi olan ve kısaca "GSCE" (General School Of Certificate Exam) olarak adlandırılan "Genel Başarı Belgesini" almaları gerekir. İngiliz Royal Comission, bir polis adayının doğruluk, zihinsel ve fiziksel uygunluk ve yeterli bir eğitim gibi üç temel koşul taşıması gerektiğini belirtmiştir. Eğitim koşulu ise, ülkedeki genel eğitim düzeyinin bir belgesi olan GSCE sertifikasıdır. Zaten polisliğe giren bir kimse, eğitim düzeyi ne olursa olsun, iki yıl süre ile ciddi bir polis eğitiminden geçirilmektedir.

e. Yazılı Sınav: Bütün polis kuruluşları, polis adaylarını İngilizce ve Matematikten yazılı giriş sınavı yaparlar. Ancak, bu giriş sınavı, sıradan bir sınav değildir. Burada önemli olan, resmi İngilizce ve Matematiği iyi bilmesinden daha çok, kişinin düşünme, anlama ve kavrama yeteneği, anlatım ve muhakeme gücüdür. Kabul edilebilir bir zeka yeteneği göstermek koşuluyla adayın yazılı sınavda düşük puan alması ve hatta resmi eğitimden geçmemiş olması önemli değildir. Aday, polis

¹²⁴ A.e., s. 95.

¹²⁵ Joss, a.g.e., s. 30.

¹²⁶ A.e., s. 30.

hizmetinin aradığı akademik kariyeri taşıyorsa, bazı polis güçleri tarafından yazılı sınava da girmeyebilir. Bazı polis güçleri ise, adayın akademik kariyeri ne olursa olsun, bütün adayların yazılı sınava girmelerinde ısrar eder.

f. Sağlık: Sağlık ve fiziki yönden uygunluk, polislik hizmetinde çok önemlidir. Bunun için polis adayına kendisinin kişisel sağlık geçmişi konusunda verilen yazılı bilgilerin doğruluğu ve kabulü, sıkı bir sağlık kontrolünün sonucuna bağlıdır. Sağlık konusunda en önemli gereklerden biri, görme ile ilgilidir. Görme bozukluğu veya renk körlüğü olanlar, sağlık yönünden polisliğe elverişli sayılmazlar. Bu arada işitme engelliler, diş hastalığı ve diş çürüklüğü bulunanlarla, düz tabanlılar ve boyuna uygun bir kiloya sahip olmayanlar polisliğe alınmazlar. Bu arada polis adayının aşırı heyecan, aşırı sinir, ruhsal bozukluk ve akıl hastalığı gibi mesleği ile bağdaşmayacak bir durum göstermesi polisliğe girişine engeldir.¹²⁷

Yazılı ve sağlık sınavlarını başaran adaylar, referans araştırması ve güvenlik soruşturmasından geçerler. Bir polis adayının iyi bir karakter taşıması ve hiç bir suç adının karışmamış olması gerekir. Çünkü polislik, büyük sorumluluk ve güven gerektiren bir görevdir. Polis adayının güvenlik soruşturmasının sağlıklı olabilmesi için adaydan üç referans göstermesi istenir. Güvenlik soruşturmasını yapacak olan görevlinin en az komiser yardımcısı rütbesinde olması gerekir. Soruşturmayı yürüten görevli, adayın verdiği referanslardan kişi hakkında yazılı ve imzalı bilgi topladığı gibi, ayrıca, adayın evine giderek ev ve aile durumu konusunda araştırma yapmaktadır. Araştırmacı, polis adayının hangi yöre ve aileden geldiğini, ailesine ve evine karşı tutumunu, ailesine ve evine bağlılığını, aile düzenini ve özel yaşantısını incelemektedir. Ev düzeni bozuk, aile yaşamı düzensiz, evine karşı olumsuz ve ilgisiz kimselerin polis olma şansları oldukça düşüktür.

g. Sözlü Sınav (Mülakat): Polisliğe girişin ikinci ve en önemli aşaması sözlü sınavdır. Gerçekten sözlü sınav ve seçim, polisliğe girişte en zor aşamalardan biridir. Polis adayı, kendisinin gerçekten iyi bir polis olabilme potansiyeli taşıdığı konusunda değerlendirme ve seçim kuruluna güven vermek zorundadır. Sözlü sınavda başarılı olanlar polis adayı olarak eğitime alınırlar.

h. Çıraklık (Öğrencilik) Uygulaması: İngiltere’de polis adaylarını seçme araçlarından biri de “Cadet” olarak adlandırılan 16-18 yaş arasındaki çocukları, ileride polis hizmetinde çalıştırmak veya polisliğe hazırlamak üzere eğitime almaktır.

¹²⁷ Fındıklı, a.g.e., s. 96-97.

Bu uygulama son yirmi yıldan beri sürdürülmekte ve başarılı sonuçlar alınmaktadır. Bu genç adayların eğitimi üç bölümden oluşmaktadır.

• Eğitimin birinci bölümü, polis yöntem ve hukukunu içermekte ve bir anlamda polisliğe girişi oluşturmaktadır. İkinci bölümde, daha çok fiziki eğitime ağırlık verilmekte; üçüncü bölümde ise, İngilizce, istatistik, coğrafya, sosyoloji, fen bilimleri ve dünya ilişkileri gibi sosyal konuları içeren bir program uygulanmaktadır. Başka bir deyişle, aday adaylarına genel eğitim ve spordan ayrı olarak polisliğin genel ilkeleri öğretilmektedir. Ancak, bu eğitim onlara normal polis güç ve yetkisi vermez. Polis aday adayları olan Cadet'ler üniforma giyerler, haftada 40 saat görev yaparlar ve bu arada yıllık 5.000 sterlin aylık alırlar. Bunlar 18 yaşını doldurunca, aynen normal polislerin geçtiği süreçlerden geçerek asli polis olarak göreve başlarlar.¹²⁸

C. ALMANYA

Almanya'da federal devlet güvenlik güçleri Federal İçişleri Bakanlığı'nın yönetimi ve denetimi altında faaliyet göstermektedir. Federal güvenlik güçleri;

-Federal Suç Soruşturma Örgütü,

-Federal Sınır Polisi Örgütü,

-Federal Parlamento Polisi,

-Federal Yol Polisi olmak üzere dört grupta toplanmıştır.¹²⁹

Federal Suç Polisi, federe devlet sınırlarını aşan veya aşması muhtemel olan suçlarla mücadele etmektedir. Federe devletler kriminal suç polisleri elde ettikleri her türlü bilgi ve dokümanı merkeze iletmek zorundadır.

Federal sınır polisi sınırlarda yasak girişleri önlemek sınır bölgelerinde kamu güvenliğini ve düzenini sağlamakla görevlidir. Bu arada özellikle hüviyet ve pasaport kontrolü işlerini de yapmaktadır.

¹²⁸ Joss, a.g.e., s. 33-34.

¹²⁹ Avrupa Ülkelerinin Polis ve Adli Sistemleri, s.38.

Federal Parlamento Polisi, Federal parlamentoda güvenlik ve asayişin sağlanmasından sorumludur. Parlamento Başkanına bağlı olarak görev yapar.

Federal Yol Polisi, Federal yollardaki tesisleri, işletmeleri ve yolları tehlikelere karşı korumakla görevli kılınmıştır. Federal Yol polisinin yanı sıra federal yol takip hizmetlerini yürüten memurlar da bulunmaktadır.

Diğer her türlü güvenlik görevlerinin yerine getirilmesi federe devlet güvenlik güçlerinin sorumluluğundadır. Ancak suçun takibini üzerine alan federal merkez güvenlik görevlileri ilgili federe devlet güvenlik güçlerine her türlü emri verebilmektedir.

Almanya'da federe hükümetler yasaların uygulama biçimlerini ve bunun için gerekli olan kamu örgütlerini oluşturma konusunda geniş bir düzenleme yetkisine sahiptir. Federe hükümetlerin federal yasaları uygulama ve Federal hükümetin devrettiği yetkileri kullanma biçimi de her eyalette değişmektedir. Federe devletlerde merkezi bir polis örgütü yoktur. Örneğin: Bavyera eyaletinde birbiriyle hiç ilişkisi olmayan birçok polis örgütü bulunmaktadır. Bu örgütler o bölge mahalli idaresi emri altındadır.¹³⁰

Polis bütün eyaletlerde eyaletin İçişleri Bakanına, şehir devletlerinden Berlin, Bremen, Hamburg'da İçişleri Senatörlüğüne bağlıdır. Federe devletler Federal İçişleri Bakanınca kabul edilen güvenlik programı çerçevesinde tek tip bir polis örgütü sistemini benimsemişlerdir. Merkezi komuta ve kontrol düzenine sahip üniformalı polis ve dedektif polis (sivil polis) bölümlerinden oluşan polis müdürlükleri bulunmaktadır.¹³¹

Çeşitli hizmet alanlarına göre üniformalı polis, eyalet polisi, eyalet sınır polisi, hazır kuvvet polisi gibi bölümlerde hizmet görmektedir. Sadece Federal ve Eyalet Kriminal Polisi sivil olarak çalışmaktadır¹³².

¹³⁰ Yaman Galolar, **Federal Almanya'da Polis**, Polis Eğitim Merkezi Yayınları, No:2, Güven Matbaası, Ankara, 1973, s.30.

¹³¹ Avrupa Ülkelerinin Polis ve Adli Sistemleri, a.g.e., s.38.

¹³² Musa ATİK, **Batı Almanya'da Zabıta Örgütü**, Türk İdare Dergisi, Sayı: 342, Ankara, 1973, s.7-8.

Eyaletlerde idari ve beledi işler birbirinden ayrılmamıştır. Her ikisi de aynı idari organlar tarafından yürütülmekte ve bu idari makamlara seçimle işbaşına gelmektedirler. Eyalet polisi genelde önleyici kolluk görevini ifa etmekte ve eyalet İçişleri Bakanına bağlı olarak çalışmaktadır.

Federe devlet polis müdürlükleri, siyasi bir makam olduğundan söz konusu makama senato tarafından atama yapılmaktadır. Atanan kişilerin polis olma şartı bulunmamaktadır. Hukukçular, yargıçlar ve savcılar da bu makama atanabilmektedir. Bunlar günlük işlere bakmazlar, daha çok güvenlik sorunları ve senato ilişkileri ile ilgilenerler.

Almanya'da artan suç oranları ve uyuşturucu problemleri sebebi ile özel güvenlik şirketleri gelişme göstermektedir. Belediye kamu işleri idaresince verilen ticaret ruhsatına sahip olmak koşuluyla genelde koruma hizmetleri bu şirketlerce yerine getirilmektedir

D. FRANSA

Fransa'da güvenlik hizmetleri diğer birçok hizmette görüldüğü gibi merkezi bir yapıya sahiptir. Devlet güvenliği, kamu düzeni, vatandaşın mal ve canının korunması, polis ve jandarmadan oluşan iki milli kuruluşa bırakılmıştır. Polis örgütü İçişleri Bakanlığına, Jandarma örgütü ise Milli Savunma Bakanlığına bağlı askeri bir kuvvettir.

Emniyet Genel Müdürlüğü on bir uzman daireden meydana gelmektedir. Bu dairelerden ikisi merkezi idare, dokuzu da aktif polis birimlerinden oluşur. Bunlardan biri de Adli Polis Merkez Müdürlüğü olup, Fransa İnterpol'ü bu müdürlüğe bağlı olarak hizmet yürütmektedir. Müdürlüklerin hemen hepsi ülkenin başka bir yerindeki bir kaç kuruluşun başıdır. Paris vilayet polisinin ise kendine has özel bir örgütü vardır.¹³³

¹³³ Avrupa Ülkelerinin Polis ve Adli Sistemleri, a.g.e, s.50-51.

Fransa'da taşradaki güvenlik hizmetlerinin yönetiminden merkezi hükümet tarafından atanan ve il yönetiminin, yada bölge yönetiminin başı olan valiler sorumludur.¹³⁴

Jandarma örgütü ise iki önemli bölüme ayrılır. Bunlardan kırsal jandarma örgütü; küçük yerleşim bölgelerine, seyyar jandarma örgütü; ülkenin asayiş ve huzurunu sağlayan tüm ülke geneline yayılmış bir örgüttür. Bunun yanı sıra Jandarma Örgütü içerisinde çeşitli konulardan sorumlu Hava Taşımacılığı, Hava Güvenliği, Cumhuriyet Muhafız Gücü gibi çeşitli özel kuvvetler de bulunmaktadır.

Fransa'da kamu güvenliği ve suç önleme görevini genellikle üniformalı Polis ile Jandarma ifa etmektedir. Sanıkların yakalanması, delillerin toplanması, suçluların adalete teslim edilmesi gibi görevleri ise adli birimler yürütmektedir.

Fransa'da bu iki ana göreve ilaveten çeşitli müdürlüklere bağlı birçok uzmanlık birimleri hizmet vermektedir. Örneğin; hava ve sınır polis hizmetleri ile milli güvenlik hizmetleri bunların arasındadır.

Fransa'da Milli Polis Örgütü ve Milli Jandarma Örgütü tarafından verilen güvenlik hizmetlerine yardımcı olmak üzere Belediye Polisi de kurulmuştur (Ocak 1983). Belediye Polisi şehir yetkilileri tarafından görevlendirilmelerine rağmen ulusal kanunlara uygun çalışmak zorundadır. Bir dereceye kadar tutuklama yetkisine sahiptir. Ancak genel anlamda suç önleme fonksiyonunu yerine getirmektedirler. Günümüzde Fransa'da yirmi beş bin civarında Belediye Polis Gücü bulunmaktadır.¹³⁵

Görüldüğü gibi Fransa'da güvenlik kuvvetleri merkezi yönetime bağlı olarak örgütlenmiştir. Resmi güvenlik örgütlerinin yanında bir de özel güvenlik birimleri bulunmaktadır. Özel güvenlik görevlilerinin sayısı giderek artmaktadır. 1987 yılı tahminlerine göre yüz on bin polis memuru,

¹³⁴ R.S. Bunyard, *Police Organization and Command*, The Police Studies Series, Mac Donald and Evans Plymouth, 1979, s.56

¹³⁵ *Exeter Crime Prevention*, Exeter Crime Prevention Panel, Exeter, Ocak 1992, s.5-6

doksan bin jandarmaya karşılık doksan altı bin özel güvenlik görevlisi görev yapmaktadır.¹³⁶

E. HOLLANDA

Hollanda devletinin başında yasal olarak sorumlu olmayan sembolik bir kraliçe bulunmaktadır. Ülke on iki eyalete bölünmüştür ve eyaletlerin başında kraliçenin atadığı kraliçe temsilcileri bulunmaktadır. Her eyalette bir parlamento ve küçük büyük belediye meclis üyelerinden oluşan belediyeler vardır. Belediye meclis üyelerini halk seçer ancak Belediye Başkanları'nı İçişleri Bakanı'nın teklifi ile Kraliçe atar.

Güvelik hizmetleri genel anlamda değil, yerel anlamda yapılıyor ve polis bölgesel olarak çalışıyor. Örneğin; bir şehirde suç olan bir davranış diğer bir şehirde suç olmayabiliyor.

Bölgelerin suç oranlarına göre polislerin uzmanlaşmaları yönünde eğitimler veriliyor. Bölgelerde belediye başkanı ve savcı olmak üzere Polisin iki amiri bulunuyor.

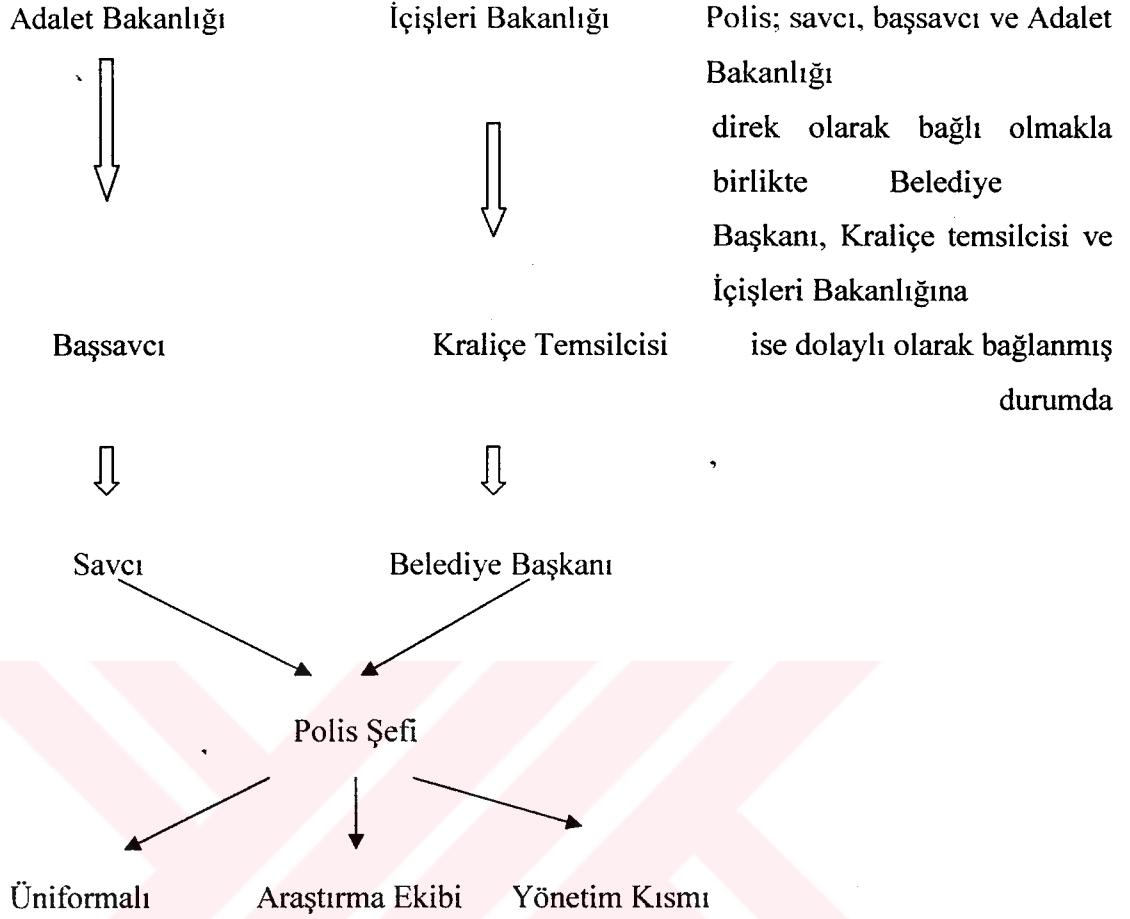
Polisin genel anlamda üç temel görevi vardır:

- 1- Halkın düzenini sağlamak.
- 2- İhtiyaç halinde yardım etmek
- 3- Kanunların uygulamasını sağlamak.

Belediye Başkanı halkın düzenini korumak ve yardım sağlamak için, Savcı ise kanunların uygulanmasını sağlamak için polisin amiri olarak görev yaparlar. İçişleri bakanlığı polislerin maaşlarını, üniforma şekillerini, üst düzey yöneticilerini ve ne çeşit silah kullanacaklarını belirler ve geri kalan tüm yönetim ve kontrolü belediye başkanları yapar.

¹³⁶ Les Johnston, *The Rebirth of Private Policing*, Mackays of Chatham, Kent, 1992, s.80.

Polisin idari yapılanmasını şematize edecek olursak;

ŞEKİL 2: Hollanda Güvenlik Yapılanması

1993'ten sonra Emniyet Teşkilatı'nda yeniden yapılanmaya gidilmiş ve ülke içerisinde yirmi beş Polis bölgesi oluşturularak ulusal polis (Jandarma) ile yerel polis belediye başkanın emri altında birleştirilmiştir. Böylelikle yirmi beş bölgesel polis gücü oluşmuştur. Ülke genelinde organize olmuş suçları takip edebilmek için ise 26. polis gücü olarak ulusal polis kurulmuş ancak bu ulusal polis gücü öncekiler gibi ülkenin sadece sınır boylarından sorumlu tutulmamış, ülkenin tamamında meydana gelen organize olaylarla mücadele etmek üzere kurulmuştur. Ulusal Polisin görevleri arasında; otoyol devriyeleri, su kanalları üzerindeki kontroller, tren yolları üzerindeki kontroller ve yerel polisi destekleyici görevleri bulunmaktadır. Yirmi yedi. Polis gücü olarak ise ülke içerisindeki polislere her türlü eğitim imkanı veren eğitim birimleri sayılmaktadır.

Ülke genelinde yaklaşık 35 bin polis ve 12 bin sivil personel olmak üzere kırk yedi bin polis gücü bulunmaktadır. 2010 yılında bu sayının 52 bine çıkartılması planlanmaktadır.

Belediye başkanı halen halkın düzenini sağlama açısından polisin başındadır. Ancak savcı da yine adli konularda polisin patronu olabilmektedir. Polis bu şekliyle iki patrona sahiptir ve ikili yönetim ile yönetilmektedir.

25 bölgenin belediye başkanları, savcıları ve polis müdürleri düzenli olarak bir araya gelerek yönetim ve hizmet konusundaki stratejilerini oluştururlar. Bu işleyiş İçişleri Bakanlığı'nda bulunan bir birim tarafından kontrol edilir. Ayrıca bir eyalette birden fazla polis bölgesi bulunabilir. Her polis, bölgesinin içerisindeki en büyük sınıra sahip belediye başkanının başkanlığında o polis bölgesindeki diğer belediye başkanların da katıldığı toplantılarla göreve ilişkin stratejilerini belirler.

27. polis gücü olarak görev yapan NPA Akademisi tüm Hollanda'nın hem memur hem de amir ihtiyacını karşılıyor. NPA Akademisinin 3000 öğrenci kapasitesi bulunuyor. NPA Akademisi öğretmen ihtiyacını meslekten veya üniversiteden karşılıyor. İhtiyaç duyulan alanda öğretmen ihtiyacı olduğuna dair ilan veriyor ve müracaat eden adayları ilgili konularda teste tabii tutarak seçiyor.

NPA Akademisinde verilen eğitimi 3 ana başlık altında toplayabiliriz 1- Polis Memuru eğitimi, 2- Hizmet içi eğitim, 3- Eğiticilerin eğitimi

Hollanda polisinin polis etiğine bakış açısı biraz farklı, polisin yapması gereken (yazılı veya yazılı olmayan) bütün hizmetlere, uyması gereken bütün kurallara etik kurallar adı verilmiştir.

Bu bağlamda polis etiği; polisin davranışlarını yönlendiren normlar olarak tanımlanmaktadır. 90'lı yıllarda etik kurallarına uymayanlar polislik görevinden alınırlardı. Bunun gerekçesi ise özellikle bu yıllarda vatandaşların hükümete karşı olan güvenlerinin ciddi şekilde azalmasıdır. Bu durumu düzeltebilmek için yapılan her işlemde olabildiğince şeffaflaşmaya gidilmesi ve özellikle polis etiğine uyulması konusunda ısrarcı olunması sonucu bu güvensizlik ortamı sona ermiştir.

Her polis teşkilatının kendisine ait bir oto kontrol bürosu ve ayrıca ulusal polise ait bir kontrol bürosu vardır. Bu bürolar polislerin davranışlarının yasa ve etik kurallara uyup uymadığına ilişkin denetimler yapıyor. Bütün bu büroların üstünde hükümete ait bir büro daha da var ki bu büro genel olarak bütün ülkedeki polisleri ve diğer oto kontrol bürolarını kontrol ediyor.

Akademideki mevcut eğitim: 3 ay teorik 3 ay sokakta pratik şeklinde yapılmakta ancak önceki sistem çok farklıydı. Ve bu sistemde insan hakları ve polis etiği dersi vermek çok daha kolaydı.

Eski sistemde klasik eğitim metodu uygulanıyordu. Ezbere dayalı idi, insan hakları ve polis etiği kuralları öğretiliyordu. Ayrıca insan hakları ve polis etiği ayrı bir ders olarak okutuluyordu.

Bu derslerde olaylar karşısında öğrencilerin nasıl davranacağı öğretiliyordu. Örneğin birinci derste olay anlatılıyor ikinci derste ise polis etiğine nasıl uygun bir davranış sergilenmesi gerektiği gösteriliyordu. Yöneticiler polis etiği konusunda özel dersler veriyor sonrasında uygulamasını gösteriyorlardı.

Ancak yeni sistemde insan haklarına ve polis etiğine ilişkin böyle bir ders bulunmuyor. Bu konular 4 yıllık eğitim sürecinde diğer derslerin içerisine yayılarak anlatılıyor. Örneğin yakalamaya ilişkin bir ders anlatılırken yakalama anında hangi şekilde davranılırsa insan haklarına saygılı davranıldığı öğrencilere gösteriliyor. Dolayısıyla bütün dersler insan hakları ile ilişkilendirilerek anlatılıyor. Yeni sistemde bilgiye bakmadan davranış kazandırılmaya çalışıyor. Hiçbir teorik bilgi verilmeden bir senaryo öğrencilere gösteriliyor ve bu konuda herkes kendince doğru olanı ortaya koyuyor ve bu konuda tartışmalar yapılıyor bazı durumlarda neyin doğru olup olmadığına bile karar verilmiyor, öğretmen çoğunlukla öğrencileri yönlendirme yoluna dahi gitmiyor, ancak son nokta aşamasında kendisince doğru olanı, doğru polis davranışını açıklıyor. Bu eğitimde neyin yanlış neyin doğru olduğuna ezberdeki bilgilerden faydalanarak ulaşıma yöntemi öğretilmiyor. Bir olay karşısında doğru değerlendirme yapabilme kabiliyeti kazandırılmaya çalışılıyor. Öğrenci bir konuda bir fikir beyan ettiği zaman o kararını neye göre verdiğini açıklamak zorunda kalıyor. Bu durum da öğrenciye karar aşamasında düşünmesine ve en doğruyu bulmasına yardımcı oluyor. Bu sistemde öğrencilere doğru direk verilmiyor, doğruya gideceği yol gösteriliyor. Ve neden o şekilde davrandığını temellendirebilme yeteneği kazandırılıyor.

Uluslararası kanunlar çerçevesinde polisin hangi şartlar altında zor kullanabileceği ve nasıl hareket etmesi gerektiği öğretiliyor. Polis İnsan Hakları Sözleşmesinin 2. ve 3. maddelerine aykırı davranamaz. Bu uluslararası kanunların altında Hollanda kanunları geliyor. Ve bu kanunlar evrensel kanunlara aykırı olmuyor. İnsanların yaşama özgürlüğünün bazı durumlarda kanunlarla

sınırlandırılması mümkündür. Ayrıca kişisel bilgilerin (adres , telefon gibi) gizliliği söz konusudur. Kanunla belirlenen durumlar dışında bu bilgiler kimseye verilemez.

• Hollanda 'da polisin tabii olduğu polis kanunu mevcuttur, bu kanunda polisin tanımı ve diğer koruma görevlilerinden farkı, polisin suçlar karşısında davranış biçimi ve ayrıca zor kullanma yetkisinin aşamalarının nasıl olacağı anlatılıyor. Polis kanununda, polisin herkese yardım etme görevi, suç işleyenleri tutuklama yetkisi bulunuyor. Suçüstü durumunda herkesin sanıkları yakalayabilecekleri ancak sadece polisin bu sanıkları yakalamak için takip işini yapabileceği belirtilmiştir.

Bir polis her durumda şüpheli olduğunu düşündüğü kişiyi kimliğini göstermek şartıyla yakalayabilir. Şüpheli eğer polisin istediği şekilde davranmıyorsa o zaman zor kullanma şartları oluşmuş demektir. Bu zor kullanmanın derecesi ancak şüpheli tarafından gösterilen direncin önlenmesini sağlayacak kadar olmalıdır. Bu zor kullanmanın en son noktası silah kullanma yetkisidir. Polis silahını her ne surette kullanırsa kullansın bu kullanmanın yasal dayanağının bulunması gerekir. Aksi takdirde polis her zaman suçlu duruma düşecektir.

Zor kullanma aşamaları:

- 1) Konuşarak ikna etmek: Sanığa yaptığı işin yasalara aykırı olduğunu ve bu işe son vermesi gerektiğini buna rağmen yapmaya devam ederse cezasının daha da artacağı şeklinde ikna edici sözlerle direnişini sona erdirmeye.
- 2) Ellerini kullanarak engelleme: Okulda ve meslek içerisinde görmüş oldukları yakın savunma teknikleri ile direnişini sona erdirmeye.
- 3) Cop kullanarak engelleme : Direnişin daha da artması durumunda sanığın kafa, boyun gibi ölümcül ve sakat bırakacak yerlerine vurmadan sadece meydana gelen direnişin engelleneceği miktarda cop kullanarak direnişini sona erdirmeye.
- 4) Biber gazı kullanarak engelleme: Polisin sıklıkla kullandığı biber gazı olaylara ilk müdahalede etkili bir yöntemdir Biber gazını 12 yaşından küçüklere ve hamile bayanlara kullanılması kesinlikle yasaktır. Biber gazını

kullandıktan sonra yüzü temizlemek için temizleyici spreyin sanık etkisiz hale geldikten sonra kullanılması gerekir. Her polis devriyesinde bir biber gazı, her ekip otosunda temizleyici sprey ve her polis merkezinde yüz banyosu için gerekli teçizatlar bulunmaktadır. Ayrıca bu gazı kullanan polis, sanığı etkisiz hale getirdikten sonra tedavi etmek zorundadır.

- 5) Silah kullanma : Polisin silah kullanma yetkisi ancak sanıkta silah varsa ve ateş etme ihtimalinin olması durumunda söz konusu olabilir. Silah kullanmanın yasal şartlarının gerçekleşmesi durumunda kanunlarda verilen yetki çerçevesinde silahını kullanır.
- 6) Otomatik silah kullanma : Polis, otomatik silahı önceden planlanmış özel operasyonlarda kullanır ve mutlaka her kullanım için İçişleri Bakanlığı'ndan izin alması gerekir.
- 7) Uzun Namlulu silah Kullanma : Polis uzun namlulu silah kullanma yetkisini her operasyon için İçişleri Bakanlığında ayrı ayrı alması gerekir ve bu yetkinin verilebilmesi için çok özel şartların oluşması lazımdır. Bu derece tehdit oluşturan operasyonları uzun namlulu silahları kullanma yetkisi olan özel tim yapar.

Ayrıca yabancılar polisinin; Hollanda' ya girişte Pasaport ve vizelerde yapılan evrak sahteciliğinin kontrolünü yapmak, Hollanda'ya ilk gelen yabancılar hakkında gerekli araştırmayı yaparak Adalet Bakanlığında şahıs hakkında oturum verilip verilmemesi konusunda olumlu veya olumsuz görüş bildirmek, ülkeye kaçak olarak girişi engellemek gibi görevleri mevcut olup şüpheliler iki şekilde yabancılar polisine intikal ettirmektedirler.

- 1) Aktif Geliş: Yabancılar polisi belirli zamanlarda yabancıların yoğunlukla oturdukları yerlere baskınlar yaparak kaçak gelişlerin olup olmadığını kontrol ediyorlar. Bu kontroller sırasında kaçak tespit etmeleri durumunda şahısları gözaltına alıyorlar.

- 2) Pasif Geliş: Her hangi bir suçtan dolayı polis merkezine alınan bir yabancının kaçak olduğunun tespit edilmesi durumunda, suçla ilgili işlemler bittikten sonra şahıs ,yabancılar polisine teslim edilir. Şahıs yabancılar şubesine geldikten sonra 6 saatlik gözetim süresi yeniden başlar. Şahıs bu gözaltı süresinin her aşamasında avukat ile görüşebilir.

Şahsın kimlik tespiti 6 saat içerisinde yapılamamış ise savcı yardımcısı ilk defada 6 saat ikinci defa da ise 10 güne kadar gözaltı süresini uzatabilir. Yabancılar polisi şahsı 10. günün sonunda mahkemeye çıkarması gerekiyor. Eğer şahsın kimlik tespiti 10 günün sonunda da yapılamamış ve şahıs o şekilde mahkemeye çıkartılmış ise mahkeme 28'er günlük periyotlar ile gözaltı süresini 6 aya kadar uzatabiliyor. Mahkeme şahsın durumunu inceleyerek serbest bırakma veya sınır dışı etme kararı verebilir.

Eğer şahsın kimlik tesbiti sırasında suç işlediği anlaşılırsa yabancılar polisindeki gözaltı süresi biter ve polis merkezindeki 6 saatlik gözaltı süresi başlar. Yabancılar Polisinin bir yerde kaçak yabancı bulunduğuna ilişkin makul şüphe durumunda savcı yardımcısının izni ile arama yapma yetkisi bulunuyor. Ülkeden çıkarma işlemlerinin tamamını Hollanda hükümeti karşılıyor ve bazı durumlarda yol harçlığı bile veriyor. Örneğin fuhuş için zorla ülkelerinden Hollanda'ya getirilen kadınlar ülkeyi terk edip kendi ülkesine gitmesine kadar olan tüm ihtiyaçları karşılıyor.

Kaçak olarak gelmiş olan bir yabancının kimlik tespiti yapılamamış ise şahıs sınır dışı edilemiyor ve serbest kalıyor. Ancak uyruğu belli olmadığı ve kaçak olarak Hollanda da kaldığı için yasal olarak hiç bir işte çalışmıyor ve hükümet yardımı alamıyor.

F. BELÇİKA

Belçika'da özel güvenlik konusu ile ilgili hukuki düzenlemeler “ Güvelik Şirketleri ve Özel Mülk İçi Koruma Hizmetleri ile Koruma Şirketleri Kanunu (The Law on Guarding Companies Security Companies and Private in House Guarding Services) adı altında detaylı bir biçimde ele alınmıştır. Bu kanunla Belçika'daki tüm özel güvenlik prosedürü, uygulaması, eğitim ve kontrolleri kapsamaktadır.¹³⁷

Adalet Bakanlığına gönderilmiş bir rapor doğrultusunda İçişleri Bakanlığı tarafından verilen özel izin almaksızın hiç kimse korumaya şirketi çalıştıramaz veya herhangi bir özel mülk içi koruma sistemi işletemez.¹³⁸

Beş yıllık süre için verilen bu belge ilgili şirket teknik gereklilikleri yerine getirene kadar verilmez. Hiçbir şirket İçişleri Bakanlığı'nın izni olmaksızın kamuya ait mekanlarda faaliyet gösteremez. Belçika bu konuda belli prensiplere sahiptir ve bu prensipler gerek firma sahiplerini gerekse bu firmaların güvenlik görevlilerini bağlamaktadır. Bunlar arasında işletmecinin temiz bir sicile sahip olmasının yanı sıra daha önce benzeri bir iş yapmasını gerektiren eğitimi alması ve 21 yaşını bitirmiş olması sayılabilir.

Özel güvenlik personeli olacak olan kişi en az 130 saatlik kurstan geçmelidir. Güvenlik şirketi ise yetkili kurumdan aldığı temel eğitim kursunu başarıyla tamamladığını gösteren belge olmadan geçerli bir şirket olarak kabul edilmez.¹³⁹

Güvenlik personeli kamu hizmeti veren resmi güvenlik güçlerinden ayırt edebilecek şekilde üniforma giyebilir. Tüm personel kimlik kartlarını sürekli görünecek şekilde takmak zorundadır.¹⁴⁰

Belçika'da özel güvenlik ile ilgili kanunun doğru bir şekilde uygulanmasından polis, Milli Savunma Bakanlığı ve savcılık sorumludur. Bu çerçevede Belçika'da özel güvenlik çok güçlü bir yapı gösterir. Çünkü artan terörist saldırılar bankacılık ve ticaret çevrelerinin etkisi Brüksel ve çevresinde gerçekleşen yüksek gelirli antlaşmalar güvenlik sektörünün profesyonellik derecesine

¹³⁷ Steve Allen, **The Provision and Regulation of Manned Security Services in Main Land Europe and The U.K.**, Network Security Management Ltd., Loughborough University of Technology, 1991, S.7

¹³⁸ Les Johnston, **Regulating Private Security**, University of Exeter, U.K., 1992 s.13

¹³⁹ Allen, a.g.e. s.4-5.

¹⁴⁰ A.e., s.8.

yükselmesine yol açmıştır. Belçika 1989 yılı itibariyle toplam gelirleri 162 milyon Amerikan dolarını bulan 40 büyük güvenlik şirketine sahiptir. Bu sektörde toplam ücret, 92.5 milyon Amerikan dolarını bulmaktadır. Sektörde yaklaşık 7800 kişi çalışmaktadır.¹⁴¹

G. RUSYA

Rusya'nın liberal reformlarıyla birlikte büyük bir ekonomik açılıma gitmesi 1992-1995 yılları arasında birçok alanda özelleştirmeyi de beraberinde getirmiştir. Böylece özel güvenlik sektöründe de büyük gelişmeler olmaya başlamıştır. Temmuz 1991- Eylül 1992 tarihleri arasında 20.000 KGB personelinin işten çıkarılması ve özellikle de 1992'de Başkan Yeltsin'in 137.000 olan KGB personelinin 75.000'ne düşürülmesini istemesiyle ortaya çıkan işsiz kesim yeni iş sahaları arama yoluna gitmeye başladı. KGB'nin parçalanıp daha sonra Dış İstihbarat Servisi (SVR), Devlet İletişim ve Bilgi Servisi (FAPSI), Başkanlık Güvenlik Servisi ve Federal Güvenlik Servisi (FSB, eski adıyla FSK) olarak düzenlenmesinden sonra FSB'nin içerisindeki %20'lik bir yönetici kesimin artık güvenlik işinin özel sektöre devredilmesi görüşünde birleşmeye başlamalarıyla 11 Mart 1992'de "Özel Dedektiflik ve Aktif Koruma Kanunu" çıkarılmış ve bu özel güvenlik sektörü "Kanuni Hakları Koruma ve Müşteri Ortaklığı" olarak ticari anlamda isimlendirilmiştir.¹⁴²

Özel güvenlik şirketi kurmak bu çerçevede çok basitleştirilmiştir. Lisans ve izinler İçişleri Bakanlığında özel güvenlik şirketi müdürünün yüksek eğitim diploması güvenlik örgütlerinde üç veya daha fazla hizmet ettiğini gösterir bir belgeyle kolaylıkla alınabilmektedir.

Mevcut yasa özel güvenlik hizmetini özel dedektiflik şirketleri (PDA), özel güvenlik servisleri (PSS), özel koruma şirketleri olarak üç bölüme ayrılmış ve hizmet verilmeye başlanılmıştır. Ülke çapında şu an 100 kadar özel dedektiflik şirketi bulunurken 13.000 kadar çoğunun müdürü eski KGB ve polis şefi olan özel güvenlik şirketi büyük banka ve şirketlerin güvenliğini sağlamaktadır.¹⁴³

¹⁴¹ A.e., s.4-5

¹⁴² Vadim Volkov, **Between Economy and The State: Private Security and Rule Enforcement in Russia**, 2000, Sage Publications, s.486

¹⁴³ A.e.,s.487

H. İTALYA

İtalyan yönetim yapısı bölgeler, iller ve belediyelerden meydana gelmiştir. Her ilde “Prefetto” ve “Questore” adında Kamu Güvenliğinden sorumlu iki yüksek rütbeli memur bulunur. Prefetto; ilde kamu düzen ve güvenliğini sağlamak ve kanunları uygulamaktan sorumludur; ildeki güvenlik kuvvetlerini ve emri altındaki tüm diğer kuvvetleri, güvenlik birimlerinin çalışmalarını denetler. “Questore”, yetki alanındaki kamu güvenliği ve asayiş konularında tüm teknik ve işlevsel eşgüdümü sağlar. Her Questore, her ilin başında bulunan Polis Karargahının başında bulunur. Polis Karargahı illerin büyük kasabalarında da bulunur. Ayrıca her belediye, yol ağları, yerel yönetim konularında (ruhsat işlemleri, market denetlenmesi, halk sağlığı) görev yapan ve yetkisi belediye sınırlarıyla belirlenmiş yerel polis örgütüne sahiptir.¹⁴⁴

İtalya’da İçişleri Bakanı, polis örgütünün bağlı olduğu en yüksek polis makamı olarak güvenlik kuvvetlerinin faaliyetlerini eşgüdümleyer. İçişleri Bakanı güvenliğin korunması ve kamu düzeninin sağlanması faaliyetlerini, Kamu Güvenliği Örgütü aracılığı ile yapar. Kamu güvenlik örgütü içinde İçişleri Bakanınca belirlenen ilkelere göre aşağıdaki görevleri yerine getirmek zorunda olan Kamu Güvenliği Dairesi bulunmaktadır. Bu Daire:

- a. Kamu düzen ve güveni konusunda belirlenen politikaların uygulanması,
- b. Güvenlik birimleri arasında teknik ve operasyonel eşgüdümün sağlanması,
- a. İtalyan Devlet Polisinin yönetimi ve denetlenmesi,
- b. İçişleri Bakanlığı örgüt yapısı içerisindeki tüm birimlere gerekli teknik araç ve gereçlerin sağlanmasından sorumludur.¹⁴⁵

Kamu Güvenliği Dairesi aşağıdaki birimlerden oluşur:

1. Güvenlik Birimleri Arası Planlama ve Eşgüdüm Dairesi
2. Bölge Kontrol Birimi
3. Anti-Suç Birimi
4. İnterpol

¹⁴⁴ Avrupa Ülkelerinin Polis ve Adli Sistemleri, a.g.e.s. 97.

¹⁴⁵ A.e., s. 98.

5. Polis Laboratuvarları
6. Ekonomik Mali Suçlar Birimi
7. Ağır Suçlar Birimi
8. Merkezi Operasyon Birimi
9. Koruma Birimi
10. Merkezi Denetleme Birimi
11. Merkezi Adli Polis Birimi
12. Merkezi Günlük ve Genel Nitelikli Olaylardan Sorumlu Birim
13. Önleyici Hizmetler Merkez Birimi (İstihbarat ve Terörle Mücadele)
14. Otoban, Demiryolu, Sınır ve Posta Polisleri Merkezi Birimi
15. Personel Dairesi
16. Polis Okulları Birimi
17. Teknik ve Lojistik Hizmetler Birimi
18. Genel Mali Hizmetler Merkezi Birimi

Kamu Güvenlik Dairesi'nin en üst yöneticisi İtalyan Polis Genel Müdürüdür. Kamu düzeni ve güvenliği ile kanunların uygulanmasından Devlet Polisi, Carabinieri (Kamu güvenliğinden sorumlu İtalyan Askeri Kuvveti) ve Guardia di Finanza (Mali Polis) sorumludur.

Bununla birlikte güvenlik kuvvetleri niteliğinde görev yapan, aşağıda adları belirtilen örgütlere ihtiyaç halinde kamu güvenliğinin sağlanmasında yardımcı olmaları için başvurulabilir:¹⁴⁶

- a. Gardiyan Kuvvetleri: Adalet Bakanlığı'nın denetimi altındaki hapishanelerde düzen ve asayişin sağlanmasından sorumludur.
- b. Orman Korucu Kıtası: Tarım Bakanlığı'nın denetimi altındaki çevre ve ormanların denetiminden sorumludur.

Güvenlik Kuvvetleri aynı zamanda ilkyardım ve kurtarma operasyonlarında da görevlendirilebilirler.

İtalya Güvenlik Örgütü Askeri bir yapıya sahiptir ve silahlı kuvvetler Forza Pubblica'nın bir parçasıdır. 23 Nisan 1959 tarih ve 189 nolu Kanunun 1. maddesine göre kuruluş amacı doğrultusundaki görevleri şöyle sıralanmaktadır:¹⁴⁷

¹⁴⁶A.e., s. 98.

¹⁴⁷ İtalya Güvenlik Örgütü Kuruluş Kanunu, Sayı:189, 1959

1. Suçu önleme, suçu ve suçluları izlemek,
2. Vergi kaçırıcıları, ekonomik alandaki eksikleri ortaya çıkarmak, bu amaçla özel kuruluşları denetlemek,
3. Ekonomi kanunlarını kötüye kullananları takip etmek,
4. Deniz Polisi hizmetlerine katkı amacıyla denizlerde devriye gezmek, sahillerde ve kıyı şeritlerinde suçları önlemek, suç işlendiğinde suçluları yakalamak,
5. Aynı kanunla belirlenmiş sınırlar içinde, yaptığı denetimlerle ekonomik kanunların uygulanmasını sağlamak,
6. Askeri operasyonları yönetmek (özellikle savaşlarda) ve sınır savunmasında askere yardım etmek,
7. Halkın güvenliği ve düzenini korumaya, devam ettirmeye yardımcı olmak,
8. Kanun tarafından verilen halkın güvenliği ve savunması ile ilgili diğer görevleri yerine getirmek .

İtalyan Güvenlik Örgütünün tüm personeli ülkenin silahlı kuvvetlerinin, Forza Publicanın ve polis güçlerinin üyesidir.

İtalyan Güvenlik Örgütünün memurları ve subayları askeri polis olarak çalışırlar ve bunlar; Generaller istisna olmak üzere adli polis memuru vergi polis memuru ve polis memuru olarak adlandırılırlar.

Onbaşılar ve “Finanzieri” adli polis memurları, vergi polis memurları ve sadece polis memurlarıdır. Özel bir kursa giden onbaşılar, adli polis memuru olurlar. Bütün “Finanzieri” ise genel anlamda halk polisi olarak adlandırılır.¹⁴⁸

1957’de Genel Komutanlık’ça, örgütün kuruluşu ve gelişimi hakkında bir program taslağı hazırlanmıştır. Yapısal ve işlevsel aksaklıkların üstesinden gelmek için örgütün yeniden yapılandırılması gerekli görülmüş, ülkenin genel ekonomik durumundaki hızlı değişimin örgüte yeni ve daha karmaşık görevler getirmesinin yanında özellikle faaliyetlerin teorik formüle edilmesi ve uygulamaya konulamaması, bu ikisi arasındaki büyük farklılık nedeniyle 23 Nisan 1959 tarihli İtalya Emniyet

¹⁴⁸ Daniele Caprino, Março Di Pier Domenico, **La Guardia Di Finanza**, Roma, 1995, s. 9.

Örgütü Kuruluş kanunuyla yeniden yapılanma gerçekleştirilmiştir.¹⁴⁹ Bu kanunla özellikle aşağıdaki hususların yapılması öngörülmüştür:

- a. Kıyı bölgelerini ve sınırları korumak için temel eğitilmiş personelden oluşan koruyucu bir sistemle çalışan bir birim kurulması. Bu birim sınır ve kıyıların korunması, kaçakçılıkla mücadele işlerinde oldukça başarılı olan yine devletin mali ve ekonomik kazançlarını koruma amaçlı ve ilin güvenliğinden sorumlu bir birim olarak düşünülmüştür.
 - b. Deniz, hava ve kara taşımacılığı gibi hizmetlerin, yasa dışı faaliyetlere karşı korunmasından sorumlu bir birim oluşturulması,
 - c. Eğitim sisteminin geliştirilmesi ve daha iyi programlar hazırlanarak uygulamaya konulması,
 - d. Dairelerde ve kırsallarının genel hizmetlerinde çalışan personelin azaltılması,
 - e. Operasyon yapmakla görevli bir üst rütbeli memurun emri altında, çeşitli kısımlarda eşgüdümü sağlayacak bir birim kurulması
- Yeniden yapılanma gerçekleştirilirken aşağıdaki ölçütlerin esas alınması

karara bağlanmıştır:

- a. Ülke genelinde bir kaç birimden, teğmenlerden ve genelde vergi polisinin taşralı gruplarından sorumlu, taşraya yönelik bir sistem oluşturulması,
- b. Ordu yönetimi düzeyinde var olan hava – deniz sistemini toplayarak deniz filolarının ve hava birliklerinin birleştirilmesi,
- c. Vergi polislerinin bölgesel gruplarının oluşturulması,
- d. "Finanzieri'nin ve astsubay düzeyli memurlarının eğitiminden ve nitelikli yetişmesinden sorumlu eğitim merkezlerinin oluşturulması ve bu merkezlerin taşraya da taşınması.

Yeniden yapılanma ile tüm grup ve birimlere, teğmenlere ve ekiplere bütün sahalarda önleyici araştırma ve kamu düzenini koruyucu görevler verildi. Bu sırada da vergi polisi grupları, kanunların uygulanmasını sağlama ve araştırmanın

¹⁴⁹ A.e, s. 9.

(istihbarat faaliyetlerinin) daha kayda değer önemli sonuçları ile toplumdaki güvenlerini arttırmıştır.¹⁵⁰

Hiyerarşik yapılanma gerçekleştirilerek, birimler arasında daha aktif bir halka oluşturulmuş, merkezi yönetimin taşra birimleri üzerindeki otoritesi artırılmış, merkezi bir yapılanmaya gidilmiştir.

Yeniden yapılanmanın gerçekleştirilmesi ile örgüt, açık bir gelişme göstererek başarıya ulaşmıştır. Bu yeni yapı, devamlı gelişen toplumun istekleri ile karşı karşıya kalan örgüt için, problemlere cevap bulmada güncelliğe ulaşmak için bir başlangıç olarak görülmüştür.

İtalyan Güvenlik Örgütünü yapısı 23 Nisan 1959 tarihli 189 nolu Kanunun 3. paragrafında şekillenir. Buna göre temel yapı şunlardan oluşur:

1. Merkezi yönetim ve kontrol işlemleri için genel bir komutanlık,
2. Yönetim kadroları ile denetimi içeren kara komutanlıkları ve bunların birimleri,
3. Personelin eğitimi, nitelik kazanması ve formasyon eğitimi okulları,
4. Genel komutanlık faaliyetleri: Biri lojistik diğeri operasyonel alanda faaliyet gösteren iki üst düzey yönetici tarafından yerine getirilir.

İtalyan güvenlik örgütü içinde suç ve suçlularla mücadelede teknik olanaklar en üst düzeyde kullanılarak mücadele edilmektedir. Bu amaçla hava ve deniz birimleri kurularak diğer birimlere destek olunması amaçlanmıştır.¹⁵¹

1. Roma Havacılık Merkezi: Havacılık hizmetleri, lojistik hizmetler, teknik çalışma ve personele nitelik kazandırılmasından ve eğitim etkinliklerinden sorumludur.
2. Lati Deniz Kuvvetleri Merkezi: Deniz Polisi hizmeti yapmakta olan personelin eğitilmesi ve nitelik kazandırılmasından sorumlu birimdir.
3. Hava ve Deniz Grupları: Naples ve Taranto'daki karargahları ile birlikte etkili faaliyet göstermektedirler.

İtalyan Güvenlik Örgütünün genel olarak yeniden yapılanma projesinde, kuruluşun vergi, adli ve ekonomik sahalarda çalışmasındaki gereksinimlerini çabuk bir uyumla kolaylaştırmak ve bu etkinlikleri diğer görevlerle birlikte gerçekleştirme

¹⁵⁰ A.e., s. 11.

¹⁵¹ A.e., s. 13.

amacına uygun olarak, sıradizin basamaklarını azaltma ve komutanlık örgütünü dikkate alma gibi esnek ilkelerin rolü vardır.

Bu bakış açısıyla; örgütün en iyi şekilde gelişme göstermesini sağlayacak fonksiyonlar 3 temel kısma bölünerek yürütülmektedir:

1. Merkezi kısım: Genel yönetimden ve buna bağlı komutanlıkların kontrolünden sorumludur.

2. Bölgesel kısım: Kendi sahasının kontrolü ve eşgüdümünden ve genelde bir bölgeden sorumludur.

3. Yerel kısım: Kendisini ilgilendiren birliklerinin operasyonlarının yönetiminden, eşgüdümünden ve kontrolünden sorumludur.

Personelin mesleki eğitimi, formasyonu, uzmanlığı, yeteneği ile ilgilenen örgüt yapısı ise aşağıdaki şekilde oluşmuştur:¹⁵²

- a. Memurların eğitimi amacıyla etkinlik gösteren Akademi,
- b. Astsubay ve aşağı rütbedeki memurların uzmanlığı ve mesleki özellikler kazandırılmasından sorumlu Vergi Polisi Okulu,
- c. Okul komutanlığı,
- d. Havacılık merkezi,
- e. Deniz gücü merkezi,

Yukarıda sayılanlardan farklı olarak, kara komutanlığına bağlı kara eğitim merkezleri ile onbaşı ve çavuş rütbesindeki personelin eğitilmesi ve günün değişen koşullarına uyumlarının sağlanması amaçlanmıştır.

¹⁵² A.e., s. 13.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KAMU HİZMETLERİNDE ÖZEL SEKTÖR YAPILANMASI

I-KAMU SEKTÖRÜNDE ÖZEL GÜVENLİK HİZMETLERİNİN NİTELİĞİ

A-KAMU GÜVENLİĞİNDE ÖZEL SEKTÖR ROLÜ

En ilkel ve sadesinden, en gelişmiş ve karmaşığa kadar her insan topluluğu sosyolojik ve siyasal anlamda toplum olma ve ortak yaşam sürdürebilmek için belirli bir düzene ve asgari disipline bağlanmak zorundadır. Bu nedenle siyasal toplumlarda kamu gücünün en eski ve en yaygın görevi, düzeni sağlamak ve korumak amacına yönelen kolluk faaliyetleridir.¹⁵³

Kolluk faaliyetlerini yürüten kolluk kuvvetleri denildiği zaman sadece polis ve jandarma değil, bunun yanında kendi özel kanunlarına göre kurulup, silah kullanma ve taşıma yetkisi olan, görev alanlarında kamu düzeni ve güvenliğini sağlayan genel kolluk kuvvetlerine yardımcı güvenlik teşkilatları da anlaşılmalıdır.

Güvenlik örgütleri toplumların ve güncel şartların değişimine ayak uydurma amacıyla kendilerini geliştirmek zorundadırlar. Güvenlik ihtiyaçlarının farklılaşması güvenlik kuvvetlerinin farklılaşmasını getirmiştir.

Gelişen toplumlarda güvenlik ihtiyacı da gelişmekte ve farklılık arz etmektedir. Gelişen teknoloji beraberinde güvenlik ihtiyacını da getirmektedir. Fabrikalar, baraj, enerji santralleri, rafineri, enerji nakil hatları, akaryakıt nakil, depolama ve yükleme tesisleri vb. yerlerle sivil trafiğe açık ve kapalı müzeler, sanayi, ticaret ve turistik tesislerde güvenliğin sağlanması, siyasi parti kapalı yer toplantıları, dernek toplantıları, sosyal yardım kurumları (Vakıf, dernek vs.) toplantılarındaki güvenlik ihtiyaçlarının karşılanması özellik isteyen bir durumdur. Bu gibi yerlere daha etkin güvenlik tedbirinin alınması amacıyla Özel Güvenlik Hizmetlerine ihtiyaç duyulmuştur.¹⁵⁴

Asli görevi dışında bir çok görevi yerine getiren polisin esas görevi emniyet ve asayişin sağlanmasıdır. Emniyet ve asayiş özellik isteyen görevler olduğundan önleyici kolluk hizmetlerinin büyük bir kısmını özel güvenlik kuruluşları yerine getirebilecektir. Adli kolluk hizmetleri, devlet güvenliğini ilgilendiren konular genel

¹⁵³ Yusuf Vehbi Dalda, Ahmet Karagöz, **Özel Güvenlik Teşkilatı Rehberi**, Ankara, 1998, s.1

¹⁵⁴ A.e.,s.2

kolluk kuvvetlerinin yasalarca da belirlenmiş görevleridir. Konser salonlarında, sinema salonlarında, spor müsabakalarında polis, olay meydana geldiğinde müdahale etmesi normal durumlarda ise sadece gözlemci olarak kalması, önleyici hizmetler görevinin yerine getirilmesi için yeterlidir. Gözlemci olarak kalan polis, olay meydana geldiğinde olayın büyümesinden korkuyorsa kolluk kuvvetinden yardım isteyecektir. Zaten İl İdaresi Kanunu'nda Mülki Amirler diğer kolluk kuvvetleriyle koordinasyonundan sorumlu kılınmıştır. Asayiş normal iken bütün kolluk kuvvetlerinin orada bekletilmesi hem zaman kaybına, hem de vatandaş üzerinde olumsuz etki bırakılmasına neden olmaktadır. Bu alandaki güvenliğin özel güvenlik tarafından sağlanması, olay olduğunda veya olayın büyümesinden korkulduğunda olaylara müdahale etmesi güvenlik hizmetlerinin etkinliğini arttıracak ve kolluk kuvvetlerinin de esas görevlerinde kullanılması mümkün olacaktır.

Özel güvenlik personeli görevlendirildiği yerde önleyici kolluk hizmetlerini yerine getirmesi, adli olay meydana geldiğinde veya gelebileceği tahmin edildiğinde kolluk kuvvetlerine haber vermesi, pahalı olan güvenlik hizmetlerinin amaca uygun yeterli olarak kullanılmasını sağlayacaktır.¹⁵⁵

B. ÖZEL SEKTÖRDE GÜVENLİK KAVRAMI

Amerika'da ünlü "Rand Raporu" özel güvenliği, "kanun kuvvetlerince yapılmayan bütün koruma ve güvenlik ve (Kayıptan koruma) işlerini yapan kuruluşlar" olarak tanımlanmaktadır.¹⁵⁶

Bir başka tanıma göre özel güvenlik; belli bir kişi veya kuruluşun özel mülkiyetini, şahıslarını tehlikelere karşı ücret mukabili koruyan, kendi adına kar amacıyla çalışan kişiler veya şirketler bütünüdür.¹⁵⁷

Özel güvenliğin tanımını, unsurlarını bu çerçevede özetlediğimizde;

- a.Özel güvenlik hizmetlerinden özel kişiler ve kuruluşlar yararlanmaktadır.(İstisnai olarak kamu kuruluşları da ücretini ödemek şartıyla bu hizmetten yararlanmaktadır)
- b.Özel güvenlik hizmetleri talep üzerine yerine getirilmektedir.
- c.Özel güvenlik hizmetlerini sağlayan kişi ve kuruluşlar özeldir.

¹⁵⁵ A.e.

¹⁵⁶ James S.Kakalik, Sorrell Wildhorn, *The Rand Report*, Santa. Monica, California, 1971, s.34

¹⁵⁷ *The Task Force On Private Security Com. Private Security*, (Rapor), Washington, 1976

d.Özel güvenlik hizmetleri kar amacı ile üretilir, hizmetten yararlanan ücretini öder.¹⁵⁸

Özel güvenliğin bütünüyle kar amacına yönelik olduğunu söylemek mümkün değildir, çünkü bir çok havaalanı, hastane ve okul gelir amacı gütmeksizin özel güvenlik kuvvetleri çalıştırmaktadır. Askeri kurum, MİT ve Emniyet Teşkilatına ait kurum ve kuruluşlar kendi güvenliklerini kendileri sağlayabilmektedirler. Ancak güvenlik güçleri gerektiğinde ve ihtiyaçlar dahilinde güvenlik hizmeti vermektedirler, ancak yetersiz kaldığı veya görevinin dışında önleyici amaçlı olarak güvenlik ihtiyacı olan yerler güvenlik hizmetini gerek kendi oluşturarak gerekse satın alarak yerine getirmektedirler.

Dolayısıyla yapılan görev kamu kaynaklarından ödenerek kamu sağlığı ve refahını korumak için karşılık beklemeden yapılıyorsa zaten güvenlik güçlerinin görevidir, ancak bu güvenlik hizmetleri özel kişiler veya organizasyonlar için yapılıyorsa ve gelir amacı güdüyorsa, bu iş özel güvenlik konusuna girmektedir. Sonuç olarak özel güvenliğin insanlara götürdüğü hizmetler açısından değerlendirdiğimizde, “suçların araştırılması veya suçtan korunma yolları ile malın korunması için özel kaynaklarla finanse edilen kişi organizasyon ve servislerdir” şeklinde bir tanıma ulaşmak mümkün olabilmektedir.

II-TÜRKİYE’DE ÖZEL SEKTÖR GÜVENLİK YAPILANMASI

A-ÖZEL SEKTÖR GÜVENLİK HİZMETLERİ HUKUKİ YAPILANMASI ¹⁵⁹

1-Özel Güvenlik Teşkilatları

a.Kuruluş

Özel Güvenlik Hizmetleri daha önce de belirtildiği gibi özel güvenlik birimleri (Teşkilatları) yada özel güvenlik şirketleri olarak hizmet vermektedirler ancak Türkiye’de henüz kanuni yapısı oluşturulmadığı için sadece özel güvenlik teşkilat hizmeti verilmektedir. Bundan dolayı sadece özel güvenlik teşkilatlarının

¹⁵⁸ Ali Yılmaz, *Güvenlik Hizmetlerinin Etkinliği Açısından Özel Güvenlik Sistemi*, İzmir, 1994, s.49

¹⁵⁹ Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliklerinin Sağlanması Hakkındaki Kanun’dan faydalanılarak hazırlanmıştır.

hukuki yapısından söz etmek mümkündür ancak 2495 Sayılı Kanun yenilenmesi çerçevesinde özel güvenlik şirketleri de kanuni bir yapıya sahip olacaklardır.

Özel güvenlik teşkilatını incelediğimizde bağlı olduğu kuruluşu bu kanun hükümleri dairesinde korumak ve kuruluşun güvenliğini sağlamakla görevli ve yetkilileri bu kanunla sınırlı özel bir kolluk kuvveti olarak görev yapmakta olduğunu görmekteyiz. O halde kısaca ifade etmek gerekirse, polis ile özel güvenlik personelinin çalışmalarının tamamlayıcı bir şekilde yapılabilmesi için uygun standartlara erişmesi ve belirli bir sistematik yapıya kavuşturulması gerekir.¹⁶⁰

Özel güvenlik teşkilatı tarafından korunması gereken milli eğitim ve öğretim ve ekonomi ile devletin savaş gücüne önemli ölçüde katkısı bulunan baraj, enerji santralleri, rafineri, enerji nakil hatları, akaryakıt nakil, depolama, yükleme tesisleri ve benzeri yerlerle sivil trafiğe açık devlet eliyle işletilen hava meydanları ve limanları ve limanlar, tarihi eserler, özel yerler, sitler, açık ve kapalı müzeler, sanayi, ticari ve turistik tesislerdir. Ayrıca İstanbul ve diğer şehirlerdeki kapalı çarşı ve buna benzer ticari ve turistik tesisler de kanun çerçevesinde özel güvenlik teşkilatı kurabilmektedir. Bu şekilde kurulan özel güvenlik teşkilatı valinin veya görevlendireceği yardımcısının başkanlığında İl Emniyet Müdürü veya Yardımcısı, İl Özel İdaresi veya Temsilcisi, Belediye Temsilcisi ile Özel Güvenlik Teşkilatının kurulacağı yerde ticarethanesi bulunanlardan üç kişi olmak üzere 7 kişilik yönetim kurulunca yönetilir.¹⁶¹ Bu kurula herhangi bir ücret ödenmemektedir. Ancak güvenlik teşkilatının her türlü gideri çarşı veya tesiste bulunan iş yeri sahiplerince karşılanmaktadır.

Ancak özel güvenlik teşkilatına hangi görev ve yetkilerin verileceği dolayısıyla nerelerde özel güvenlik teşkilatı kurulabileceğine dair hatta hangi usullerle korumanın yapılacağı tercih edilir.

- 1-Sadece özel güvenlik önlemleri aldırılması
- 2-Kuruluş bünyesinde özel güvenlik teşkilatı kurdurulması
- 3-Kuruluşun önemine ve özelliğine binaen her iki yönetimin birlikte uygulanması

¹⁶⁰ Mike Seabourne, *The Security Profession in 1991*, ASIS-International Leughboragh University of Technology, England, s.2

¹⁶¹ Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliklerinin Sağlanması Hakkındaki 2495 Sayılı Kanun'un 2 nci Maddesinin Uygulanmasına Dair Yönetmelik

Yukarıdaki yöntemlerden birisi tercih edilerek ilgili kuruluş ve İçişleri Bakanlığının talebi ve çağın şartları ve teknolojisi dikkate alınarak Bakanlar Kurulunca karara bağlanır ve gerekli güvenlik tedbirleri alınır.

Ancak 2495 sayılı kanunun il çerçevesinde uygulanmasını izlemek il düzeyinde koordinasyon sağlamak mahallin ve kuruluşun özelliklerine göre alınmasına gerek duyulan önlemler tespit edilerek yetkili mercilere önermek üzere, her ilde Valinin veya görevlendireceği Vali Muavininin başkanlığında İl Garnizon Komutanlığı Temsilcisi, İl Savcısı, İl Jandarma Alay Komutanı, İl Emniyet Müdürü ve gerektiğinde Valilik'çe belirlenecek diğer kuruluş temsilcilerinin katılması ile "Özel Güvenlik Teşkilatı İl Koordinasyon Kurulu" oluşturulur. İl Koordinasyon Kuruluna, lüzum görüldüğü takdirde ve kendi güvenliği ile ilgili konularla alakalı olarak kuruluşun yetkili temsilcisi geçici üye olarak Valinin daveti üzerine katılabilmektedir ve kurulca alınan kararlar İçişleri Bakanlığına bildirilmektedir.

İl Koordinasyon Kurulu'nca özel güvenlik teşkilatı kurulmasına karar verilen yerlerle ilgili olarak, Bakanlar Kurulu'nca Özel Güvenlik Teşkilatı kurulmasına veya özel güvenlik önlemleri aldırılmasına karar verilen kuruluşlar belirtilen yükümlülükleri yerine getirmek zorundadır. Bu kuruluşlar ayrıca aşağıdaki evrakları da hazırlamak zorundadırlar;

- (1) Kuruluş teklif yazısı
- (2) Kuruluşun bağlı bulunduğu Bakanlık görüş yazısı (özel kuruluşlar için varsa kuruluşun bağlı bulunduğu genel müdürlük yazısı, bankalar için şubenin bağlı bulunduğu bölge müdürlüğü veya genel müdürlüğün görüş yazısı)
- (3) 2495 sayılı Kanun kapsamına giren banka kamu veya özel kurum ve kuruluşlarına ilişkin genel bilgi formu
- (4) Özel güvenlik teşkilatı kurulması istenilen kamu kuruluşları-özel kuruluşlar formu
- (5) Özel kuruluşların yönetim kurulunun veya ortaklarının almış oldukları karar
- (6) Ticaret Sicil Gazetesinde yayınlanan yetki kararının tasdikli fotokopisi
- (7) Özel kuruluşlar hakkında tanzim edilen dosyaya imza yetkisine sahip şahısların imza sirküleri

Yukarıdaki evrakların eksikliği halinde özel güvenlik teşkilatı kuruluşu tamamlanamayacaktır.¹⁶²

Belirtilen süre içinde gerekli önlemleri almayan kuruluşların yetkili kişileri hakkında 30.000'den 100.000 TL'ye kadar para cezası hüküm olunur, gerekli önlemler ek süre içerisinde de yerine getirilmediği takdirde 6 aydan 1 yıla kadar hapis cezası hüküm olunur. Özel Güvenlik ve Koruma hizmetlerinden verimli sonuç alınabilmesi için, öncelikle iyi bir teşkilat yapılanmasına ihtiyaç vardır. Özel güvenlik teşkilatında özellikle personel sayısı, korunan yer, korunan kişi ve donanım durumu ve sayısı dikkate alınarak yapılanma oluşturulur.

Normal bir özel güvenlik ve koruma teşkilatı yapısında;

- (1) İdari Büro
- (2) Koruma Bürosu
- (3) Hizmet Bürosu
- (4) Destek Bürosu
- (5) Elektronik Cihazlar Denetim Bürosu
- (6) Garaj Bürosu

Hizmetin niteliğine ve ihtiyaca göre personel istihdam edilerek bulundurulmalıdır.¹⁶³

b. Personel¹⁶⁴

Özel güvenlik teşkilatında görevli personel statü ve özlük hakları bakımından genel olarak bağlı buldukları kuruluşun mevzuatına tabidirler.¹⁶⁵

Her kuruluşun özel güvenlik teşkilatında çalıştırılacak personel sayısı azami tasarrufa riayet edilmek ve ilgili kuruluşun da görüşü dikkate alınmak suretiyle, o kuruluşun bulunduğu ilin özel güvenlik teşkilatı İl Koordinasyon Kurulu tarafından belirlenir ve kuruluşun mahalli yakınlığı, haberleşme ve ulaşım imkanları, coğrafi ve topografik şartları, hassas yerleri ve yönleri, hizmetin cins ve niteliği gibi özellikler dikkate alınarak İçişleri Bakanlığının incelemesi ve onaylaması ile belirlenir.

¹⁶² 04.10.1996 tarih 2174-203 Sayılı Genelgelerin Tek Metin Haline Getirilmesi Hakkındaki Genelge

¹⁶³ Domaç, a.g.e., s.77

¹⁶⁴ Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliklerinin Sağlanması Hakkındaki Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik, 28 Mart 1994. R.G.:21888, md.1-68 yararlanılarak hazırlanmıştır.

¹⁶⁵ A.Vahap Bozkurt, **Yönetim Fonksiyonları Açısından Özel Güvenlik Hizmetlerinin Örgütlenmesi ve Türkiye'de Uygulama Örnekleri**, İstanbul, 1999, s.78

Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun birinci maddesinde, İçişleri Bakanının gerekli görülen koşullarda ordu kuvvetlerini yardıma yetkisi yer almaktadır. Bu yetki, ancak genel kolluk, yani kamu düzeninin sağlanması alanında söz konusu olabilir. Özel kolluk alanındaki olaylar, genel kolluğun kapsamına girmediği bu yetki kullanılamaz.¹⁶⁶

Özel güvenlik teşkilatı personeli ilgili kuruluşça istenen veya kanunda belirtilen şartlara haiz olan personel hakkında ilgili İl Emniyet Müdürlüğü'nce gerekli güvenlik soruşturması yapıldıktan sonra, durumu uygun görülenler Valiliğin onayı ile göreve alınırlar. Göreve alınan personele “Özel Güvenlik Teşkilatı Personeli Kimlik Belgesi” ve “Silah Taşıma Belgesi” düzenlenir.

Bu şekilde göreve alınacak personelden aşağıdaki şartlara haiz olmaları istenmektedir.

- a. Türk vatandaşı olmak
- b. En az ortaokul mezunu olmak
- c. Muvazzaf askerlik hizmetini tamamlamış olmak
- d. Ağır hapis veya taksirli suçlar hariç olmak üzere 6 aydan fazla hapis yahut affa uğramış olsa bile zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtekarlık, emniyeti suistimal, dolaylı iflas gibi yüz kızartıcı bir fiilden dolayı hükümlü bulunmamak
- e. Kamu haklarından kısıtlı olmamak
- f. Yasa dışı ideolojik amaçlı faaliyetlere, anarşi ve terör eylemlerine herhangi bir suretle karışmamış veya katılmamış olmak
- g. Görevini yapmasına engel olabilecek vücut veya akıl hastalığı veya vücut sakatlığıyla özürli bulunmamak
- h. Yapılacak soruşturma sonucu, başvurma tarihine göre 5 yıl içinde herhangi bir siyasi partiye üye olmamak veya siyasi partinin organları veya kuruluşlarında görev yapmamış olmak, şartlarını taşıyan personelden daha önce güvenlik hizmetlerinde çalışmış olanlar tercih sebebi olmaktadır.

Özel güvenlik teşkilatı personelinin bu kanunda belirtilen görevlerinden dolayı yaralanma, sakatlanma, ölmeleri halinde 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkındaki Kanun ile bu kanuna ilişkin yönetmelikte gösterilen esas, ölçü ve usule göre ilgili kuruluş tarafından nakdi tazminat ödenmesi ve bağlı

¹⁶⁶ Sait Güran, **Genel İdari Zabıta Faaliyetlerinde Askeri Kuvvetlere Başvurulması**, Amme İdaresi Dergisi, S:1, Mart 1970, s.88

oldukları sosyal güvenlik kurumunca aylık bağlanır. Ancak personelin tabi olduğu mevzuatta toplu sözleşme veya hizmet akitlerinde güvenlik göreviyle ilgili olarak meydana gelebilecek yaralanma, sakatlanma ve ölüm hallerinde tazminat ödenmesi öngörülmüş ise, mükerrer ödeme yapılmaz miktarca yüksek olan ödenir. Özel güvenlik teşkilatında görevli olan personel TCK'nın uygulanmasında memur sayılırlar. Bundan dolayı bunlara karşı görevleri sırasında veya görevlerine bağlı olarak suç işleyenler devlet memurlarının aleyhine suç işlemiş gibi cezalandırılırlar. Bu nedenle gerek memur statüsünde olanlar, gerekse iş kanunu hükümlerine göre istihdam edilenler kamu hizmeti görmeleri nedeniyle cezai soruşturma yapılması bakımından memur gibi değerlendirilmeleri gerekmektedir.¹⁶⁷

Özel güvenlik personeli, ilgili kuruluşun talebi üzerine Valilik'çe il dahilinde, iller dışında ise bulunduğu il ve görevlendirileceği İl Valiliği'nin onayı ile geçici görevlendirme yapılabilir.

Özel güvenlik personelinin 2495 sayılı kanunda belirtilen görevler dışında çalıştırılması, sendika, dernek ve siyasi partilere üye olmaları, grevlere, toplantı ve gösteri yürüyüşlerine katılmaları, lokavt dolayısıyla işten uzaklaştırılmaları yasaktır.

c. Yönetim ve Hiyerarşik Düzen

Özel güvenlik teşkilatı bulunan kuruluşların korunması ve güvenliklerinin sağlanması sorumluluğu, devlete ait kuruluşlarda en büyük amirine, özel şahıslara ait kuruluşlarda ve hükmi şahıslara ait kuruluşlarda ise idare amirine aittir. Sorumlu kişiler asli sorumluluk kendilerinde kalmak üzere yetkilerini kuruluşun özel güvenlik teşkilatı koruma ve güvenlik müdürü, koruma ve güvenlik amiri veya güvenlik şefine devredebilir.

Özel güvenlik teşkilatı 2495 sayılı kanunun disiplin esaslarına uyarak hizmetin özelliğine göre uygun bir hiyerarşik düzen içinde görev yapar, kuruluşu ve kadroları buna göre tespit ederek teşkilatlandırır. Bundan dolayı özel güvenlik teşkilatlarında ast ve üst ilişkisi ile, disiplin esasları önem taşımaktadır

Özel güvenlik teşkilatı koruma ve güvenlik müdürü, yada koruma ve güvenlik amiri yada koruma ve güvenlik şefi, görevin özelliği ve personel sayısı da göz önüne alınarak yeteri kadar müdür yardımcısı veya amir yardımcısı veya grup amirleri ve grup şefleri ile koruma memurlarından oluşur.

¹⁶⁷ Kemal Pelit, **Özel Güvenlik Teşkilatları**, İstanbul, 1998, s.78

Kuruluşun başında bulunan “Koruma ve Güvenlik Müdürü”, “Koruma ve Güvenlik Amiri” veya “Koruma ve Güvenlik Şefi” ünvanıyla belirtilen yetkili, özel güvenlik teşkilatı personelinin kanun ve yönetmelikte belirtilen usul ve esaslar doğrultusunda görevlendirilmesi ve denetlenmesi ile kuruluşun genel kolluk ile ilişkilerinin yürütülmesi konularında görevli ve yetkili olup, bağlı olduğu kurum yetkilisine karşı sorumludur.

B. KAMU SEKTÖRÜ- ÖZEL SEKTÖR İLİŞKİLERİ

Kamu güvenlik güçlerinin aşırı görev yükünden ve suçla ilgili olamayan başvurulardan arındırılması açısından yeni yaklaşımlar ve arayışlara gerek duyulmaktadır. Özel güvenlik sisteminin oluşturulması ve yaratıcı bir şekilde kullanımı ile, yetersiz olan kamu güvenlik güçlerinin kamu düzenini koruma hizmetini daha etkin bir biçimde sağlayacağı kuşkusuzdur. Suç işlenmesinin önlenmesinde polisin tek başına başarılı olması beklenmemelidir. Başarılı bir suç önleme çalışması, ancak kamu ve özel sektör işbirliği ile halk desteğince gerçekleştirilebilir. Ceza ve adalet sisteminin iyi işler halde olması bu etkiyi artırır.

Kısaca özetleyecek olursak; ülkemizde özel güvenlik sisteminin uygulanmasına engel teşkil edecek herhangi bir durum yoktur. Yapılacak iş gerekli ön araştırmalardan sonra hukuki düzenlemeleri yapmak, “Özel güvenlik sistemi”nin altyapısını oluşturarak 2495 sayılı Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması Hakkındaki Kanun’un kapsamını genişletmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, “Özel güvenlik sistemi”ni bütünüyle ele alınmasıdır. Yoksa her parçası için ayrı yasal düzenlemenin yapılması halinde mevzuat karmaşası doğar; görev ve yetkiler birbirine karışarak, hizmette beklenen etkinlik ve verimlilik sağlanamaz. Hatta önemli sakıncalar çıkabilir.

Büyümekte ve gelişmekte olan ülkemizde devletin faaliyet sahası çok geniş bir alanı karşılamaktadır. Devletin kamu düzenini sağlama ve koruma açısından görevi gittikçe zorlaşmaktadır. Bu nedenle yönetimde kolluk örgütlerini güçlendirme ve yaygınlaştırma yolunu seçmiştir ancak güvenlik kuvvetlerine gerekli gereksiz o kadar çok yük yüklenmiştir ki, bazı hallerde bu örgüt toplum çıkarları yerine özel çıkarlara hizmet eder hale gelmiştir. Bu durum güvenlik güçlerini yasalarda belirtilen asli görevlerini yapamaz duruma düşürmüştür.

Mevzuatımız güvenlik konusunu, polis ve jandarmadan oluşan genel zabitanın tekeline vermiş görülmektedir. Ayrıca yönetsel kolluk dışında kendi özel kanunlarına göre kurulu belirli görevler yerine getiren özel zabıta güçleri de vardır. Bununla birlikte genel kolluk, asıl görevinden başka, özel kolluğun görev alanına giren olaylarda özel kolluğun bulunmadığı yerlerde onun yerine geçebilmektedir. Aslında özel zabıta kuruluşları ülkemizde birer devlet zabıtasıdır. Hangi konuda kurulmuş ise o konu ile ilgili hizmeti gören bakanlığa veya genel müdürlüğe bağlıdır.

Çağdaş düşünce ve gelişmeler, toplumda barışın, düzenin, can ve mal güvenliğinin bozulmaması için devletin dışında bireylerin ve toplulukların da ortak sorumluluk taşıması yönündedir. Bu amaçla önleyici bazı güvenlik hizmetlerinin polise yardımcı olacak şekilde kuruluşlara verilmesi gerekir.

Devletin güvenlik kuvvetleri hem mali hem de personel açısından sürekli büyümektedir. Bununla birlikte aşırı nüfus artışı ve kentleşme günümüzde suçu büyük şehirlere kaydırmıştır. Büyük boyutlardaki işsizlik, aile ve dini yapının bozulması daha fazla özgürlük refah içinde yaşama arzusu gibi nedenlerle suç oranında sürekli bir artış gözlenmekte ve özel güvenliğe duyulan ihtiyaç buna paralel bir şekilde artmaktadır. Bunun sebebi ise, kamu güvenlik kuvvetlerinin yetersizliği ve suçları önlemede yetersiz kalmasıdır. Halbuki güvenlik kurumlarının halkın güvenlikle ilgili bütün ihtiyaç ve beklentilerini karşılayacak düzeyde olması gerekmektedir. Her ne kadar bu gibi hizmetlerin, kamu kuruluşuna mali kaynak sağlamaları yönünden kamuya yararlı oldukları düşünülebilirse de, söz konusu hizmetlerden genel ve toplumsal ihtiyacı karşılama hedefi diğer kamu hizmetlerinde olduğu gibi doğrudan değildir.¹⁶⁸

Piyasa sistemi, faydasının bölünmemesi nedeniyle özel talebe konu teşkil etmeyen ve dolayısıyla fiyatı belirlenemeyen kamusal mal ve hizmetleri üretemez. Çünkü piyasa, ürünlerini tüketicilere sadece fiyat yoluyla sunabilir.¹⁶⁹

Ülkemizde dünyadaki genel eğilimin aksine, özel güvenlik sisteminin gelişmesine imkan tanınmamıştır. Toplum, suçtan korunmada ve suçun önlenmesi konusunda polisi ve diğer zabıta kuruluşlarını tek sorumlu görmektedir. Bu anlayış bireylerin yada kurumların sorumluluktan kaçmasına ve devletin yükünün artmasına

¹⁶⁸ Birsen Çırakman, *Kamu Hizmeti, Amme İdaresi Dergisi*, C:9, S:4, Aralık 1976, s.77

¹⁶⁹ Halil Nadaroğlu, *Mahalli İdareler*, İstanbul, 1986, s.44-45

neden olmaktadır. Özelleştirme, kamunun ürettiği mal ve hizmetlerin kısmen yada tamamen özel sektöre devri, devlet tekellerinin kaldırılarak tüketicilerin tercihlerini tatmin edecek nitelikte bir piyasa sisteminin geliştirilmesi olgusudur.¹⁷⁰

2495 Sayılı yasa ve yönetmelikte yer alan görev ve yetkiler, öncelikle tek güvenlik birimi bulunduran bankalar vb. kuruluşlar için düşünülmüştür. Limanlar, rafineriler, hava limanları gibi polis ve Gümrük Muhafaza Teşkilatları ile birlikte görev yapılan karma güvenlik örgütleri göz önüne alınmamıştır. Söz konusu yerlerde güvenlik birimleri arasında, görev, sorumluk ve yetki çatışması meydana gelmektedir. Özel güvenlik sistemi bir bütün olarak ele alınmadığı için yeni kurulan bu özel güvenlik şirketlerinin ruhsatlandırılması, denetimi, personelin eğitimi görev, yetki ve sorumlukları konusunda bir yasal boşluk vardır. Ayrıca ateşli silahları taşıma ve kullanabilme ile ilgili özel kurallar bulunmamaktadır.

Çağımızın özel güvenlik sistemi sadece bankalarda nakit taşıyan, alışveriş merkezileri ile büyük mağazalarda koruma görevliliği yapan kişilerden ibaret değildir. Özel güvenlik daha detaylı hizmetler sunmaktadır. Özel güvenlik şirketleri endüstri ve ticaret merkezleri ile özel binaların devriye görevleri, hırsızlık, dolandırıcılık, kundakçılık gibi olayların araştırılmasını da üstlenmektedir. Sadece bu sektör artık profesyonel bir iş kolu haline gelmiştir. Ülkemizde özel güvenlik suçları önlemede etkili olabilmesi için, yasal düzenlemelerin yanında bu mesleğin profesyonelleştirilmesi, dolayısıyla eğitim yetersizliğinin giderilmesi şarttır. Aksi halde, halkın ve resmi güvenlik birimlerinin özel güvenliğe kuşku ile bakması sonucunu doğurur.

Özel güvenliğin, polis hizmetlerindeki anlayış değişikliklerinin bir sonucu olarak geliştiğini gözlemlemekteyiz. Bu yüzden bazı yabancı yazarlar polisliğin bir tekel olarak görülmemesi gerektiğini, hizmetin yarı özel, yarı kamu niteliğinde kompleks hizmet olduğu görüşünde birleşmektedirler. Bu nedenle mevcut gelişmeler güvenliğin hem kamu sektörü hem de özel sektörün bir bileşkesi olduğu gerçeğini göz önüne çıkarmaktadır.

Güvenlik hizmetlerinde özelleştirmeye ve sivilleşirmeye gidilmesini ekonomik ve sosyal yönden çeşitli yararlar sağladığı görülmektedir. Güvenlik

¹⁷⁰ Bilal Eryılmaz, Musa Eken, **Mahalli İdarelerde Özelleştirme Politika ve Uygulamaları**, Türk İdare Dergisi, Haziran 1990, sayı:389, s.56

hizmetlerinin özelleştirilmesindeki amaç hem resmi güvenlik kuruluşlarına işlerlik kazandırmak hem de personel ve mali açıdan tasarruf sağlamaktır.

Teknolojinin her geçen gün gelişme gösterdiği göz önüne alındığında polisin özel güvenlik kuruluşları ile teknoloji konusunda bilgi alışverişi içerisinde olması gerekmektedir. Bugün tüm batı ülkelerinde özel güvenlik kuruluşları polis ile işbirliği içerisinde. Halkla bütünleşmiş bir polis örgütünün başarı oranı daha yüksek olmaktadır. Ayrıca özel güvenlik hizmetlerinin gelişmesi ile çeşitli alanlarda ihtiyaç duyulan iş gücünü ve hizmete alma olanaklarının da gerçekleşebileceğini söyleyebiliriz.

Ülkemizde özel güvenlik sistemine, amaç dışında kullanılabileceği, insan haklarına ve hukuk devleti ilkelerine aykırı uygulamalar görülebileceği endişesi ile karşı çıkanlar olabilir. Bu endişe söz konusu sisteminin yasalarla iyi bir şekilde düzenlendiği ve resmi organlarca denetlendiği durumlarda geçerli olmaz. Kaldı ki, resmi güvenlik kuvvetlerinin de kanunlarda belirtilen esas ve usullere uymamaları durumunda benzer sorunlarla karşılaşması mümkündür.

Özel güvenlik sisteminin altyapısını oluşturduktan sonra gerekli hukuki düzenlemelerin yapılarak 2495 sayılı yasanın kapsamının genişletmesi gerekir. Özel güvenlik sisteminin oluşturulması ve yaratıcı bir şekilde kullanımı ile yetersiz olan kamu güvenlik güçlerinin kamu düzenini koruma hizmetlerini daha etkin bir şekilde sağlayacağı kuşkusuzdur. Suç işlenmesinin önlenmesinde polisin tek başına başarılı olması beklenmemelidir. Aşağıda bir suç önleme çalışması, ancak kamu ve özel sektör işbirliği ile halk desteğinde gerçekleşebilir. Ceza ve adalet sisteminin iyi işler halde olması bu etkiyi artırır.

Ülkemizde genel ve özel kolluk arasındaki görev alanı kesin olarak saptanmamıştır. Bazı kolluk görevlerinin yerine getirilmesinde belirli kuruluşlar yükümlü tutulmuşlar, ancak bu görevleri yerine getirecek kolluk kuvvetlerinin kuruluşu ile görev ve yetkileri yasal olarak belirlenmemiştir. Özel kolluğun, genel kolluğun görevlerini üstlendiği durumlar görüldüğü gibi, o kadar görev yoğunluğu arasında çoğu kez genel kolluk, özel kolluk görevlerini de üstlenmiş durumdadır.

Örgütlenme bakımından güvenlik hizmetlerinin gösterdiği mevcut yapı, özellikle özel kolluk alanında yoktur. Türkiye’de özel kolluk alanında belirli bir standardizasyona gidilmemiş, karışık ve dağınık bir yapıya döndürülmüştür. Özel

kolluk, gelişmiş ülkelerdeki aksine kamu kolluğuna bağımlı bir birim haline getirilmiştir.

Güvenlik güçlerine doğrudan ilişkili olmayan işlerin verilmesi, güvenlik hizmetlerinin ana fonksiyonlarını aksatmaktadır. Ülkemizde bugün tebligat, ruhsat, vatandaşlık, pasaport, trafik tescil gibi hizmetlere boğulan polis; ana görevi olan kamu düzenini sağlama ve koruma görevini istenilen ölçüde yerine getirmemektedir. Polis sadece tebligat yapar hale gelmiş ve görevi olmadığı halde bankaların borç-alacak işleriyle uğraşmaktadır. Ayrıca, yerel yönetimlerin kendi görevleri ile ilgili güvenlik hizmetlerini yürütmek amacıyla, polis gücünden kolluk birimleri oluşturmaları düşünülebilir. Örneğin Fransa da Belediye Polis Gücü bulunmaktadır. Türkiye’de her konuda olduğu gibi yerel yönetimlerde kendi konularıyla ilgili güvenlik hizmetlerini genel kolluktan talep etmektedirler. Örneğin; hazine veya özel mülkiyete ait bir arazi üzerinde izinsiz yapılmış binaların yıkılması olayında belediye polisten, güvenlik tedbirleri almasını talep etmektedir. Bu durumda meydana gelebilecek olaylarda polisin zor kullanması halinde, polis ile vatandaş karşı karşıya gelebilmektedir. Bu durum, polisin imajını olumsuz yönde etkilemektedir. Yerel yönetimlere polis gücünde kolluk birimleri oluşturmak yetkisi tanınması yanında, bazı polis hizmetlerinin özelleştirilmesi ve bazılarının sivilleştirilmesi bu sorunun çözümünü kolaylaştıracaktır.

Hukuki mevzuatımızda güvenlik kuruluşlarının yetkilerini düzenleyen çok sayıda yasa bulunmaktadır. Ülkemizdeki hızlı nüfus artışı, kentleşme ve sanayileşmenin getirdiği siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel değişimlere paralel olarak polis örgütünün iç bünyesinde yapılması gereken düzenlemelere izin vermeyen bu eski yasalar, görevin yerine getirilmesinde etkili ve caydırıcı olmamaktadır.

Bugün suçlar ve suçlular bile yapı ve taktik değişikliğine uğrarken, onlarla mücadele eden güvenlik örgütlerinin de daha süratli değişiklikler yapması ve yenilenmesi kaçınılmazdır. 1935-1938 yılları arasında düzenlenip uygulamaya konulan mevcut güvenlik örgütlenmesi; günümüzün bilgisayar, ileri teknoloji, iletişim araçlarını ve beşeri ilişkilerin yeni yapısı karşısında yetersiz kalmaktadır.¹⁷¹

¹⁷¹ Ali Yılmaz, *Güvenlik Hizmetlerinin etkinliği Açısından Özel Güvenlik Sistemi*, İzmir 1994

B. ÖZEL SEKTÖR SORUNLARI

a) Personel Yetersizliği

Gelişmiş toplumlarda asayişin sağlanmasıyla görevli personelin kontrol ve denetimi altında tutmak zorunda olduğu nüfusa göre belirlenmiş sayısal bir oranı vardır. Polisin sorumluluk bölgesi olan il ve ilçe merkezlerinin yıllık nüfus artışı % 43.10 dur. Acil önlem alınmadığı takdirde kişi başına düşen polis sayısında giderek daha fazla bir azalma ortaya çıkacaktır. Ayrıca sayısal yetersizlik nedeniyle hizmet zaafı oluşmaya başlayacak ve devlet zafiyeti olmaya, iç ve dış terör odaklarının eylemleri için uygun ortam hazırlanmış olacaktır. Kişilerin işsiz kalmalarını, toplumsal adaletsizliklere tepkilerinin, yolsuzlukların cezalandırılmayışının, hızlı kentleşmeden dolayı çevre ve aile denetiminin azalmasının, devletten hoşnutsuzluklarının, mağduru oldukları suçların cezalandırılmayışının etkisi büyüktür.¹⁷² Örgütsel etkinlik ile birey arasında tam bir bağıntı vardır. Bireyin doyumsuzluğunun ve özlem düzeyinin gerçekleşmemesinin, örgütsel etkinliği azaltabileceği ileri sürülmektedir.¹⁷³

Mevcut personel eğitim politikasıyla yeterli personel temini zordur. Mevcut sistemde polis olmak için başvuran sayısı son yıllardaki kamuya alımların düşüklüğü nedeniyle artmaktadır. Fakat başvuruların geneli ekonomik nedenlere dayanmaktadır. Bu nedenle istenilen vasıflara haiz personel seçimi yapılmamaktadır. Bunun nedeni ise televizyon ve basın yoluyla tanıtıcı, hizmete çekici yoğun bir reklam kuşağı oluşturulmamasıdır.

Personel yetersizliği sorununu iki aşamalı olarak değerlendirmek gerekir. Birinci aşama; beş yıllık bir plan dahilinde ihtiyaç duyulan personelin temini ve bu personele nitelikli eğitim imkanı sağlayacak tesis ve eğitim kadrolarının sağlanmasıdır. İkinci aşama; bazı güvenlik hizmetlerinin özelleştirilmesi, bazılarının da sivilleştirilmesi yoluyla aktif hizmetlerde çalıştırılmayan personelin bu hizmetlere yönlendirilmesidir.

¹⁷² Kenan Bulutoğlu, *Kamu Ekonomisine Giriş*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1981, s.25

¹⁷³ Doğan Canman, *Personel Değerlendirilmesinde Çağdaş Yaklaşımlar ve Türkiye'de Kamu Personelinin Değerlendirilmesi*, TODAİE. Ankara, 1993, s.3

b)Ekipman Sorunu

Ülkemizde güvenlik örgütlerinde görevli sayısı birimlere dağıtılan araç gereç, bu birimlerde kullanılan teknoloji ve başka olanaklar her yerde yeterli düzeye de olmadığından polisin kamusal ilişkileri birimin bunlara sahip olup olmadığına göre farklılık göstermektedir. Ülkemizde güvenlik örgütlerinde görevli sayısı birimlere dağıtılan araç-gereç, birimlerde kullanılan teknoloji ve başka olanaklar her yerde yeterli düzeyde olmadığından polisin kamusal ilişkileri birimin bunlara sahip olup olmadığına göre farklılık göstermektedir.¹⁷⁴

Elektronik güvenlik sistemleri günümüzde o kadar gelişmiştir ki iyi bir şekilde programlandığında güvenlik görevlisinin görevde olduğu veya olmadığı zamanları ve görevlinin görev mahallinde dolaştığı her noktayı kaydetmektedir.¹⁷⁵

Personelin görevlerinin belirlenmesinde araç gereç ve başka olanakların hizmet yerlerine göre dağıtılmalarında nesnel ölçütler kullanılmamaktadır. Gelişen yönetimlere göre uygulamalarında sürekli farklılık arz etmesi hizmetlerin verimini düşürmektedir. Bir şehir de ihtiyaçtan fazla personel istihdam edilirken, öbür şehirde personel sıkıntısı çekilmektedir.

Devletin iç güvenliğinden sorumlu olan polisin; toplumsal değişim ve gelişime bağlı olarak, suçlarla aktif bir şekilde mücadele edebilmesi için araç gereç ve teçhizat yönünden modernizasyonu sağlanmalıdır. Polis, eğitimi döneminde alacağı teorik bilgileri dışında hizmette kullanmak zorunda olduğu silah ve teçhizatı (cop, kelepçe, oto gibi) iyi tanımak ve amacına uygun kullanmak zorundadır.

Suçluların araştırılması ve soruşturulması süratle sonuçlandırılmamaktadır. Bunda modern teknolojinin halen getirilmemiş olması büyük payı bulunmaktadır. Ülkemizde güvenlik örgütleri arasında bir bilgisayar ağı bile kurulamamıştır. Bu yönde yapılan çalışmalar ise istenilen düzeyde değildir. Psikolojik sorgu yöntemleri bilinmemektedir. Polis laboratuvarları batıdaki benzer örgütlerinkine oranla yetersizdir.

Güvenlik hizmetinin esas amacı, suçların oluşmasından önce önlenmesidir. Bu nedenle önleyici kolluk görevlerine daha çok önem verilmelidir çünkü bu

¹⁷⁴ Nihat Dündar, **Polisin Kamusal İlişkileri**, Amme İdaresi Dergisi, C:17, S:3 Eylül 1984, Ankara, s.94

¹⁷⁵ Ken Madden, **Guard Control System of Austrian**, Reed Book, Guarding Software, England, 1992, s.77

durumda hem toplumsal barış sağlanır hem de bireylerin zarar görmesi engellenir. Ülkemizde, özellikle büyük kentlerimizde, belirli yerleşim alanlarında polis merkezleri kurulması yerine semt karakollarının oluşturulması tercih edilmektedir. Söz konusu örgütlenme modelinde personel ve araç yetersizliğinden dolayı çok sayıda mobile ekipler çıkarılmamakta ve böylece önleyici kolluk hizmetleri sağlanmamaktadır.¹⁷⁶

c) Eğitim Sorunu

Ülkemizde güvenlik hizmetleri konusunda personele verilen eğitim kısa, teorik ve yetersizdir. Bu nedenle görev konusunda birçok sorunlar doğmaktadır. Görev ve yetkisinin ne olduğunu bilmeyen bir güvenlik görevlisi, hizmet anında ya çekimser kalmakta yada saldırgan bir tutum içerisine girerek, kişi hak ve özgürlüklerini kısıtlama yolunu seçmektedir. Bu da güvenlik güçlerinin saygınlığına gölge düşürmektedir. Başka bir deyişle güvenlik personelinin büyük eksikliği olup eğitim sorunun çözümlenebilmesi için sistemli bir eğitim programı uygulanmamakta, işin dış görüntü ve merasim boyutu ile ilgilenilmektedir.

d) Aşırı Merkeziyetçilik

Güvenlik örgütlerinin aşırı merkeziyetçi bir zihniyetle yönetilmesi hizmetin süratli, etkili ve verimli yürütülmesini, zorlaştırmaktadır. Siyasi iktidarların toplum hayatında giderek müdahaleci ve geniş kapsamlı oynadıkları görülmektedir. Bu rol bazı durumlarda kişilerin temel haklarını etkilemektedir. Bu tutumu demokrasi için tehlikeli bir gelişme olarak değerlendirebiliriz. Çünkü iktidarların kararları politik olduğundan serbest piyasa kararlarından daha az güvenilir niteliktedir.¹⁷⁷

Ancak üniter devlet yapımızda güvenlik hizmetlerinin il düzeyinde örgütlenmesinin bazı sakıncalar doğurabileceğini de düşünmek gerekir. Bu sorun, anayasa gereği ile de valilere tanınan yetki genişliği ilkesine daha etkin olarak uygulanması ile asgariye indirilmeye çalışılmalıdır. Yapılması gereken; yerel düzeyde ki bazı güvenlik hizmetlerinin özelleştirilmesi, bazı kuruluşlara ve yerel yönetimlere bazı hizmetler için polis gücünde kolluk birimleri oluşturma yetkisi

¹⁷⁶ A.g.e

¹⁷⁷ E.S.Savaş, Privatization, The Key to Better Government, Chatman House Publishers Inc., Chatman, New Jersey, 1987, s.5.

tanınmasıdır. Böylece polisin kamu düzenini doğrudan ilgilendiren konularda daha etkili hizmet üretmesi sağlanabilir.

e)Uzmanlaşma Sorunu

Bazı kolluk görevlileri, özellikleri itibariyle uzmanlık ister. Profesyoneleşmemiş ve uzmanlaşmamış personelde hizmetlerin etkin yürütülmesi mümkün olamaz. Bu nedenle yeterli sayıda uzman personel yetiştirmekle birlikte, yetişmiş uzman personelin görev alanının çok önemli bir gerekçe olmadan değiştirilmemesi gerekir.

f) Özerklik Sorunu

Türk Polis Teşkilatı günümüzde siyasi etkinliklerden uzak bir yapıya ve özerkliğe kavuşturulmamıştır. Yetmiş milyonu aşan nüfusumuzun şehirlerde yaşayan 50-55 milyonun huzur ve güvenliğini sağlamakla görevlendirilmiş olan bu teşkilat, devlet politikaları yerine hükümet politikalarını gerçekleştirmeye zorlanmaktadır. Polis, özerkliğe kavuşturulmadığı için de yerli yersiz bir çok tenkitlere muhatap olmaktadır.

g)Halkla İlişkiler Sorunu

Ülkemizde güvenlik örgütlerinde kamuoyu oluşturulmasına ve halkla ilişkiler konusuna yeterli önem verilmemektedir. Daha etkin daha sağlıklı bir hizmet sunabilmek için halkın desteğine ve güvenine ihtiyaç vardır. Yazılı ve sözlü basından yeterli ölçüde yararlanılmamaktadır. Polis örgütü bünyesinde bu amaçla kurulan basın ve halkla ilişkiler şube müdürlükleri hizmet gereklerini yerine getirebilecek aktiviteye kavuşturulamamıştır.

h)Denetim ve Değerlendirme Sorunu

Türk güvenlik kuruluşlarının en önemli sorunlarından biri de denetim mekanizmasına işlerlik kazandıramamış olmalarıdır. Batı ülkelerinde güvenlik servislerinde yıllık işten ayrılmalar nerede ise %200'ü bulmaktadır. Bunun nedeni düşük ücret politikalarıdır. Bu durumda kaliteli personelin elde tutulmasında ikramiye ve ödüller büyük önem taşımaktadır. Bunlar; nakit para ödülü ekstra prim, fazla mesai ücretleri, hayat sigortası, ev kirası, giyim yardımı, eğitim ve öğrenim

giderlerinin karşılanması vs. olabilir.¹⁷⁸ Denetimler iller düzeyinde yeterince uygulanamamakta; deneticiler, hataları düzeltici rol oynayacakları yerde, salt kusur bulma amacına yönelmektedirler. Ayrıca, ödüllendirme ve terfi sistemi aksamakta, kıdem ve liyakat yerine çoğu kez siyasi ve kişisel kayırcılık ön plana çıkmaktadır. Bazı politikacılar disiplinsiz ve başarısız bazı emniyet mensuplarına arka çıkmakta, atamalarda kimi emniyet mensuplarının lehinde, kimilerinin aleyhinde politik nüfuslarını kullanmaktadır. Aslında “Polis kanun ve düzeni sembolize ederken, özel güvenlik firmalarının ortaya çıkışıyla güvenlik hizmetleri satılmaya başlanmış ve bu durum polisin geleneksel rolünde azalmayı doğurmuştur.”¹⁷⁹ Kamu yönetimi, zorlayıcı, meşru gücü elinde tutan devletin yürütme organı olduğu için bürokratik ve biçimsel olmak durumundadır.¹⁸⁰ Kısaca, örgütün dinamik ögesini oluşturan personel, rasyonel bir şekilde değerlendirilememektedir. Bu nedenle örgütte etkinliği sağlamak için personel değerlendirilmesinde çağdaş yaklaşımlara ihtiyaç duyulmaktadır.¹⁸¹

C. ÖZEL SEKTÖR UYGULAMALARINDA SORUNLAR

Ülkemizde özel güvenlik sistemi bütünü ile yerleştirilip geliştirilememiştir. Sadece artan güvenlik ihtiyaçları karşısında kamuya yada özel kuruluşlara Bakanlık Kurulu Kararı ile özel güvenlik birimi kurma yolu açılmıştır.

Özel güvenlik, milli ekonomiye veya devletin savaş gücüne önemli ölçüde katkısı bulunan, kamuya veya özel kişilere ait kurum ve kuruluşların sabotaj, yangın, hırsızlık, soygun, yağma, yıkma ve zorla işten alıkoyma gibi tehdit, tehlike ve saldırılara karşı korunması ve güvenliklerinin sağlanması amacı ile kurulmuştur. Ülkemizde, özel güvenlik birimi 12 Eylül 1980 öncesi koşullarının doğurduğu ihtiyaçlardan biri olarak düşünülmüş, 27.07.1981 tarih ve 2495 sayılı yasa ile ortaya çıkmıştır. 2495 sayılı Kanun’da “Özel Güvenlik Birimi” kavramı yerine “Özel Güvenlik Teşkilatı” kullanılmıştır. Bu durum kavram karmaşıklığına neden olmaktadır. Çünkü özel güvenlik birimi özel veya kamu kuruluşunun bünyesinde

¹⁷⁸ Lyden Kerrigan, *Security Staff Salaries*, Security World, Haziran, 1984, s.26-30

¹⁷⁹ N.A.C. Van Der Bijl, *It’s Just Mont Good Enough*, Security 92/93, The Red Book, The International Professional Security Association Publishing Limited, England, s.22

¹⁸⁰ Van Mises, *Bureaucracy*, Arlington House, New York, 1969, s.122

¹⁸¹ Onur Murat KÖPRÜLÜ, *Özel Güvenlik Hizmetlerinin Örgütlenmesi ve Güvenlik Sistemleri*, İ.Ü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2002

kurulan bir birimdir. Bağımsız bir örgütlenme söz konusu değildir. Koruma görevlisine olan ihtiyacın büyük ölçülerde iniş ve çıkışlar gösterdiği durumlarda sözleşmeli güvenlik servisleri; ancak, büyük ve stabil güvenlik kuvvetlerine ihtiyaç olan durumlarda ise özel güvenlik biriminin yararlı olacağı söylenebilir. Bugün Amerika'da güvenlik kuvvetlerine ihtiyacı olan firmaların %50'si özel güvenlik şirketleri ile çalışmaktadır.¹⁸²

Ayrıca, 16.12.1981 tarih ve 8/3959 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yurt düzeyinde faaliyet gösteren bankalar da söz konusu kanun kapsamına alınmıştır. Buna göre, kamu ve özel bankaların özel güvenlik birimi kurmak suretiyle koruma ve güvenliklerinin sağlanması amaçlanmıştır. 2495 sayılı kanun hükümlerine göre; stratejik, hassas ve kritik konuları itibari ile ülke ekonomisi ve savunması yönünden büyük önem arz eden kurum ve kuruluşların korunması özellikleri de göz önünde tutulmak suretiyle ilgili Bakanlık, kurum ve kuruluşların görüşleri de alınarak İçişleri Bakanlığı'nın önerisi üzerine Bakanlar Kurulu tarafından kararlaştırılır. Bu kararda, koruma ve güvenliğin sağlanmasının;

- 1.Kuruluş bünyesinde özel güvenlik birimi oluşturularak mı?
2. Sadece özel güvenlik önlemleri aldırılmak suretiyle mi?
3. Her iki yönetimin birlikte uygulanmasıyla mı?

yapılacağı belirtilir.

Bu kanunun il çerçevesinde uygulanmasını izlemek, koordinasyonunu sağlamak mahallin ve kuruluşların özelliklerine göre alınmasına gerek duyulan önlemleri tespit ederek yetkili mercilere önermek üzere, her ilde valinin veya görevlendireceği vali muavininin başkanlığında; İl Garnizon Komutanlığı temsilcisi, İl Savcısı, İl Jandarma Alay Komutanı, İl Emniyet Müdürü, o ilde kuruluşu varsa MİT temsilcisi ve gerektiğinde valilikçe belirlenecek Kurulu" oluşturulmaktadır. İl Koordinasyon Kuruluna lüzum görüldüğü takdirde ve kendi güvenliğine ilişkin konularda, ilgili kuruluşun yetkili temsilcisi geçici üye olarak valinin daveti üzerine katılabilir. Kurul tarafından alınan kararlar İçişleri Bakanlığı'na bildirir. Özel güvenlik biriminin örgütlenmesi, güvence altına alınan kuruluşun büyüklüğüne ve özelliğine göre

¹⁸² Willian C. Cunningham, Todd H. Taylor, *Private Security and Police in America*, The Hallcrest Report, Portland, Oreg Chancellor Pres. USA. 1985. s.89

değişir. Bu birim, koruma ve güvenlik amiri ile yeteri kadar amir yardımcısı ve grup şefleri ile koruma memurlarından oluşur.¹⁸³

Özel güvenlik endüstrisinin kendi standartlarını yükseltilmesi, ücretlerini arttırması ve daha fazla profesyonelliğe yönelme eğilimleri olumsuzlukları asgari düzeye indirmiştir. Bu konuda ortaya çıkan önerileri şu şekilde özetlemek mümkündür.¹⁸⁴

- a- Özel güvenlik endüstrisinde çalıştırılan personel uygulamakla yükümlü olduğu kurallar nedeniyle çok iyi ve özel bir eğitimden geçirilmelidir.
- b- Özel güvenlik endüstrisinde çalıştırılan personelin sadece bu dalda yetiştirilmiş kişiler olması sağlanmalıdır. Çünkü başka bir dalda yetişmiş kaliteli bir güvenlik elemanı sanayi dalında yeterli iş verimliliğini veremeyebilir.
- c- Mevzuat bilgisi eksikliğini tamamlamış nitelik ve eğitim formasyonlarına sahip, ihtiyaca ve mevcut prosedüre uygun adaylara yeterli düzeyde ücret ödenmelidir.
- d- Özel güvenlik şirketlerinin faaliyetleri kapsamlı hukuki düzenlemelerle ele alınmalı ve mutlaka hükümet tarafından kontrol edilmelidir.
- e- Özel güvenlik endüstrisi için gerekli ve geçerli olan materyaller üzerinde işin başlangıcında bir ön araştırma çalışması yapılmalıdır.

¹⁸³ Çağlar Ünal, **Özel Güvenlik**, Mönch Yayınları, Ankara, Mayıs 2000

¹⁸⁴ JBP Associates Limited, **Government Relations for The International Police and Security Associations**, London, 1990, s.41

SONUÇ

Büyümekte ve gelişmekte olan ülkemizde devletin faaliyet sahası çok geniş bir alanı kapsamaktadır. Devletin kamu düzenini sağlama ve koruma açısından görevi gittikçe zorlaşmaktadır. Bu nedenle yönetimler, kolluk örgütlerini güçlendirme ve yaygınlaştırma yolunu seçmiştir. Ancak güvenlik kuvvetlerine gerekli gereksiz o kadar çok yük yüklenilmiştir ki, bazı hallerde bu örgüt toplum çıkarları yerine özel çıkarlara hizmet eder hale gelmiştir. Bu durum güvenlik güçlerini yasalarda belirtilen asli görevlerini yapamaz duruma düşürmüştür.

Mevzuat güvenlik konusunu, polis ve jandarmadan oluşan genel zabitanın tekeline vermiş görünmektedir. Ayrıca yönetsel kolluk dışında kendi özel kanunlarına göre kurulup belirli görevleri yerine getiren özel zabıta kuruluşları da vardır. Bununla birlikte genel kolluk, asli görevinden başka, özel kolluğun görev alanına giren olaylarda veya özel kolluğun bulunmadığı yerlerde onun yerine geçebilmektedir. Aslında özel zabıta kuruluşları ülkemizde birer devlet zabıtasıdır. Özel zabıta kuruluşları hangi konuda kurulmuş ise o konu ile ilgili hizmeti gören Bakanlığa veya Genel Müdürlüğe bağlıdırlar.

Düşüncedeki çağdaş gelişmeler, toplumda barışın, düzenin, can ve mal güvenliğinin bozulmaması için devletin dışında bireylerin ve toplulukların da ortak sorumluluk taşınması yönündedir. Bu amaçla önleyici bazı güvenlik hizmetlerinin, polise yardımcı olacak şekilde özel kuruluşlara verilmesi gerekir.

Devletin güvenlik kuvvetleri hem mali hem de personel açısından sürekli büyümektedir. Bununla birlikte aşırı nüfus artışı ve düzensiz kentleşme günümüzde suçu büyük şehirlere kaydırmıştır. Büyük boyutlardaki işsizlik, aile ve dini yapının bozulması, daha fazla özgürlük, refah içinde yaşama arzusu gibi nedenlerle suç oranında sürekli bir artış görülmekte ve özel güvenliğe duyulan ihtiyaç da buna paralel olarak artmaktadır. Bunun sebebi ise, kamu güvenlik kuvvetlerinin yetersizliği ve suçları önlemede etkisiz kalmasıdır. Halbuki güvenlik kurumlarının halkın güvenlikle ilgili bütün ihtiyaç ve beklentilerini karşılayabilecek düzeyde olması gerekmektedir.

Türkiye’de dünyadaki genel eğilimin aksine, özel güvenlik sisteminin gelişmesine imkan tanınmamıştır. Toplum, suçtan korunmak ve suçun önlenmesi konusunda polisi ve diğer zabıta kuruluşlarını tek sorumlu görmektedir. Bu anlayış

bireylerin yada kurumların sorumluluktan kaçmasına ve devletin yükünün artmasına neden olmaktadır. Özel sektör mallarının tanıtıldığı fuarlarda, yine özel sektörce düzenlenen kısa ve uzun süreli iktisat kongrelerinde, futbol müsabakalarının yapıldığı stadyumlarda, yerli ve yabancı sanatçıların katıldığı müzik konserlerinde tüm güvenlik hizmetleri kamu güvenlik güçlerince sağlanmaktadır. Özel kişiler bu organizasyonlarda büyük oranda kâr sağlarken, karşılanan güvenlik ihtiyaçlarının bedeli olarak da hiçbir ücret ödememektedir. Böylece devletin güvenlik güçleri hem asli görevinden alıkonulmakta hem de kaynak dağılımında dengesizlikler ortaya çıkmaktadır. Bu tür yerlerdeki güvenlik hizmetlerinin doğrudan özel güvenlik güçlerince sağlanması, herhangi bir olay anında ise kamu güvenlik güçlerinin olaya el koyarak, destek olmaları akılcı ve sağlıklı bir yöntemdir.

Bilindiği gibi 12 Eylül 1980 öncesi koşullarında terör ve anarşi başta olmak üzere çeşitli suçlarda görülen büyük artış, ekonomik ve stratejik bakımdan hassas konumlara sahip kamu ve özel kuruluşların özel güvenlik örgütü tarafından korunması ihtiyacını ortaya koymuştur. Bu amaçla 2495 sayılı kanun 1981 yılında kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla sadece artan güvenlik ihtiyaçları karşısında kamuya ya da özel kuruluşlara Bakanlar Kurulu kararıyla özel güvenlik örgütü kurma yolu açılmıştır. Bu örgütün oluşturulması, görevlerinin yerine getirilmesi ve denetlenmesinde genel kolluk kuvvetlerinin yöneticileri yetkili kılınmıştır. Dolayısıyla da bu örgütün genel kolluğa bağlılığı fazladır. Bu durumda piyasa koşullarında kendiliğinden şekillenen güvenlik hizmetleri ihtiyaçlarının kişi ve kurumlarca istedikleri şekilde karşılanabilmesi, bu konuda hizmet üretmek isteyen kişi ve kuruluşların teşebbüs hürriyetine sahip olarak kendilerini geliştirebilmeleri mümkün değildir.

Çağımızda özel güvenlik sistemi sadece bankalarda nakit taşıyan, alışveriş merkezleri ile büyük mağazalarda koruma görevi yapan kişilerden ibaret değildir. Özel güvenlik daha detaylı hizmetler sunmaktadır. Özel güvenlik şirketleri endüstri ve ticaret merkezleri ile özel binaların devriye görevleri, hırsızlık, dolandırıcılık, kundakçılık gibi olayların araştırılmasını da üstlenmektedir. Kısaca bu sektör artık profesyonel bir iş kolu haline gelmiştir.

Ülkemizde özel güvenliğin, suçları önlemede etkili olabilmesi için, yasal düzenlemelerin yanında bu mesleğin profesyonelleştirilmesi, dolayısıyla eğitim

yetersizliğinin giderilmesi şarttır. Aksi hal, halkın ve resmi güvenlik birimlerinin özel güvenliğe kuşku ile bakması sonucunu doğurur.

Özel güvenliğin, polis hizmetlerindeki anlayış değişikliklerinin bir sonucu olarak geliştiiğini kabul etmek gerekir. Bu yüzden bazı yabancı yazarlar polisliğin bir tekel olarak görülmemesi gerektiğini, hizmetin yarı özel, yarı kamu niteliğinde kompleks hizmet olduğu görüşünde birleşmektedirler. Bu nedenle mevcut gelişmeler, güvenliğin hem kamu sektörü hem de özel sektörün bir bileşkesi olduğu gerçeğini gözönüne sermektedir.

Güvenlik hizmetlerinde özelleştirme ve sivilleştirmeye gidilmesinin ekonomik ve sosyal açıdan çeşitli yararlar sağladığı görülmektedir. Güvenlik hizmetlerinin özelleştirilmesindeki amaç, hem resmi güvenlik kuruluşlarına işlerlik kazandırmak, hem de personel ve mali açıdan tasarruf sağlamaktır.

Teknolojinin her gün gelişme gösterdiği göz önüne alındığında polisin özel güvenlik kuruluşları ile teknoloji konusunda da bilgi alış verişi içerisinde olması gerekmektedir. Bugün tüm batı ülkelerinde özel güvenlik kuruluşları polis ile işbirliği içerisinde. Halkla bütünleşmiş bir polis örgütünün başarı oranı daima daha yüksek olmaktadır.

Ayrıca özel güvenlik hizmetlerinin gelişmesiyle çeşitli alanlarda ihtiyaç duyulan iş gücünü de hizmete alma olanağı gerçekleştirebilecektir.

Ülkemizde özel güvenlik sistemine, amaç dışında kullanabileceği insan haklarına ve hukuk devleti ilkelerine aykırı uygulamalar gösterebileceği endişesi ile karşı çıkanlar olabilir. Bu endişe söz konusu sistemi yasalarla iyi bir şekilde düzenlendiği ve resmi organlarca denetlendiği durumlarda geçerli olamaz. Kaldı ki resmi güvenlik kuvvetlerinin de kanunlarda belirtilen esas ve usullere uymamaları durumunda benzer sorunlarla karşılaşabilmeleri mümkündür.

Özel güvenlik sisteminin oluşturulması ve yaratıcı bir şekilde kullanımı ile yetersiz olan kamu güvenlik güçlerinin kamu düzenini koruma hizmetini daha etkin bir şekilde sağlayacağı kuşkusuzdur. Suç işlenmesinin önlenmesinde polisin tek başına başarılı olması beklenmemelidir. Başarılı bir suç önleme çalışması, ancak kamu ve özel sektör işbirliği ile halkın da desteği alınarak gerçekleştirilebilir. Ceza ve adalet sisteminin işlerliğinin iyi olması da bu etkiyi artırır.

Polisin tüm çabalarına rağmen işlenen suçlar artmaya devam etmektedir. Polis bu suçları yakalama konusunda yeterli değildir. Bu boşluğu doldurmak amacıyla özel sektörden de yardım almak gereklidir.

Son yıllarda özel güvenlik kuruluşlarının bütçelerinde büyük artışlar gözlenmektedir. Bu artışlar bütçelerde olduğu kadar bu kuruluşların harcamalarında, personeline ve malzemelerinin değerinde de görülmektedir. Özel sektörün rolü daha çok suçları önleme yönündedir.

Özel güvenlik sektöründen beklenenler fazla olduğundan her ihtiyacın karşılanamaması normaldir. Çok hızlı değişen bir dünyada herkes için her şeyi yapabilmek çok zordur.

Özel güvenliğin temel amacı kayıpları önlemektir. Geçmişte kayıpları önlemek amacıyla fiziki güvenlik sistemleri kullanılmıştır. Hırsızlığın amaçları değiştikçe güvenlik tedbirleri de yeni teknolojiye ayak uydurarak kendini yenilemiştir.

Şunu da unutmamak gerekir ki hiçbir güvenlik sistemi tek olarak etkili değildir. Kararlı bir hırsız her sistemi etkisiz hale getirebilir. Bugünkü çok gelişmiş teknolojiye rağmen hiçbir zaman tam güvenlik sağlanamamıştır.

Özel güvenlik sorumluları güvenlik konusunu bir ürünmüş gibi pazarlamayı öğrenmelidirler. Üst düzey yöneticiler daima kâr amaçlı düşündüklerinden güvenlik konusu onlara bir yatırım olarak tanıtılmalıdır.

Güvenlik sektöründeki teknolojik ilerlemeler parlak görünmektedir. Son yıllarda kapalı devre TV alarm sistemleri, manyetik ve lazer teknolojide önemli gelişmeler ortaya çıkmıştır.

Bugün suçlularla yapılan savaş bir beyin mücadelesidir. Güvenlik sektörünün geleceği, bu işlerle uğraşan kişilerin hayal gücü ile sınırlıdır. İyi bir kontrol mekanizması kurulamaması sonucu geçmişi temiz olmayan ve ön eğitim görmemiş kişilerin güvenlik sektöründe görev almaları önlenememektedir. Bu nedenle güvenlik endüstrisi rekabet ve uygunluk konularında geleceğe yönelik çalışmalar yapmak durumundadır. Bunun, işin parasal yanı öne çıkarılarak yeterli ölçüde yapılmaması sektöre olan güveni zedelemektedir.

Düşük ücret politikası sebebiyle özel güvenlik görevlileri vasıfsız kişilerden oluşmaktadır. Ayrıca özel güvenlik personelinin gizliliğe riayet etmemesi ve eğitiminin yeterli olmaması gibi gerekçelerle eleştirilmektedir. Bazı özel güvenlik

personelinin cazip kâr karşısında hukuki düzenlemelerin dışına çıkarak kişilerin özel hayatının gizliliğine müdahale etmesi toplumda tepki yaratmaktadır.

Belirli bir görevi üstlenen özel güvenlik firmasının alanı dışına çıkan suçlarla ilgilenmesi birtakım sorunlar doğurmaktadır. Örneğin; firmalara karşılıksız çek konularında hizmet veren güvenlik firmalarının uyuşturucu ile ilgilenmesi tereddüt yaratmaktadır. Yine araçların kelepçelenmesi konusunda hizmet veren özel güvenlik firmasının araçları serbest bırakmak için yüksek ücretler almaları yanında gereksiz bir şekilde yetkilerini aştıkları da görülmektedir.

Korunan şirketteki yöneticiler güvenlik yöneticisine istenilen yetki ve sorumluluğu vermekten kaçınmaktadırlar.

Ülkemizde genel ve özel kolluk arasındaki görev alanı kesin olarak saptanmamıştır. Bazı kolluk görevlerinin yerine getirilmesinde belirli kuruluşlar yükümlü tutulmuştur, ancak bu görevleri yerine getirecek kolluk kuvvetlerinin kuruluşu ile görev ve yetkileri yasal olarak belirlenememiştir. Özel kolluğun genel kolluğun görevlerini üstlendiği durumlar görüldüğü gibi, o kadar görev yoğunluğu arasında çoğu kez genel kolluk, özel kolluk görevlerini de üstlenmiş durumdadır.

Örgütlenme bakımından güvenlik hizmetlerinin gösterdiği mevcut yapı, özellikle özel kolluk alanında yoktur. Ülkemizde özel kolluk alanında belirli bir standardizasyona gidilememiş, özel kolluk karmaşık ve dağınık bir yapıya dönüştürülmüştür. Bizde özel kolluk gelişmiş ülkelerdeki özel kolluk görevlerinin aksine kamu kurumuna bağlı bir birim haline getirilmiştir.

Güvenlik güçlerine görevi ile ilgili doğrudan ilişkili işlerin verilmesi temel fonksiyonları aksatmaktadır. Ülkemizde bugün tebligat, ruhsat, vatandaşlık, pasaport, trafik tescil gibi hizmetlerle boğulan polis temel görevi olan kamu düzenini sağlama ve koruma görevini istenilen ölçüde yerine getirememektedir. Polis sadece tebligat yapar hale gelmiştir. Polis görevi olmadığı halde bankaların borç alacak işleri ile de uğraşmaktadır.

Ayrıca yerel yönetimlerin kendi görevleri ile ilgili güvenlik hizmetlerini yürütmek amacıyla polis düzeyinde kolluk birimleri oluşturmaları düşünülebilir. Örneğin; Fransa'da Belediye Polis Gücü bulunmaktadır. Türkiye'de her konuda olduğu gibi yerel yönetimler de kendi konularıyla ilgili güvenlik hizmetlerini genel kolluktan talep etmektedirler. Örneğin; Hazine veya özel mülkiyete ait bir arazi üzerinde izinsiz yapılmış binaların yıkılmasında belediye polisten güvenlik tedbirleri

almasını talep etmektedir. Bu durumda meydana gelebilecek olaylarda polisin zor kullanması halinde, polis ile vatandaş karşı karşıya gelebilmektedir. Bu durum polisin imajını olumsuz yönde etkilemektedir. Yerel yönetimlere polis gücünde kolluk birimleri oluşturma yetkisi tanınması yanında bazı polis hizmetlerinin özelleştirilmesi ve bazılarının sivilleştirilmesi bu sorunun çözümünü kolaylaştıracaktır.

Hukuki mevzuatımızda güvenlik kuruluşlarının yetkilerini düzenleyen çok sayıda yasa bulunmaktadır. Ülkemizdeki hızlı nüfus artışı, kentleşme ve sanayileşmenin getirdiği siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel değişimlere paralel olarak polis örgütünün iç bünyesinde yapılması gereken düzenlemelere izin vermeyen bu eski yasalar görevin yerine getirilmesinde etkili ve caydırıcı da olamamaktadır.

Bugün suçlar ve suçlular bile yapı ve taktik değişikliğine uğrarken onlarla mücadele ile görevli güvenlik örgütlerinin de daha süratli değişiklikler yapması ve yenilenmesi kaçınılmazdır. 1935-1938 yılları arasında düzenlenip uygulamaya konulan mevcut güvenlik örgütlenmesi, günümüzün bilgisayar, ileri teknoloji, iletişim araçlarının ve beşeri ilişkilerin yeni yapısı karşısında yetersiz kalmaktadır.

Türkiye'nin gelişen ve değişen dünya düzeninde yerini alabilmesi açısından, bir devlet yapılanmasında tüm unsurların temeli olan, kamu güvenliği alanında ılımlı bir özel sektör paylaşımıyla tüm yapılanmanın revize edilmesi büyük önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

1. A.Vahap Bozkurt, **Yönetim Fonksiyonları Açısından Özel Güvenlik Hizmetlerinin Örgütlenmesi ve Türkiye’de Uygulama Örnekleri**, İstanbul, 1999, s.78
2. Abdullah GÜNDOĞDU, **Polisin Zor Kullanma ve Silah Kullanma Yetkisi**, İstanbul, 1987, s.54
3. Ali Şafak, Vahit Bıçak, **Güvenlik Kuvvetleri ve Polis Mevzuatı**,4.Baskı, Ankara, 1999, s.415
4. Ali Yılmaz, **Genel Kolluk-Özel Kolluk İlişkileri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.O.D.A.I.E., Ankara, 1988,s.7.
5. Ali Yılmaz, **Güvenlik Hizmetlerinin Etkinliği Açısından Özel Güvenlik Sistemi**, İzmir,1994,s.49
6. Belgin TURAN, **Polisin Arama Yetkisi**, Türk İdare Dergisi. Aralık-1997, Sayı:417, s.182
7. Ben Whitaker, **The Police Eyre and Spottiswoode**, London, 1964, s. 88.
8. Bilal Eryılmaz, Musa Eken, **Mahalli İdarelerde Özelleştirme Politika ve Uygulamaları**, Türk İdare Dergisi, Haziran 1990, sayı:389, s.56
9. Birsen Çırakman, **Kamu Hizmeti, Amme İdaresi Dergisi**, C:9, S:4, Aralık 1976, s.77
10. Bülent Yavaşoğlu, **Kamu Düzeninin Sağlanmasında Polisin Yetki Sorumluluğu**, İ.Ü.S.B.F.Y., İstanbul,1987, s.56
11. Cengiz Orhonlu, **Osmanlı İmparatorluğunda Derbent Teşkilatı**, İ.Ü. Edebiyat Fak. Yay. No:1209, İstanbul, 1967, s.9,59
12. Cevat Okutan, **Kamu Hizmetlerinin Görülüş Usulü Olarak Yap-İşlet-Devret**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1996
13. Çağlar Ünal, **Özel Güvenlik**, Mönch Yayınları, Ankara, Mayıs 2000
14. Daniele Caprino ve Março Di Pier Domenico, **La Guardia Di Finanza**, Roma, 1995, s.9
15. David C. Darry, **Metropolde Polis**, (Çeviri) Emniyet Genel Müdürlüğü Yayını, No:7, Ankara, s.72.

16. David Plant. **Proposed European Charter for The Private Security Industry**, London, 1990, s.2
17. Doğan Canman, **Personel Değerlendirilmesinde Çağdaş Yaklaşımlar ve Türkiye’de Kamu Personelinin Değerlendirilmesi**, TODAIE, Ankara, 1993, s.3
18. E.S.Savaş, Privatization, **The Key to Beter Government**, Chatman House Publishers Inc., Chatman, New Jersey, 1987, s.5.
19. Emniyet Genel Müdürlüğü, **İç Hizmet Bülteni**, Yıl: 19, s.179, Ankara, 1993, s.34.
20. Emniyet Genel Müdürlüğü; **Avrupa Ülkelerinin Polis ve Adli Sistemleri**, Milletlerarası Kriminal Polis Örgütü İnterpol Dairesi Başkanlığı Yayını, Ankara,1992, s. 65.
21. Exeter Crime Prevention, **Exeter Crime Prevention Panel**, Exeter, Ocak 1992, s.5,6
22. Fazlı SAĞLAM, **PVSK’da Yapılan Değişiklikler Üzerine Düşünceler**, Mülkiyeliler Birliği Dergisi, Ağustos 1985, Sayı:79, s.12
23. Halil Nadaroğlu, **Mahalli İdareler**, İstanbul, 1986, s.44,45
24. Hikmet Tongur; **Türkiye’de Genel Kolluk Teşkil ve Görevlerinin Gelişimi**, Ankara, 1946, s.37,94
25. İbrahim CERRAH, Bedri ERYILMAZ, **Avrupa Polis Etiği Yönetmeliği**, Ankara, 2001, s.88
26. İlhan ÖZAY, **Anayasa:Özgürlükler ve İdari Kolluk Etkinlikleri**, Antalya, 2002. s.1
27. İlhan ÖZAY, **Günışığında Yönetim**, Alfa Yay, İstanbul, 2002, s. 489
28. İsmail Metin, Fetullah Eraslan; **Türkiye’de Polis ve Kişi Hakları**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1992, s.16
29. İsmet Giritli, Pertev Bilgen, Tayfun Akgüner, **İdare Hukuku**, İstanbul, Der Yayınları,2001, s. 763
30. **İtalya Güvenlik Örgütü Kuruluş Kanunu**, Sayı:189, 1959
31. James J. Thatcher, **Terrorism and Safety, Occupational Hazards**, Cleveland, Nov. 2002

32. James S. Kakalik, Sorrell Wildhorn, **The Rand Report**. Santa Monica, California, 1971, s.34
33. JBP Associates Limited, **Government Relations for The International Police and Security Associations**, London, 1990, s.41
34. Jean Joss, **Careers In The Police Force**, London, 1990, s. 29.
35. Joseph J. Senna, Larry J. Siegel, Introduction to Criminal Justice, West Publishing Company, Minnesota, 1984 s.151
36. Kemal Pelit, **Özel Güvenlik Teşkilatları**, İstanbul, 1998, s.78
37. Ken Madden, **Guard Control System of Austrian, Reed Book**, Guarding Software, England, 1992, s.77
38. Kenan Bulutoğlu, **Kamu Ekonomisine Giriş**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1981, s.25
39. Laurence Lustgarten, **The Governance Of Police**, London, 1989, s. 70.
40. Les Johnston, **The Rebirth of Private Policing, Mackays of Chatham**, Kent, 1992, s.80.
41. Les Johnston. **Regulating Pricate Security**, University of Exeter,U.K., 1992 s.13
42. Lyden Kerrigan, **Security Staff Salaries, Security World**, Haziran 1984, s.26-30
43. Metin Günday, **İdare Hukuku**, Üçüncü Baskı, İmaj Yayıncılık, Ankara, 1998, s. 19
44. Mike Seabourne, **The Security Profession in 1991**, ASIS-International Leughboragh University of Technology, England, s.2
45. Musa ATİK, **Batı Almanya'da Zabıta Örgütü**, Türk İdare Dergisi, sayı: 342, Ankara, 1973, s.7-8.
46. Mustafa Akdağ, **Celali Fetreti**, D.T.C.F. Dergisi, XVI, Ankara, 1958, s.101
47. Mustafa Tosun, **Örgütsel Etkinlilik**, T.O.D.A.I.E. Yayını, Ankara, 1981, s.1
48. N.A.C. Van Der Bijl, **It's Just Mont Good Enough, Security 92/93**, The Red Book. The International Professional Security Association Publishing Limited, England, s.22
49. N.Kemal Yalçınkaya, **İngiliz Hukuku**, Ankara, 1981, s. 190-198.

50. Nihat Dündar, **Polisin Kamusal İlişkileri**, Amme İdaresi Dergisi, Sayı:3, Ankara, Eylül 1984, s.94
51. Onur Murat KÖPRÜLÜ, **Özel Güvenlik Hizmetlerinin Örgütlenmesi ve Güvenlik Sistemleri**, İ.Ü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2002
52. Ömer Adil ATASOY, **Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırlandırılmasında Yeni Bir Kavram: Ölçülülük İlkesi ve Yasa Uygulayıcılar Açısından Uyma Zorunluluğu**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s.12
53. Ömer Gürulkan, **İngiltere’de Polis Yöneticilerinin Yetiştirilmesi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991, s. 41.
54. Ömer Gürulkan; **Türkiye’de Kamu Düzeninin Korunması**, Osmanlı Matbaası, İstanbul, 1983,s.14.
55. Peter H. Jones, **The Real Professional Investigator**, Red Book, England, 1992, s.88
56. R. Cengiz Derdiman, **Polis Yönetimi ve Hukuku**, 1997, s.213
57. R.S. Bunyard, **Police Organization and Command**, **The Police Studies Series, Mac Donald and Evans Plymouth**,1979, s.56
58. Recep Kök, **Endüstriyel Verimlilik ve Etkinlik**, Atatürk Üniversitesi Basımevi, Erzurum, 1991, s.38
59. Remzi FINDIKLI, İngiliz Polis Teşkilatı, Özkan Matbaası, 1. Baskı, Ankara, 1993, s.82.
60. Robert Reiner, **The Politics Of The Police**, Sussex, Wheatsheaf Books, 1985 s. 199.
61. Sait Güran, **Genel İdari Zabıta Faaliyetlerinde Askeri Kuvvetlere Başvurulması**, Amme İdaresi Dergisi, Sayı:1, Mart 1970, s.88
62. Serhat Tezsever, **Polisin Yetkileri**, İstanbul, 1991, s.23
63. Sıddık Sami Onar, **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, C.I, 3.Baskı, İstanbul, 1966, s.13
64. Steve Allen, **The Provision and Regulation of Manned Security Services in Main Land Europe and The U.K.**, Network Security Management Ltd... Loughborough University of Technology, 1991, S.7.

65. Şeref Gözübüyük, Turgut Tan. **İdare Hukuku, Genel Esaslar**, Cilt 1, 2.Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2001, s.599
66. Şeref Gözübüyük, **Yönetim Hukuku**,13.Basım,Turhan Kitabevi, Ankara, 1999
67. Şükrü Karatepe, **İdare Hukuku**, Üniversite Kitabevi, İzmir, 1993, s. 223
68. Tayfun Akgüner, İsmet Giritli, **İdare Hukuku Ders Notları**, Filiz Kitabevi, İstanbul 1985, s. 2.
69. The Task Force On Private Security Com., **Private Security**, Washington, 1976
70. Tuncay YILMAZ, **Emniyet Teşkilatı Kanunu ile Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanunu**, 2. Baskı, Ankara, s.7
71. Uğur Mumcu; **Polis ve Ordu Birliklerinin Kullanılması**, Polis Mecmuası, C:5, S:7, Ankara, 1970, s.23
72. Vadim Volkov, **Between Economy and The State: Private Security and Rule Enforcement in Russia**, Sage Publications, 2000 s.486
73. Van Mises, **Bureaucracy**, Arlington House, New York, 1969, s.122
74. Willian C. Cunningham, Todd H. Taylor, **Private Security and Police in America The Hallcrest Report**, Oreg Chancellor Prés, Portland,USA, 1985, s.89
75. Yaman Galolar, **Federal Almanya'da Polis**, Polis Eğitim Merkezi Yayınları, No:2, Güven Matbaası, Ankara, 1973, s.30.
76. Yıldızhan Yayla, **İdare Hukuku**, Filiz Kitabevi, İstanbul 1985, s.39
77. Yılmaz Yaşar, **Açıklamalı Polis Meslek Hukuku**, 13. Bası, Ankara, 2001, s.48
78. Yusuf Vehbi Dalda, Ahmet Karagöz, **Özel Güvenlik Teşkilatı Rehberi**, Ankara,1998, s.1
79. Zehreddin Aslan, **İdarenin İktisadi Kolluk Faaliyeti ve Rekabet Kurulu Üzerine Bir Çalışma**, Doçentlik Tezi, İstanbul, İ.Ü.Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1996, s.6

EKLER**BAZI KURUM VE KURULUŞLARIN KORUNMASI VE
GÜVENLİKLERİNİN SAĞLANMASI HAKKINDA KANUN**

Kanun Numarası : 2495
Kabul Tarihi : 22/7/1981
Yayımlandığı R.Gazete Tarih : 24/7/1981 Sayı:17410

I. BÖLÜM**Genel Hükümler****Amaç:****Madde 1 - (Değişik: 2/7/1992 - 3832/1 md.)**

Milli ekonomiye veya Devletin savaş gücüne önemli ölçüde katkısı bulunan, kısmen veya tamamen yıkılmaları,hasara uğratılmaları veya geçici bir zaman için dahi olsa çalışmadan alıkonulmaları,ülke güvenliği,ülke ekonomisi veya toplum hayatı bakımından olumsuz neticeler yaratacak,kamuya veya özel kişilere ait kurum ve kuruluşların sabotaj,yangın,hırsızlık,soygun,yağma,yıkma burada bulunanların zorla işten alıkoyma, sağlıklarını ve vücut bütünlüklerini tehdit ve tehlikelere karşı korunması ve güvenliklerinin sağlanması, yurt dışına giriş çıkış yapılan yerlerde giriş ve çıkışa yarayan belgelerin kontrolü ile giriş çıkış işlemlerinin yapılması, aranan ve giriş çıkışı yasaklananların resmi güvenlik görevlilerine tesliminin sağlanmasıdır.

Askeri kurum ve kuruluşlarla, Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı ve Emniyet Teşkilatına ait kurum ve kuruluşların korunmaları özel mevzuatlarına tabidir.

Kapsam:**Madde 2 - (Değişik: 2/7/1992 - 3832/2 md.)**

Bu Kanun hükümlerine göre korunacak ve güvenlikleri sağlanacak yerler; 1 inci maddede belirtilen özellikleri taşıyan milli eğitim ve öğretim ve ekonomi ile Devletin savaş gücüne önemli ölçüde katkısı bulunan baraj, enerji santralleri, rafineri, enerji nakil hatları, akaryakıt nakil, depolama, yükleme tesisleri ve benzeri yerlerde, sivil trafiğe açık Devlet eliyle işletilen hava meydanları ve limanlar, tarihi eserler, ören yerleri, sitler, açık ve kapalı müzeler, sanayi ve ticari ve turistik tesislerdir.

(Ek:4/4/1995 - 4102/1 md.) İstanbul ve diğer şehirlerdeki kapalı çarşı ve buna benzer ticari, turistik tesislerde bu Kanun hükümleri çerçevesinde özel güvenlik teşkilatı kurulabilir. Bu özel güvenlik teşkilatı, valinin veya görevlendireceği yardımcısının başkanlığında il emniyet müdürü veya yardımcısı, il özel idaresi temsilcisi ve belediye temsilcisi ile özel güvenlik teşkilatının kurulacağı yerde ticarethanesi bulunanlar arasından seçilecek üç kişi olmak üzere toplam yedi kişiden oluşan yönetim kurulu tarafından yönetilir. Yönetim Kurulunun kamu görevlileri dışında kalan üyelerinin seçimi, görev süresi ile Yönetim Kurulunun çalışma esas ve usulleri İçişleri Bakanlığı tarafından yürürlüğe konulacak bir yönetmelikle belirlenir. Yönetim Kurulu Başkan ve üyelerine bu görevleri için herhangi bir ücret ödenmez.

(Ek:4/4/1995 - 4102/1 md.) Yukarıda belirtilen güvenlik teşkilatının her türlü giderleri, çarşı veya tesiste bulunan işyeri sahipleri tarafından karşılanır ve yönetim kurulunca belirlenen bu giderlere katılım payları özel idareler tarafından tahsil olunarak bütçenin ayrı bir bölümünde toplanır. Harcama, mevcut yönetim kurulu kararı ve valinin onayı ile ayrı bölümden yapılır. Özel güvenlik teşkilatına ait bu paralar Devlet parası hükmündedir ve tahsilinde 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri uygulanır.

Bu Kanunun uygulanacağı kuruluşların belirlenmesi:**Madde 3 - (Değişik: 2/7/1992 - 3832/3 md.)**

2 nci madde kapsamına giren yerlerden hangilerinde koruma ve güvenliğin bu kanun hükümlerine göre sağlanacağı, sivil trafiğe açık hava meydanı ve limanlardan hangilerinde koruma ve güvenlikle birlikte yurt dışına giriş-çıkış kontrol işlemleri yapma yetkisi verileceği ilgili kuruluş ve Bakanlığının görüşleri ve talepleri

dikkate alınarak İçişleri Bakanlığının önerisi üzerine Bakanlar Kurulunca kararlaştırılır.

Bu kararda, günün şartları ve gelişen teknolojik imkanlar gözönüne alınarak, koruma ve güvenliğin sağlanmasında aşağıdaki usullerden hangisinin tercih edileceği belirtilir:

- a) Sadece özel güvenlik önlemleri aldırılması,
- b) Kuruluş bünyesinde özel güvenlik teşkilatı kurdurulması,
- c) Kuruluşun önemine ve özelliğine binaen her iki yöntemin birlikte uygulanması.

(a) bendinde belirtilen özel güvenlik önlemlerinin neler olacağı yönetmelikte gösterilir. Bunlardan hangilerinin uygulanacağı; ilgili kuruluşun görüşü de alınmak suretiyle, kuruluşa en az mali yük getirilmesi ve yeterince etkili olması gibi hususlar dikkate alınarak, İçişleri Bakanlığınca tespit edilir.

Yükümlülüklerin yerine getirilmesi:

Madde 4 - Bakanlar Kurulunun 3 Üncü madde hükümlerine göre vereceği karar üzerine, İçişleri Bakanlığı tarafından saptanacak süre içinde ilgili kuruluşun, kararda belirtilen yükümlülükleri yerine getirmesi zorunludur. Haklı nedenlerin mevcudiyeti halinde bu süre, ilgilinin müracaatı üzerine İçişleri Bakanlığı tarafından uzatılabilir.

Bu yükümlülüklerle ilgili bütün masraflar ilgili kuruluşça karşılanır.

Fiziki ve diğer ek önlemler aldırma yetkisi:

Madde 5 - İçişleri Bakanlığı veya Bakanlığın onaylaması koşulu ile valiler, özel güvenlik teşkilatının kurulduğu kuruluşlarda, koruma ve güvenlik hizmetlerinin daha etkin olarak yürütülmesini sağlayıcı fiziki ve diğer ilave önlemleri aldirmaya ve gerektiğinde koruma hizmetlerini geçici olarak kısmen veya tamamen genel kolluk kuvvetlerine yaptırmaya yetkilidirler.

Özel Güvenlik Teşkilatının Kaldırılması veya Personel ve Silah Sayısının İndirilmesi

Madde 6 - (Değişik: 2/7/1992 - 3832/4 md.)

Kurulmuş olan özel güvenlik teşkilatı; İçişleri Bakanlığı, özel güvenlik teşkilatı ile koordinasyon kurulları ve ilgili kuruluşlarca mümkün olan tasarrufları sağlamak amacıyla, devamlı ve periyodik olarak incelemeye tabi tutulur. Bu inceleme sonucunda;

a) Mahalli güvenlik şartlarında veya ilgili kuruluşun tesis ve yapısında meydana gelen gelişme ve değişiklikler dikkate alınarak, daha önce tespit ve kabul edilmiş özel güvenlik teşkilatındaki personel ve silah miktarında, İçişleri Bakanlığınca indirim yapılabilir.

b) Görev konusunun veya maksadının ortadan kalkması, beklenen faydayı sağlayamaması, ortaya çıkan şartlar nedeniyle veya koruma görevinin kolluk kuvvetlerince yürütülmesinin daha tasarruflu ve yararlı görülmesi hallerinde, özel güvenlik teşkilatları kuruluşlarında uygulanan usulle ortadan kaldırılabilir.

Bu hallerde özel güvenlik teşkilatı personelinin durumu,kuruluş ile aralarında mevcut statüye göre tayin olunur.

Özel güvenlik teşkilatı il koordinasyon kurulu:

Madde 7 - Bu Kanunun il çevresinde uygulanmasını izlemek,il düzeyinde koordinasyonu sağlamak,mahallin ve kuruluşun özelliklerine göre alınmasına gerek duyulan önlemleri tespit ederek yetkili mercilere önermek üzere,her ilde valinin veya görevlendireceği vali muavininin başkanlığında il garnizon komutanlığı temsilcisi,il savcısı,il jandarma alay komutanı,il emniyet müdürü,(...) (2) ve gerektiğinde valilikçe belirlenecek diğer kuruluş temsilcilerinin katılımıyla "Özel Güvenlik Teşkilatı İl Koordinasyon Kurulu" oluşturulur.İl Koordinasyon Kuruluna lüzum görüldüğü takdirde ve kendi güvenliği ile ilgili konularda alakalı kuruluşun yetkili temsilcisi geçici üye olarak valinin daveti üzerine katılabilir.

Kurulca alınan kararlar İçişleri Bakanlığına bildirilir.

II. BÖLÜM

Teşkilat ve Personel

Özel güvenlik teşkilatının niteliği:

Madde 8 - Özel güvenlik teşkilatı,bağlı olduğu kuruluşu bu Kanun hükümleri dairesinde korumak ve güvenliğini sağlamakla görevli ve yetkileri bu Kanunla sınırlı özel bir kolluk kuvvetidir.

Görev ve yetkiler :

Madde 9 - Özel güvenlik teşkilatının görevleri ve yetkileri şunlardır:

- a) Kuruluşu, sabotaj, yangın, hırsızlık, soygun, yağma ve yıkma, zorla işten alıkoyma gibi her çeşit tehdit, tehlike ve tecavüze karşı korumak;
- b) Görev alanları içinde işlenmiş veya işlenmekte olan suçları derhal genel kolluk kuvvetlerine bildirmekle beraber,genel kolluk kuvvetleri gelinceye kadar sanıkları yakalamak ve gözaltına almak;
- c) Delilleri muhafaza etmek;
- d) Genel kolluk kuvvetlerinin işe el koymasından itibaren emrine girerek ona yardımcı olmak;
- e) Koruma ve güvenlik hizmetlerinin gerektirdiği diğer önlemleri almak;
- f) Sivil Savunma Teşkilatına görevlerinin yerine getirilmesinde yardımcı olmak.

Silah taşıma ve kullanma yetkisi:

Madde 10 - Özel güvenlik teşkilatı personel, görev alanları içinde bu Kanunla verilmiş görevlerini yaparken silah taşıma ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanununa göre silah kullanma yetkisine sahiptir.

Görev alanı:

Madde 11 - (Değişik: 2/7/1992 - 3832/6 md.)

Özel güvenlik teşkilatının görev alanı,ilgili kuruluşun faaliyet sahasıdır.Lüzumu halinde bu alan, görevin devamlılığı ve maksadı dikkate alınarak,

o kuruluşun bulunduğu ilin özel güvenlik teşkilatı il koordinasyon kurulu tarafından genişletilebilir veya daraltılabilir.

Kuruluşun faaliyet alanı dışında görevlendirdiği ve 1 inci maddede belirtilen tehdit, tehlike ve tecavüzlere karşı hassasiyet arzeden unsurları da görev alanı içinde mütalaa edilir ve bunların korunması için özel güvenlik teşkilatı personeli görevlendirilebilir.

Kıyafet ve teçhizat:

Madde 12 - Özel güvenlik teşkilatı personelinin İçişleri Bakanlığınca saptanan özel kıyafetleri ile silah, teçhizat, araç ve gereçleri bağlı oldukları kuruluş tarafından temin edilir, sağlam ve işler halde bulundurulur, görev süresi dışındaki zamanlarda bu kuruluş tarafından muhafazası sağlanır.

Özel güvenlik teşkilatı mensupları özel kıyafetlerini, silah ve teçhizatını ancak görev alanları içinde veya görev dışarıda sürdürülüyorsa, görev süresince dışarıda da giyebilir ve taşıyabilirler.

(Ek: 2/7/1992 - 3832/7 md.) İçişleri Bakanlığınca tespit edilecek kuruluşlarla özel kıyafet giyilmeyebilir.

Ceza uygulanmasında görevin niteliği:

Madde 13 - Özel Güvenlik Teşkilatında görevli olanlar Türk Ceza Kanununun uygulanmasında memur sayılırlar.

Bunlara karşı görevleri sırasında veya görevlerine bağlı olarak suç işleyenler Devlet memurları aleyhine suç işlemiş gibi cezalandırılırlar.

Personel ve bulundurulacak silah sayısının tespiti:

Madde 14 - (Değişik: 2/7/1992 - 3832/8 md.)

Her kuruluşun özel güvenlik teşkilatında çalıştırılacak personel ve bulundurulacak silah sayısı; azami tasarrufa riayet edilmek ve ilgili kuruluşun görüşü de dikkate alınmak suretiyle, o kuruluşun bulunduğu ilin özel güvenlik teşkilatı il koordinasyon kurulu tarafından belirlenir ve İçişleri Bakanlığının onayına sunulur.

Bu belirleme sırasında, kuruluşun;

a) Ürettiği madde ve gördüğü hizmetin cins ve niteliği bakımından önemi ve özelliği,

b) 1 inci maddede belirtilen tehdit, tehlike ve tecavüzlere karşı hassasiyeti, hassas yerleri ve yönleri,

c) Bulunduğu yerin coğrafi ve topoğrafik şartları, bulunduğu bölgenin saldırılara karşı hassasiyeti,

d) Bir saldırı halinde yardım alabilmek bakımından mahalli kolluk kuvvetlerine yakınlığı, haberleşme ve ulaşım imkanları,

Gibi hususlar göz önünde bulundurulur.

Personelin atanması, statüsü ve özlük hakları:

Madde 15 - Özel güvenlik teşkilatına alınması ilgili kuruluşça istenen personel hakkında Emniyet Müdürlüğünce gerekli güvenlik soruşturması yapıldıktan sonra uygun görülenler valiliğin tasvibi üzerine kuruluşça göreve alınır.

Özel güvenlik teşkilatında görevli personel, statü ve özlük hakları bakımından, genel olarak bağlı buldukları kuruluşun mevzuatına tabidir.

Özel güvenlik teşkilatı personelinin, bu Kanunda belirtilen görevlerinden dolayı yaralanma, sakatlanma veya ölmeleri halinde, 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkındaki Kanun ile bu Kanuna ilişkin yönetmelikte gösterilen esas, ölçü ve usule göre ilgili kuruluş tarafından nakdi tazminat ödenir ve bağlı oldukları sosyal güvenlik kurumunca aylık bağlanır.

Ancak, personelin tabi olduğu mevzuatta, toplu sözleşme veya hizmet akitlerinde güvenlik göreviyle ilgili olarak meydana gelebilecek yaralanma, sakatlanma ve ölüm hallerinde tazminat ödenmesi öngörülmüş ise, mükerrer ödeme yapılmaz, miktarca yüksek olan ödenir.

Personelde aranacak şartlar:

Madde 16 - Özel güvenlik teşkilatında çalıştırılacak personelde aşağıdaki şartlar aranır:

a) Türk vatandaşı olmak,

b) En az ortaokul mezunu bulunmak,

c) Muvazzaf askerlik hizmetini tamamlamış olmak,

d) Ağır hapis veya taksirli suçlar hariç olmak üzere altı aydan fazla hapis yahut affa uğramış olsa bile zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtekarlık, emniyeti suiistimal, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı bir fiilden dolayı hükümlü bulunmamak,

e) Kamu haklarından kısıtlı olmamak.

f) Yasa dışı ideolojik amaçlı faaliyetlere, anarşi ve terör eylemlerine her hangi bir suretle karışmamış veya katılmamış olmak,

g) Görevini yapmasına engel olabilecek vücut veya akıl hastalığı veya vücut sakatlığı ile özürli bulunmamak,

h) Yapılacak soruşturma sonucu, başvurma tarihine göre son beş yıl içinde herhangi bir siyasi partiye üye olmamak veya siyasi partinin organları veya bağlı kuruluşlarında görev yapmamış bulunmak.

Yukarıdaki şartları haiz olanlar için, daha önce güvenlik hizmetlerinde çalışmış olmak göreve alınmada tercih sebebi sayılır.

Eğitim:

Madde 17 - Özel güvenlik teşkilatı personelinin eğitim sorumluluğu İçişleri Bakanlığına ait olup, esasları bu Bakanlıkça hazırlanacak bir yönetmelikle tespit edilir.

III. BÖLÜM

Denetim

Denetleme:

Madde 18 - İçişleri Bakanlığı, bu Kanun hükümlerinin gereken şekilde yerine getirilip getirilmediğini ve özel güvenlik teşkilatının çalışma ve işleyiş durumlarını denetleyebileceği gibi Valiler, İl Jandarma Alay Komutanlığı veya İl Emniyet Müdürlüğü aracılığı ile her zaman denetleyebilir.

İl Jandarma Alay Komutanları ve İl Emniyet Müdürleri kendi sorumluluk bölgelerinin sınırları içinde bulunan ve bu Kanun kapsamına alınan kuruluşların özel güvenlik teşkilatını denetim ve gözetim altında bulundurlar.

Diğer kanunlar ile mülki idare amirlerine ve özel mevzuatı ile de o kuruluşun yetkililerine tanınan denetleme hakkı saklıdır.

Denetim sonucuna göre alınacak önlemler:

Madde 19 - Denetim sonunda:

a) Koruma ve güvenlik hizmetlerinin yürütülmesine esas teşkil edecek tesis, silah,teçhizat,vasıta ve aletlerle benzeri hususlarda tespit edilen aksaklık ve noksanlıkların belli süre içinde düzeltilmesi ve giderilmesi kuruluşun yetkililerine bildirilir.Kuruluş yetkililerince,bu aksaklık ve noksanlıkların verilen süre içinde giderilmesi veya tamamlattırılması zorunludur.

b) Tutum ve davranışları sebebiyle cezalandırılmaları icap eden veya görevlerindeki başarılarından ötürü ödül verilmesi uygun görülen personelin durumu kuruluş yetkililerine bildirilir.Bunlar hakkında o kuruluşun statüsünde belirtilen usullere göre gerekli işlem yapılır.

c) Özel güvenlik teşkilatında görevli personelden,hizmeti yürütmede kifayetsizlikleri veya bu hizmetin mahiyetine uygun olmayan davranışları nedeniyle çalışmalarını uygun görülmeyenler kuruluşun yetkililerine bildirilir.Kuruluş yetkilileri bu kimseleri güvenlik görevinden uzaklaştırmak mecburiyetindedirler.

IV. BÖLÜM

Yasak Hükümler

Görev dışında çalıştırılma yasağı:

Madde 20 - Özel güvenlik teşkilatı personeli,kanunlarda öngörülen haller dışında,bu Kanunla gösterilen görevlerinden başka bir işte çalıştırılmazlar.

Sendika,dernek ve siyasi partilere girme yasağı:

Madde 21 - Özel güvenlik teşkilatı personeli,sendika,dernek ve siyasi partilere üye olamazlar.Bu yasağa uymayanların görevlerine ilgili kuruluşça son verilir.

Grevlere,toplantı ve gösteri yürüyüşlerine katılma yasağı:

Madde 22 - Özel güvenlik teşkilatı personeli,grevlere ve her türlü toplantı veya gösteri yürüyüşlerine,hiçbir şekilde katılamaz ve katılmaya teşvik edilemez ve zorlanamazlar.

Lokavt halinde görevden uzaklaştırma yasağı:

Madde 23 - Özel güvenlik teşkilatı personeli,lokavt dolayısıyla işten uzaklaştırılamazlar.

V. BÖLÜM
Ceza Hükümleri

Kuruluş yetkililerine ilişkin cezalar:

Madde 24 - Bakanlar Kurulunca özel güvenlik teşkilatı kurulmasına karar verilen kuruluşlarda bu Kanunun:

a) 4 üncü maddesi gereğince İçişleri Bakanlığınca verilecek süre içinde özel güvenlik teşkilatı kurmayan veya özel güvenlik önlemlerini tesis etmeyen ya da 5 inci maddesine göre fiziki ve ek önlemler alınması hususunda yapılacak tebligata uymayan kuruluşların,statülerine göre yetkili kişileri hakkında 30 000 liradan 100 000 liraya kadar ağır para cezasına hükmolunur.

Bu kişilerin,cezayı gerektiren eylemlerinin saptanması tarihinden itibaren 4 üncü madde gereğince daha önce verilen süre kadar ek bir süre içinde yükümlülüklerini yerine getirmemeleri halinde,haklarında 6 aydan 1 yıla kadar hapis cezası hükmolunur.

b) Bu Kanunun 14 üncü maddesine göre il güvenlik koordinasyon kurulunca saptanan ve ilgili kuruluşa bildirilen sayıda personel istihdam etmeyen veya tespit edilen silahları sağlamayan ya da 19 uncu maddesinde yer alan denetim sonuçlarına göre yükümlülüklerini yerine getirmeyen kuruluşların statülerine göre yetkili kişileri hakkında 10 000 liradan 50 000 liraya kadar ağır para cezasına ve tekrürü halinde 3 aydan 6 aya kadar hapis cezasına hükmolunur.

c) Bu Kanunun 20 nci maddesine aykırı hareket eden kuruluşların,statülerine göre yetkili kişileri hakkında 5000 liradan 25 000 liraya kadar ağır para cezası,tekrürü halinde 2 aydan 6 aya kadar hapis cezası hükmolunur.

Özel güvenlik personeline ilişkin cezalar:

Madde 25 - Bu Kanunun 12 nci maddesinin 2 nci fıkrasına aykırı olarak silah,cephane ve teçhizatını görev alanı dışında taşıyanlar ve bunların herhangi bir şekilde başkalarının eline geçmesine sebep olanlar,fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde,6 aydan 1 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar.Hükmün kesinleşmesi üzerine bu şahısların görevlerine son verilir.

22 ve 23 üncü maddelere aykırı hareketlere ilişkin cezalar:

Madde 26 - Bu Kanunun 22 nci maddesine aykırı hareket edenler hakkında 6 aydan 1 yıla kadar hapis ve 5000 liradan 50 000 liraya kadar ağır para cezasına hükmolunur.Hükmün kesinleşmesi üzerine bu şahısların görevlerine son verilir.

Bu Kanunun 23 üncü maddesine aykırı hareket edenler hakkında 6 aydan 1 yıla kadar hapis ve 5000 liradan 50 000 liraya kadar ağır para cezasına hükmolunur.

VI. BÖLÜM
Çeşitli Hükümler**Grev ve lokavt halinde görevlendirme:**

Madde 27 - Özel güvenlik teşkilatı personeli,bağlı buldukları kuruluşta grev veya lokavt uygulanması hallerinde,genel kolluk kuvvetlerine yardımcı olmak üzere,il valisinin görevlendireceği genel zabıta amirinin emrine girer ve kuruluş içinde kendilerine verilecek görevleri yapar.

Uygulanmayacak hükümler:

Madde 28 - Bu Kanuna göre özel güvenlik teşkilatı kurulan kuruluşlar hakkında diğer kanunlardaki bu konulara ilişkin hükümler uygulanmaz.

Ancak,özel kanunlarındaki genel kolluk kuvvetlerince korunacağına dair hüküm bulunan kuruluşlardan hangilerinin bu Kanun kapsamına alınacağına Bakanlar Kurulunca karar verilir.

İntibak durumu:

Madde 29 - Bakanlar Kurulu kararı ile özel güvenlik teşkilatı kurulması lüzumlu görülen ve bu Kanun hükümlerinin uygulanacağı kuruluşlardaki mevcut olan koruma hizmet ve teşkilatı,İçişleri Bakanlığınca tayin edilecek süre içinde bu Kanun hükümlerine uygun hale getirilir.

Sıkıyönetim halinde koruma hizmetleri:

Madde 30 - Sıkıyönetim altına alınan yerlerde,bu Kanun hükümlerine göre kurulmuş olan özel güvenlik teşkilatı,sıkıyönetim hizmetlerinin yürütülmesi bakımından sıkıyönetim komutanının emrine girerek görevlerine devam ederler.

Sıkıyönetim komutanlığı,bölgesi içindeki kuruluşların korunması ve güvenliklerinin sağlanması için,bu Kanunla diğer kurul ve makamlara verilen bütün yetkilere sahiptir.

Yönetmelik:

Madde 31 - Özel Güvenlik Teşkilatı personelinin silah,mermi,teçhizatının ilgili kuruluşlarca ne suretle temin edileceği,bunların menşei,cins ve sayıları,kullanış şekli ve şartları ile özel güvenlik teşkilatının herhangi bir kuruluştan kaldırılması halinde söz konusu silah,mermi ve teçhizatın hangi mercilere ne şekil ve şartlarla devir ve teslim edileceği ve bu konudaki denetim;özel güvenlik teşkilatı personelinin eğitimi,disiplin suçları ile verilecek disiplin cezaları,özel güvenlik teşkilatının bağlanacağı birimlerin tespiti,görev alanlarının belirlenmesi ve genişletilmesi ve bu teşkilatın denetimine ilişkin esas ve usuller ile kanunun uygulanmasına ilişkin diğer hususlar,bu kanunun yayımı tarihinden itibaren üç ay içinde İçişleri Bakanlığınca çıkarılacak bir yönetmelikle saptanır.

Geçici Madde 1 - (2495 sayılı Kanunun numarasız geçici maddesi olup teselsül için numaralandırılmıştır.)

Bu Kanuna göre usulüne uygun olarak özel güvenlik teşkilatı kurulması lüzumlu görülen kuruluşlarda mevcut olan personelin yeniden göreve almasında, bu Kanunun 16 ncı maddesinin (b) bendindeki öğrenim şartı aranmaz.

Yürürlük:

Madde 32 - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme:

Madde 33 - Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

ÖZGEÇMİŞ

20.11.1976'da Rize'nin Ardeşen ilçesinde doğdu. İlköğrenimini aynı şehirde tamamladı. 1994 yılında İstanbul Polis Koleji'ni, 1998 yılında ise Polis Akademisi'ni bitirdi. 1998 yılı itibariyle İstanbul Etiler Polis Meslek Yüksek Okulu'nda Komiser rütbesinde yöneticilik ve ders görevlisi görevlerinde bulunmaktadır. Evli ve bir çocuk babası olup İngilizce bilmektedir.

